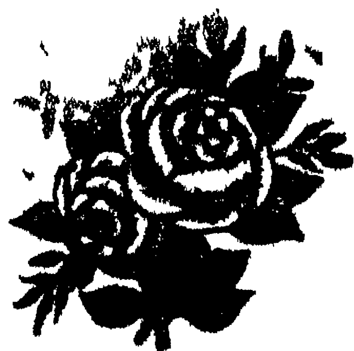
శ్రీ

సతీ
శృంగారవతి

శ్రీరస్తు.

శ్రీ మేధా దక్షిణామూర్తి సద్గురు పర[illegible]

శ్రీ మద్వినోద కథాకల్పవల్లీ గ్రంథాంతర్గత,
మదనమాలినీ మానపాలుర చరిత్రాత్మక

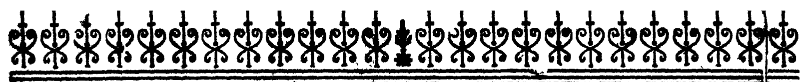
సతీ శృంగారవతి.

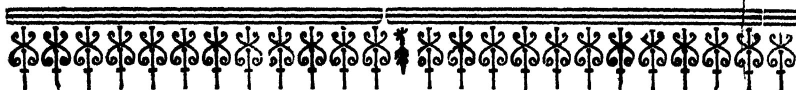
గ్రంథకర్త:

నెమ్మాని వేంకటరామశర్మ,
దగ్గుబాడు.

బెజవాడ
వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడినది.

1929.

ఓం శ్రీ కనకదుర్గాంబాయైనమః,

ఈ నాటకమును జాలవఱకుఁ జదివితిని. ఇందులోనికథ వినోద కథాకల్పవల్లి ననుసరించి వ్రాయఁబడినది. పేరునుబట్టియు కథననుసరించియు నిదిశృంగార రసప్రధానమైన నాటకమయ్యును ఆశృంగారము కేవలముపచ్చిబూతుల బుంగవలెఁగాక సరసమై నీతులకుతావై యలరారుచున్నది. వీరికవిత్వము ధారాళమై రసవంతమై శ్రోతలకానందముఁగొల్పుచున్నది. వీరు పిన్నలయ్యును నింతగసవంతముగా నాటకాదుల రచించి సద్యశమునకుఁ బాత్రులై భాషాయోషకు వన్నెఁదెచ్చుచున్నందులకు వంద్యులు. వీరిట్లే ననేకగ్రంథరాజముల రచించుటకుఁ బరమేశ్వరుఁ డాయురారోగ్య సౌభాగ్యముల నొసఁగుఁగాక.

బెజవాడ,
15—6—29.

ఇట్లు
ప్రతాప వేంకటేశ్వరశాస్త్రి,
శతావధాని.

శ్రీరస్తు.

కృతిప్రశంస, గురుకృతజ్ఞత.

"కావ్యాంతే నాటకం రమ్య" మను శబ్దార్థము నుబట్టి పండితులగు వారు కావ్యములు రచించు మీఁద రచించునాటకములు తప్ప తక్కిన నాటకంబు లొప్పిదంబులుకావు సరిగదా తత్కృతికర్తలగు వారికి సైత మాకృత్యము గొప్ప తప్పిదంబులఁ నొనగూర్చుచున్నదని పండితులఁగు వారు శాసించుచున్నారు. కావ్యమనఁగా శ్రావ్యప్రబంధ మనియు నాటకమనఁగా దృశ్యప్రబంధమనియు నభిప్రాయము. అట్టిచో నట్టిశ్రావ్యప్రబంధ మొక్కటేని రచించి యిప్పటికవులు దృశ్యప్రబంధంబులు రచించుచున్నారా? అనునది పెక్కురులయందు మృగ్యముగ నున్నది. చూడఁ జూడ మృగ్యముగనే యేమి శూన్యముగనే యున్నదని పలువురు నుడువుచున్నారు. కాని యవి సార్థార్థరమ్యతఁ జెందకుండునని మాత్రము సాహసించి కొన్నిటియందుఁ జెప్పఁబూనరు. ఎందుచే? కావ్యంబులను శ్రావ్య ప్రబంధంబులను రచించు మీఁద నేరచింపఁ బడినవి కాకున్నను, తదీయ శ్రావ్యప్రబంధాద్యనేక గ్రంథార్థానుభవముఁ గల్గు బిమ్మట నీదృశ్యప్రబంధంబులు రచింపబడినవగుటం జట్టి. ఐనను కవితాలోకభూషణులగు బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు తమ విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేకం బను నాటకంబునందు బహిరంగపరచి చూపించిన క్రమాలంకార లక్షణంబులఁ జూడగా దానికదియే లక్ష్యలక్షితంబుగాని తదన్యాంధ్రనాటకంబులందేదియుఁ దదీయలక్షణలక్ష్యలక్షితమై యొప్పారనేరదని చెప్పవచ్చు. భాషాసముద్రంబున సర్వగ్రంథార్థాందోళనాతరంగంబులతో నోలలాడుచు బ్రహ్మాండ పురాణాదిమహాసత్ప్రబంధరత్నంబులను గీర్వాణపుం గనులనుండి వెలిదీసి యాంధ్రభాషామృదుపదంబులతో సమకూర్చి సరస సరళభావంబున మెఱుఁగెక్కించి ప్రపంచమునం దంతకునుఁ దత్ప్రకాశంబు

నకుఁ జౌరవఁ గల్గించిన యీమహాకవిప్రయత్నమునం డొకసర్వలక్షణలక్షి
తంబగు నాంధ్రనాటకరాజంబు వెలువడుట యంతయతిశయోక్తిగాదు.
ఐనను అట్టి సలక్షణములతోఁ గూడుకొనకున్నంతమాత్రమునే బ్ర. శ్రీ.
చి. లక్ష్మీనృసింహము పంతులుగారు, బ. లక్ష్మీకాంతము పంతులుగారు
పా. లక్ష్మీనృసింహారావు పంతులుగారు మున్నగువారి యాంధ్రనాటక
రాజములన్నియు నవలక్షణనాటకములనఁ బరఁగెనా? లేదు. లేక సర్వజన
మనోరంజకములై యొప్పారె ననుటలో నిస్సంశయముగనై ప్రకాశించు
చున్నవి. ఎందుచే? ఆగ్రంథములయందుఁ బాండిత్యప్రకర్షణయు భావ
ప్రకటనయుఁ బాత్రపోషణయు సమకూరుటంబట్టి. ఇట్టి సర్వపండిత
పామరజనశ్లాఘనీయులగు బ్ర. శ్రీ. వే. వేంకటరాయాదిమహాపండిత కవుల
నాటకగ్రంథములందే భావాదిలోపంబులను నిరూపించి వారల నల్పప్రా
యులుగ భావించి పెక్కురులు నిందించుటయుఁ బెక్కురు లానందపర
వశంబునఁ గీర్తించుటయు నెల్లయు నా చెవులతో నేను వింటి. వినియు
స్వల్పజ్ఞుడనగు నాచే రచింపంబడెడు నా నాటకమెట్లుం
డునో యను సంశయాత్మకమున నాయుద్యమము నేనెట్లు మానుకొందు?
ఇప్పటి కెనిమిది వత్సరములక్రిందట నొకచోట వినోదకథాకల్పవల్లి యను
గ్రంథముఁ జూచుటకై నాకు లభింపగా నీచరిత్రమందు జూచి దీని యం
దనురాగబద్ధుడనై యీమూలకంబుగా నాయభిప్రాయంబులఁ గొన్నింటి
బహిరంగపరుపనెంచి శూన్యకవితాలక్షణజ్ఞుండ నగుటచే శ్రీ పిశుపాటి
నారాయణశాస్త్రిగారియొద్దఁ దొలితొల్తఁ గవితాలక్షణముఁ గొంత
కాక కొంతయైనను వలనువడు నప్పుడెల్లదరిఁ జేరుచు గ్రహించుచు రచ
నావిధానమునకుం గడంగి అప్పటికప్పు డుదయించు నూతనభావోద్రేక
ములచే సంవత్సరమునకు రెండు చిత్తుప్రతులుగను ఒకసాపుప్రతిగను
బూర్తిచేయుచు బ్రదర్శన ప్రకటనములకు నాటకసంఘాధ్యక్షులఁ జేరుచు
గ్రంథవిమర్శనమునకుం బండితులం జేరుచు.

గీ॥ పొట్టఁబొడిచి చూచిన యెట్టి • మూలనైన
నొక్కయక్షరంబును లేని • బక్కవిధవ

లెల్ల రిప్పుడు కవులెపో • యింకనాట
కములు వ్రాయుట యందు ల • క్ష్యంబె లేదు.

యనెడు భావమున ననాదరించు వారి యాంతరంగికాభిప్రాయముల నెఱుంగుచుఁ దత్పరిశోధనాధికారముల సైతము నేనే యొంది పరిశోధించుకొనుచు నంతకంతకుం గల్గుచున్న లోకాదిస్వానుభవార్థంబు లందందుఁ జేర్చుచునట్టి కేలకు గతవత్సరాంతమగు నప్పటికి పదియంకములతోను ఇన్నూటయేబది పేజీలతోను గ్రాలునట్లొనర్చి స్వకీయముగా ముద్రింపించుకొనుటకై గుంటూరుపురమున కేగి యచ్చట నాకపూర్వబాంధవుండునై పాతగుంటూరుమునిసిపల్‌స్కూల్ టీచరుగానున్న బ్ర. శ్రీ. కానులనాటి వేంకటసుబ్బయ్యశాస్త్రులవారిచే నీగ్రంథము ప్రదర్శనీయముగాదని హెచ్చరిక నొంది మఱల సంగ్రహముగా వ్రాయనుద్యమించి వారింటనే భోజనాదిసత్కారముల గాంచుచు నెప్పటికప్పుడు వారిచే పరిశోధించుకొనుచు నంతలో గార్యాంతర సందర్భమున స్వగ్రామమగు దగ్గుపాడే తెంచి మఱల గలిగిన నూతనాభిప్రాయములచే గథావిధానమును బద్యములను నూతనాంశముల నొప్పారఁజేసి యెట్టి కవియు నెన్ని గ్రంథములు రచించియు నొందని శ్రమయు, నొక్క దీనియందే యొందినవాఁడనై నేఁడు బహిరంగపఱుపక నేమని యెట్లు విరమించుకొందు ? అట్లు మానుకొనక మఱల బండిత పరిశోధనకిడనగుఁ గాలయాపనమునకు ముఖ్య బంధుమిత్రాదులోర్వమిచే నిట్లే ముద్రణమునకిడ నిశ్చయించితి. అందుచే నిందుఁగల లోపంబులు రసగ్రహణ పారీణులగు బండితులు పాటింపరనియుఁ బాటించి నిరూపించినను నాకుఁదెలిపి ద్వితీయముద్రణమున సరిచేయించి నాయందాదరభావముంచి తమ యౌదార్యముఁ బ్రకటించుకొనెదరనియు నమ్ముచు నాకు బ్రప్రథమమందు అనఁగా కడు బాల్యమందు ప్రణవాది శబ్దార్థబోధనా గురువగు నుభయ భాషా కవితాసామర్థ్య సర్వశాస్త్ర పురాణార్థసంవేదిత భక్తిపారవశ్యాంతర్బహిర్ఖ్యాతి ప్రకాశిత శ్రీ, వేదాంత పండిత కురవి వేంకట నృసింహశాస్త్రిగారికిని, కవితామార్గ దర్శియగుఁ జీరాల పేరాల వనవాస కృష్ణాప్రభావ భజగోవింద రత్నత్రయీ తులా కావేరీ మహాత్మ్య

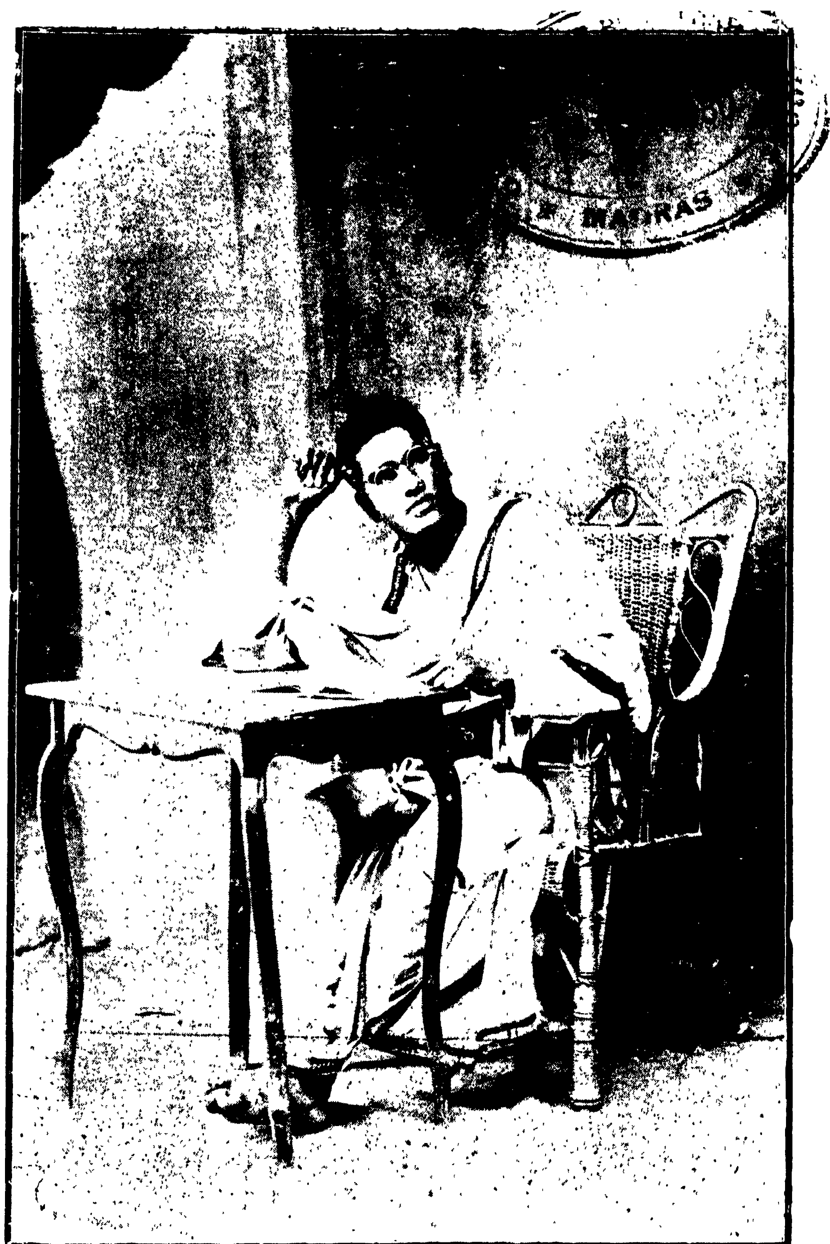
శ్రీ మదధ్యాత్మరామాయణ మహా పురాణ ప్రబంధాద్యాంధ్ర గ్రంథ కర్తృత్వాలంకృత ఉభయభాషా కవితా సామర్థ్య పండిత శ్రీ పిశుపాటి నారాయణ శాస్త్రిలవారికిని ముఖ్యమహోత్సాహ కారకులగు నుభయ భాషా కవితా రచనాయిత దైవజ్ఞార్థాద్యశతాష్టావధాన శ్రీ కాసులనాటి వేంకటసుబ్బయ్య జోస్యులుగారికిని వందన శతమాచరించుచుఁ బండితుల మన్ననఁ గోరుచు నింతటితో స్వప్రశంస విరమించుచుంటి.

ఇట్లు

విన్నవించునది,

గ్రంథకర్త,

నెమ్మాని వేంకట రామశర్మ.

౧౮౦౬౪ ర.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి సద్గురు పరబ్రహ్మణేనమః.

సతీశృంగారవల్లీ

ఇది

వినోద కథాకల్పవల్లీ గ్రంథాంతర్గత మదనమాలినీ మానపాలుర చరిత్రాత్మకమగు నవరసగర్భిత నాటకము. ఈ నాటకగ్రంథమందు గ్రహింపఁదగు ముఖ్యవిషయానుక్రమణిక.

(1) మానపాలుఁడు— ఇతఁడు సహజస్థైర్య ధైర్య గాంభీర్యాది సకల గుణోపేతుఁడగుఁ గథానాయకుఁడు ఈతనిహృదయము అద్దమువలె నిర్మలమైనది యగుటచే ఎప్పుడెట్టి విషయంబునఁ దనకుఁ బ్రసక్తి కల్గుచుండునో అప్పుడట్టి విషయంబునకు సమన్వయంబుగ హేతునిరూపణ చేయుచు లోనగుచుండుటయు సహజముగాఁగలవాఁడు. ఇట్లింతగాఁదాఁ బరిశుద్ధాత్ముఁడయ్యు సర్వసంగుఁడౌచుండుటచే నెన్ని కష్టసుఖంబులకు లోను గావలసివచ్చునో అట్టివిషయంబున కీతఁడాదర్శకుఁడు.

(2) మదనమాలిని— ఈమె కథానాయిక. సహజరూప లావణ్యోపేతయగు విద్వత్ప్రౌఢయౌటచేఁ దానెంత సిద్ధసంకల్పయయ్యుఁ దన సంకల్పము దుస్సంకలితముజేయక యెట్లుగాఁ దనసతీత్వముఁ గాపాడుకొనుచు సర్వశృంగార సుఖంబులఁ దాననుభవించుచుఁ దననాథు ననుభవింపఁ జేయుచుఁ దానోట నుడువకనే తనయందు దుండగమూనిన తననాథునకు బుద్ధిచెప్పినదో అట్టి సచ్చాతుర్యమున కీమెయాదర్శిని.

(3) ఆనందుఁడు— అతఁడు కథానాయకుని యాబాల్య స్నేహితుఁడగు వేదాంతపండితుఁడు. ఈతని వలన ఐహికాముష్మిక ధర్మరహస్యము లెట్టివియో సాత్వికమగు నిశ్చలోద్రేక చిత్తంబునం దెట్టి మహిమ యున్నదో బోధపడును.

(4) మదనవతి—ఈమె కథానాయికకు తోఁబుట్టువు. ఈమెవలనఁ తోఁబుట్టు ప్రేమవిధానము మొదలగు సద్విషయంబులు చక్కఁగా బోధపడును.

(5) చెలి— ఈచెలి కథానాయిక కాబాల్యపు వేడుకచెలి. ఈ చెలి గొప్పవారి స్నేహంబువలన నెట్టి తెలివితేటలు గల్గునది తెలుసుకొనుట కాదర్శిని.

(6) బలపాలమహారాజు—వీరు కథానాయకుని తండ్రిగారు. వీరి వలన ముముక్షు కామియగుట కెప్పుడదనో అది చక్కఁగ బోధపడును.

(7) మంత్రి —వీరివలన రాజభక్తిగలమంత్రి రాజకీయవిధానమును రాజగువాఁడే పరాయత్తచిత్తంబున భంగము గావింపఁ దలంచునప్పుడు తద్భంగకారణమును విమర్శనపూర్వకముగ నూహించి స్వార్థత్యాగమ్మున కైనను లోనై తచ్చిత్తంబును మఱల్పఁ బ్రయత్నింపక తదను సారియై యగుచోఁ దదుపేక్షచే, రాజునకెట్టి సంకటములు తటస్థించునో అట్టి విషయం బెఱుంగనగు.

(8) దొంగ—వీనివలన ననుభవములేని పనియందుఁ బ్రవేశించుచో నెంత ధైర్యవంతునకైనను తనధైర్యము మూర్ఖతమమగు ధైర్యమై మధ్యమధ్య నెట్టి ప్రాణాపాయకరమగుఁ బొరపాట్లు తటస్థించునో తెలియనగు.

(9) శాస్త్రి, వీరివలన సాధారణముగా లోకమునందలి శాస్త్రి పేరటి వారిస్వభావము బోధపడును.

(10) మొత్తము గ్రంథమునందు దృఢమనోయుతుల సంకల్పసిద్ధి యుగ్గైదని శాఖ్యానమగు. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ఈ గ్రంథము వలయువారు ఈదిగువ అడ్రస్సునకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవలెను.

శ్రీ బ్ర॥ శ్రీ॥ నిమ్మాని వేంకటరామశర్మ, దగ్గుబాడు,
బాపట్ల తాలూకా (గుంటూరుజిల్లా).

కథావిషయ సంగ్రహము

ప్రథమాంకము.

వసు మానసనగరములో బలపాల మహారాజు సభయందు వానందుని ప్రస్తావ వశంబున బలపాలుఁడును, బలపాల సుతుండగు మానపాలుఁడును రాజ్యాది సర్వైహిక విరాగులై యాసభ విడిపోవుట. కథానాయకుఁడగు నామానపాలుని యాబాల్యమిత్రుండైన ఆయానందుఁడు మఱల మానపాలుని సర్వానురాగు నొనర్పఁగలనని మంత్రికి ధైర్యము చెప్పి నగరబాహ్యారామమువైపున కేగుచున్న మానపాలుని వెంబడించును. బలపాలమిత్రుండును సౌధచందనపురాధిపుండు నగు విజయదత్త మహారాజు వయోముగ్ధలును విద్వత్ప్రౌఢలు నవివాహితలు నగుఁ దనకుమార్తెలను సకల విద్యాపారంగతలను జేయుటకై వారితో మృగయా వినోదము సేయుచు నటవి కేతెంచఁగా విధివశంబున నొక మృగేంద్రము విజయదత్తుని ప్రథమ పుత్రికయగు మదనమాలినీ చేతినుండి తప్పుకొనుచు నీవసుమానసనగర బాహ్యారామముజొచ్చి యచ్చట వధింపఁబడును. అంతటఁ దన్నుఁ గాపాడుకొనుచుఁ గూడ వచ్చియున్న తండ్రిచే నావనవృత్తాంతిమారసి ప్రస్తావసందర్భమున తన్నానగరాధిపతి కుమారుఁడగు మానపాలునకిచ్చు జనకుని నిశ్చయము జనకుచే నెఱింగి తమకు గల్గిన మార్గాయాసో పశమానార్థమై తన చెల్లెలితోను చెలికత్తెతోను తత్ప్రదేశమునందు చాటువేదికలయందు శయనింపఁబోవును. విజయదత్తుఁడు మానపాలుని రాక గుర్తించి యేమెఱుంగనివానివలె నట నొకవేదికపై నుపవిష్టుఁడై యుండును. మానపాలుఁడు నగరబాహ్యారామము జొచ్చుచు నచ్చట మృగేంద్రమును వధించునప్పటి మదనమాలిని సౌరు గాంచి యందుకు ముగ్ధుఁడై మగుడ దెల్వొంది విజయదత్తుని సమీపించిచూచి వీరెవరు? అని యోచించునంతలో ఆనందుని ప్రవేశము. అంతట మానపాలానందుల సంభాషణము. మానపాలుని పునరనురాగజననము. మదనమాలినీ మానపాలుర వర. వరణ. నిశ్చయము. మానపాలుని వివాహ రాజ్యాభిషేచన నిర్ణయము.

ద్వితీయాంకము.

కథానాయకుఁడగు మానసపాలుని వివాహరాజ్యాభిషేచనములైన నెలదినంబులకుఁ మదనమాలినీ మానసపాలుర తొలి, వనయేకాంతము, తదుపరి మానసపాలుఁడొంటిగా నుండి తాను లేనిసమయంబునఁ గల్గు నాయిక పురాణకాలక్షేప సత్ప్రవర్తనముఁ జెలిచేనెఱింగి తదీయసౌందర్య విద్యావివేకములఁగూర్చి తర్కించుకొనుచున్నంతలో నచ్చటు కానందు నాగమము. మానసపాలానందుల మదనమాలినీ యంతఃపుర గమనము అంతట నంతఃపురంబున నాయికచే శ్రీమద్రామాయణమహా పురాణ కాలక్షేపము. మానసపాలానందుల ప్రవేశము. మానసపాలుని రామాయణ కథానాయికా నాయక పాత్రత్వ విమర్శనము. మదనమాలిని స్త్రీసామర్థ్యోచ్చారణము. మానసపాలుని పౌరుషరోష ప్రకటనము. ఆనందునుద్బోధనము. మానసపాలుని యానందతిరస్కారము మదనమాలినీ గృహాబంధము. తద్విచారము. మదనమాలినీ నిశ్చయ విషయప్రతిజ్ఞ.

తృతీయాంకము.

కథానాయిక చెల్లెలగు మదనవతి లిఖితపూర్వక మదనమాలినీ యభిప్రాయమారసి తదుక్తంబుగ జననీజనకులయనుజ్ఞవడసి రత్నవర్తకమణి మంతుఁడను కృత్రిమనామముతోఁదగు ప్రయత్నముతో వసుమానసనగరము సేరి యచ్చట రత్నవ్యాపారమొనర్చుచు వివిధ దానాది సత్కార్యములతో గొప్పకీర్తిఁబడసి తన సచ్ఛీలత్వమునకు మెచ్చి మానసపాలుఁడు తన్ను స్నేహించుటకును, ఆమానసపాలునికి తన్నెఱుక సేయుటకును తనరత్నములపెట్టె నొకదొంగ యపహరించినట్లు నొకదొంగను నియమింపఁగా ఆదొంగ యాపెట్టెతోఁ దదాజ్ఞానువర్తియై యొక భటునకుపట్టువడి. మానసపాలుఁడు సభఁ దీఱియుండఁగా నచ్చటకు చేరును? అంతట నప్పుడు మంత్రిచేఁ దత్సంబంధమగు విమర్శనము. శాస్త్రియానందులచే మణిమంతుని వివేకాది హెచ్చరిక. రాజాజ్ఞచే మణిమంతుని సభాప్రవేశ

ము. మణిమంతుని వినయప్రదర్శనము, మానపాలు నౌదార్యప్రకటనము. దొంగవిడుదల. సభముగింపు. పిమ్మట మదనమాలినీ యంతఃపురమునందు భూగర్భమునుండి మణిమంతుని ప్రవేశము. మదనమాలినీ చెలికత్తెల విస్మయము మణిమంతునికథ. మదనమాలినీ మనోగతి. చెలిచే మణిమంత మదనమాలినుల ప్రతిరూప చిత్రలేఖనము. మణిమంతుని నిష్క్రమణము. మదనమాలినీ చెలికత్తెల భావికార్యాలోచన రహస్యము. మానపాలాగమనము. చెలివిచిత్రప్రదర్శనము. మానపాలుని నిష్క్రమణము. మదనమాలిని సంభ్రమము. చెలికృత్యము. రంగము ముగింపు మానపాలుని యాలోచనము. మానపాలాజ్ఞచే మంత్రియాగమనము. మంత్రిమానపాలుర సంభాషణము. మానపాలుని కృతనిశ్చయము.

చతుర్థాంకము.

మానపాలుని కపట బ్రాహ్మణవేషము కృతనిశ్చయానుసరణ సంచరణ క్రమాలోచనము. తదను వర్తిత్వము. కథానాయికకు చెలీ మణిమంతులచే మానపాలుని వర్తమాన పరిస్థితి నివేదనము కథానాయికయగు మదనమాలినీ వనప్రయాణము కపటబ్రాహ్మణుని యుద్యానవనప్రవేశము కపటబ్రాహ్మణునితో నీచదాసీనే పథ్యంబున నున్న చెలీసంభాషణము. రక్షవర్తకమణిమంతుని భార్య నేపథ్యంబున శృంగారదేవీప్రవేశము. శృంగారదేవీ కపటబ్రాహ్మణుల సంయోగసంభాషణము కపటబ్రాహ్మణుని నిబ్బరము శృంగారదేవీ ప్రణయదుండగము. శృంగారదేవీ కేళీసదనంబున, కపటబ్రాహ్మణుని మనోగతి శృంగారదేవి శృంగారము అంతలో నచ్చటకు మణిమంతునాగమనము. శృంగారదేవిచే గపటబ్రాహ్మణగోపనము. మణిమంతప్రవేశము శృంగారదేవీ మణిమంతుల ప్రయాణనిశ్చయము. మణిమంతు నిష్క్రమణము. కపటబ్రాహ్మణుని యవమాన విచారము. శృంగారదేవీ కపటబ్రాహ్మణుల పరస్పర ప్రేమ సంభాషణము. కపట బ్రాహ్మణుని నిజనామ బహిరంగప్రకటనము. శృంగారదేవీ కృత్రిమ విస్మయము. కపటబ్రాహ్మణుని నిష్క్రమణము.

—*పంచమాంకమందు.*—

మానపాలుఁడు తనకొనఁగూడిన పరనారియగు శృంగారదేవీ ప్రయాణమునకు మొదట చింతించి అంతకు వేయిరెట్లులు పరనారీ సంగమదోషంబునకుఁ బరితప్తహృదయుఁడౌచు మదనమాలినీ యంతఃపురమునఁ జేరియచ్చట చెలి మదనమాలినులుగానరామి విభ్రాంతుఁడై పరిపరివిధంబుల నాలోచించుచుఁ దుదకు తాఁ గొనర్చు దుష్కృత్యంబులకు సహింపక యసువులు విడిచెనేమోయని చింతించి తచ్చింతనమునకు లోనై యొల్లెలుఁగని తనమునఁ బడిపోవ నున్నంతలో శృంగారదేవీ నేపథ్యంబు ననున్న మదనమాలినీ దేవియంతలో భూగర్భమునుండి బైలువెడలి భర్తపరిస్థితిఁగాంచి యత్యాతురముగ నాతనికి ముప్పుమగలుగకుండున ట్లొనర్చి మహాపతివ్రతయగుటచే భర్తకుఁగల్గు వ్యథసహింపలేక పరితప్త హృదయయై యంతలోనాతఁడు తెలివొందుచుండుటఁ జూచి సంతసము నమఱల కృత్రిమకార్యక్రమమునకుఁ గడంగి చాటుఁజేరి యాతనికి మఱల స్త్రీచెను స్వభావముఁజక్కఁగ హెచ్చరికఁజేయును. అంతట మానపాలుడు తెలివొందిలేచు పిమ్మట జఱుఁగు విచిత్ర కథయంతయు కథాభాగంబునందే జూఁడనగు.

శ్రీ ర స్తు.

ఇందువచ్చు పాత్రములు

పురుషులు

1 బలపాలుఁడు—కథానాయకునితండ్రి.

2 మానపాలుఁడు—కథానాయకుఁడు.

3 ఆనందుఁడు—కథానాయకుని యాబాల్యమిత్రుఁడు. బ్రాహ్మణుఁడు

4 విజయదత్తుఁడు—కథానాయకితండ్రి.

5 మణిమంతుఁడు—కథానాయకి చెల్లెలగు మదనవతీ రత్నవర్తక ఛద్మరూపము.

6 కపటబ్రాహ్మణుఁడు—కథానాయకుని ఛద్మవేషము.

7 మంత్రి.—
8 శాస్త్రి.—
9 భటుఁడు—
లోనగువారు.

స్త్రీలు

10 మదనమాలిని—కథానాయిక.

11 శృంగారదేవి—కథానాయిక ఛద్మనామము.

12 చెలి—కథానాయిక బాల్యపు వేడుకచెలి.

13 మదనవతి—కథానాయిక చెల్లెలు.

శ్రీమత్ వినోదకథా కల్పవల్లీ గ్రంథాంతర్గతంబగు

మదన మాలినీ మానపాలుర చరిత్రాత్మక

సతీ శృంగారవతి.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి సద్గురు పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ మహాగణాధిపవిఘ్నేశ్వరాయనమః.

శ్రీ శారదాంబాయైనమః.

"నాంది"

(శార్దూలవిక్రీడితావృత్తము.)

శ్రీమంతంబుగ సర్వవస్తుసమతు • ష్టింజెంది యొప్పారు నీ
వామార్గంబుఁ దలంప క్కూటమితా • హంభావము న్జెంది యి
ష్టేమార్గంబున నుండనయ్యె నని, సం • హేళించి హేళించుచున్
వామాంశంబు గ్రహించు శంభుసతి సం • వాదంబు మేలిచ్చుతన్.

శ్రీరస్తు.

సతీశృంగారవతి.

ప్రథమాంకము.

ప్రదేశము. బలపాలుని కోర్టు.

(బలపాలమహారాజు, మంత్రి, శాస్త్రి, అవధానులు, లోనగు
వారు ఉచితాసీనులై యుందురు.)

బల—(శాస్త్రినిజూచి) స్వామీ!

చం॥ కుటిలులు నీతిదూరులును • గొంచెపుబుద్ధుల యర్థవాదులుఁ
గటకట! నాస్తికాధములుఁ • గర్మవిహీనులు వేదదూషులుఁ
విటులును మోసగాండ్రు లవి • వేకులు మత్తులు నన్నవిక్రయుల్
నటకులు నాదిపాపవు జ • నంబులు ముక్తిని యెట్లులొందుటల్?॥

శాస్త్రి—రాజేంద్రా! సకలధర్మస్వరూపులగు భవాదృశ రాజశేఖరుల కిట్టి విచార మొక యతిశయోక్తిగాదు. ఐనను దుష్టశిక్షణ శిష్ట పరిపాలనా దక్షుండవు ధర్మాధర్మవిచక్షణుండవు న్యాయశీలుండవు పరమశాంతమయుండవు సూక్ష్మగ్రహణుండవు విగతవిష యుండవు శమితశాత్రవుండవు చండశాసనుండవు నగు నీకిట్టి యాలోచనము నిట్టి సందేహము వొడముట నాకు మిక్కిలాశ్చర్యముగ నున్నది.

బల—(మంత్రినిజూచి) ఇదేమి?

మంత్రి—ఔను. తమరాజ్యము సురక్షితమైనదాటచే మీకీవిచార మనవ సరమని వారి యభిప్రాయము.

బల—(సాక్షేపముగ) నీకు నదియే పిచ్చియా?

ఉ॥ ఎట్టి నరుండుగాని భువి • నెంతయు నేనుదలంచినట్టి యా
కట్టడి కార్యభాగములఁ • గ్రాలకయుండుని యెందుఁజూచిరన్
బుట్టినదాది యైహికపు • భోగములందుట కెట్టివాఁడఁ దా
నెట్టి యఘంబుఁ గార్యముల • నేనియు,జేయుచునుండు నెప్పుడున్॥

భటు—(ప్రవేశించి) మహాప్రభూ! ద్వారమునందు యువరాజగారు వేఁచియున్నారు.

బల—(భటునిజూచి) శీఘ్రము లోనఁ బ్రవేశపెట్టుము.

భటు—చిత్తము. (నిష్క్రమించి మానపాలానందులతోఁ బ్రవేశించును)

మాన—(బలపాలునిజూచి) తండ్రీ! వందనము.

బల—(ఆనందునిజూచి సుస్మితముగ) ఓహో! ఆనందా! నీవుకూడ మంచి సమయమున కేవచ్చితివిసుమా! (మానపాలునిజూచి) కుమారా! మీరిర్వు రాయాసనములపై నుపవిష్టులుగండు.

మాన, ఆనం—(ఉపవిష్టులగుదురు.)

బల—శాస్త్రిగారూ! నాకీప్రపంచమున నందరిలోను మిక్కిలిగా నచ్చిన వాడీ యానందుఁడొక్కఁడు.

ఉ॥ బాలుఁడెయయ్యు సర్వవిధ • పాండితినొప్పుచునుండు భూసురుం
డైలలిఁజెందు నీఘనుఁడు • నంతియెకాని యొకప్పుడైనఁ దా
నేలలిదుష్టులన్ గనుల • నేనియుఁ గాంచఁడు సర్వకాల భూ
పాల సుధీప్రజాలహిత • భావిత సంచరణంబె చేసెడున్॥

ఆనం—(లేఁచి) మహాప్రభూ! ఒక్కమనవి.

బల—ఏమది?

ఆనం-

ఉ॥ ఏలలి దుష్టులన్ గనుల • నేనియుఁగాంచఁడు సర్వకాల భూ
పాలసుధీప్రజాలహిత • భావితసంచరణంబె చేసెడం
చీలలినన్నిటన్ పొగడు • టెంతయుఁగూడదు నిక్కమెంచ భూ
పాలసుధీ ప్రజాలహిత • భావితసంచరణంబు కూడునే?

బల—(ఆశ్చర్యముగ) కూడదాయేమి?

ఆనం—కూడదు.

బల—ఎందుచే?

ఆనం—

ఉ॥ చాలుగ రాజ్యపాలనము • సంగతినొప్పెడు దుష్టశిష్టభే
దాల నెఱుంగలేక నృప • ధాములు నాగమశాస్త్రమర్మ ధ
ర్మాల నెఱుంగలేక యభి • మానపురస్క్రియనొంది యిక్కలిన్
జేలతనాన వీఁగుచును • స్వేచ్ఛగనొప్పెడిఁ బండితాహ్వయుల్॥

బల—(శాస్త్రిసిజూచి) ఏమిశాస్త్రిగారూ? ఈ యానందుని నుడువులందు మీయభిప్రాయమేమి?

శాస్త్రి—(బలపాలునితో) ఏమోలెండు! పిల్లతనముగనుక మనము వాని క్షమించవలెను.

ఆనం—శాస్త్రిగారూ! ఏమితప్పొనర్చితినని మీచే నేనుక్షమింపబడవలె?

శాస్త్రి—(ఆనందునితో) నాయనా!

గీ॥ దుష్టశిష్టభేద మెఱుంగు • దొడ్డప్రభులు
నఖిలధర్మంబెఱుఁగు పండి • తాహ్వయులును
బుడమినెందున లేనట్లె • నుడివితీవు
సభలనెప్పుడు నిట్లాఁడ • జనదువత్స!

ఆనం—శాస్త్రిగారూ! మీరుసైతమట్లు వాక్రుచ్చుచో నేఁ జేయునదేమి? నాతత్వమేమో మీకుబాగుగాఁ దెలియును.

చం॥ ధనమును దేహదార్ఢ్యమును • ధాత్రియుఁ గావ్యపరిశ్రమాదులున్
ఘనమగు నింద్రభోగమును • గల్గినమాత్రన సార్థకంబె? స
న్మననమున ముక్తిమార్గమెదొ • మానగు దాని గ్రహింపలేని యా
మనుజుని జన్మమేలొ! యభి • మానము భోగమునేల? కాల్పనే ?

బల—(మందస్మితానందమున) బళే యానందా!

ఉ॥ ఎయ్యది నామనోగతిని • యెప్పుడుఁ దర్కముఁ జేయుచుండునో
యయ్యది నీవచోగతిని • యట్లె చిటుక్కన శ్రావ్యపద్ధతిన్
జయ్యన బైల్పడెన్ మిగుల • సంతసమేయయెఁ గాని నీవు నా
కయ్యనఁ దత్ప్రథంబెటుల • నొప్పునొ నొప్పుగఁ జెప్పనోపుదే?

ఆనం — బలపాలమహారాజేంద్రా! ఇదొక పెద్దసమస్యయా? "సర్వసంగ
వర్జితంబగు నిశ్చలచిత్తంబునఁ నుండుట" అనునదేదో అదిగాక ముక్తికి
వేరొండు భావములేదు. తన్మహిమఁ దొల్తఁ జెప్పెద వినుండు.

గీ॥ సర్వరూప సర్వాధార • సర్వ విషయ
సంగసర్వనిస్సంగ స • ర్వాంగమహాచు
నామరూప రాహిత్యమై • సర్వవిధిని
రోలిఁ జెల్వొందు ముక్తి కాం • తాలలామ॥

అట్టిముక్తినొందు విధానమేమన! అనిత్యమగు దారాసుతాది బంధువర్గముతోను, అజ్ఞానాపాదితమగుఁ గామాద్యరిషడ్వర్గంబులతోను, హేయమగు నానామూత్ర శుక్లరుధిర ప్రథితంబగు దేహంబుతోను, అపారంబగు సంసార పారావారంబునంబడి కొట్టుకొనుచుండు నీజీవుండు ముక్తిసోపాన మధిరోహింప నగు మార్గమా సర్వసంగపత్రి వర్జితంబగు నిశ్చలచిత్తంబుగాక మఱొండు లేదు. చూడుడు?

సీ॥ ఏదికల్గినదైన • వేదోక్తకర్మలఁ
బాములేములకోర్చి • వడయగలము?
యేదికల్గినదైన • యేదేవుభక్తితో,
స్మరియించి యాదేవు • నరయఁగలము?
యేదికల్గినదైన • యిహపర వస్తుభే
దములెల్ల గ్రహియించి • తనరఁగలము?
యేదికల్గినదైన • యిచ్ఛచే సకల కా
ర్యములందు నిపుణత్వ • మందఁగలము?
గీ॥ యట్టి సర్వసాధక దివ్య మ • హాద్భుతార్థ
శక్తికలదైన మానస • శక్తినెల్ల
సర్వసంగవర్జిత మొనుదు • సలుపగలము?
యప్డి యోమహాప్రభు! ముక్తి • నందగలము॥

అంతియేకాని, యెవఁడైనను

ఉ॥ మానస శుద్ధిలేక పలు • మారులు జన్నములాచరించినన్
వేనకువేలు తీర్థముల • వేకువఁ దప్పకమున్గియుండినన్

దానములెన్ని చేసినను • స్థైర్యత వేదపురాణశాస్త్రసం

ధాన విధాన కృత్యుఁడయి • నన్ ముగితబ్బదు దవ్వోయా నిఁక॥

బల—(మొగము చిట్లించి) అట్టివానికి ముక్తింకనుదవ్వో యగునా ?

ఆనం—ఔను. ఇట్టి వన్నియుఁ గర్మకాండమున చేరును. ఆకర్మఫలాంశము వేరు.

గీ॥ కర్మయనఁగ దుష్కర్మ స • త్కర్మయనుచు
ద్వివిధమైయొప్పు నదిదానఁ • బెకు సులభ
సాధ్యమాచు దుష్కర్మ క • ష్టంబు నొసఁగుఁ
గష్ట లభ్యమై యిడును స • త్కర్మసుఖము.

ఒక్కకర్మయేయేమి ? భక్తితత్వము నింతియే-

ఆ. కర్మభక్తికృతులఁ • గడతేరఁజెవ్వండు
వాని ఫలములందు • వడయఁగాని
ధనము నిల్వసేయఁ • దలఁచువాఁడు నిబద్ధ
దానకంకణమునఁ • దనరునట్లు.

ఇంతకును వేయునేల ?

ఆ॥ దేనఁగాని నరుఁడు • స్థిరచిత్తమొందకే
సఫలతొంద లేఁడు • జగతినెపుడు
నట్టి సుస్థిరహృది • నతుల నిత్యానంద
మైన ముక్తిఁజేర్చు • నతఁడె జ్ఞాని.

బల—ఆనందా ! నీవునుడువుచున్నదంతయు వాస్తవమే యగుఁగాఁక.

గీ॥ చిత్తమెవ్వుడు నిశ్చలతను • జేరియుండు
ఎప్పుడే దేనియొకదాని • నెంచుచుండి
సర్వసంగమై తికమక • సలుపుఁగాక
మహిని యదిచలింపకనుండు • మార్గమున్నె ?

ఆనం—(కొంచెమాలోచన నభినయించి) ఇదిమాత్రమొక పెద్దసమస్యయే. ఐనను దీనికి నొకమార్గమున్నది.

బల—అదేమి ?

ఆనం—శ్రద్ధగావినుఁడు.

మ॥ రథసారథ్యముజేయు సారథివలెఁ • బాలించుఁ జిత్తంబు నూ ?
రథ మీదేహము నింద్రియాదులరయుల్ • రథ్యంబులౌ నంత నా
పృథు మోక్షాహ్వయ దేశమేగుటకు నీ • విజ్ఞానమార్గంబునం
దధిరోహించి గ్రహింపనౌరిపు సమూ • హంబెల్ల రజ్జుక్రియల్.

బల—(కొంచెమాలోచించి మహాసంతోషమున) బలే ! యానందా !
నిజముగా నానందాను సంధాయకుండవు బరమార్థవేదియున
నీకేగాక మఱొకరికి చెల్లునా ? నీహేతువాద భూయిష్ఠమగు
మార్గమే ముఖ్యమగు ముక్తిమార్గమనుట నిస్సందియము.
ఆనందా ! న కుమిక్కిలి సంతసము గల్గుచున్నది. సంతసమైనది.
ఇదే నానమస్కారము గొనుము. (అనుచులేచి నమస్కరించును)

ఆనం—శుద్ధనిశ్చలచిత్తోభవ ! (అనుచుఁ జేతులెత్తి దీవించును,)

బల—(లేచి) నిజముగా నాకుగావలసిన దేమి ? ఐహిక సుఖానుసంధాన
గార్యంబులన్నింటి నాచరించితి,తత్ఫలంబునంతయు ననుభవించితి,
కొమరుండన్నను రాజ్యపదవి కర్హుండై యొప్పుచుండె. ఇఁక నీతు
చ్ఛమగు రాజ్యభరంబు నేవహింపనేల ? (మానపాలునిజూచి)
కుమారా !

ఉ॥ చేసితి నెన్నొ జన్నములఁ • జేర్చితి నీతిఁ బ్రజావళిన్ గడున్
భాసురలీలఁ బ్రోచితిని • బావనమూర్తుల, జారచోరులన్
గాసిలఁజేసితిన్ రిపుల • గర్వమడంచితి లోకమంతటన్
నాసరియేరు లేనటుల • నావలె నీవిఁక రాజ్యమేలుమా!

నాయనా ! నాముద్దుకుమారా ! నీవును సమస్త ధర్మాధర్మములనెఱింగినవాఁడవే, నేఁజెప్పఁదగిన విశేషాంశమేమియులేదు. ఐనను నాకడసారిపలు కొక్కటి యాలకింపుము.

ఉ॥ ప్రోచుము సర్వపౌరులను • బొల్పుగ బిడ్డలువోలె నెప్పుడున్
గాచుము పేదసాదులను • గంటికిఱెప్పయువోలె నింకసం
కోచమువీడి దీనిగను? • గొప్పగు రత్నకిరీటమిద్దిచేఁ
జూచుము దీనినీకిడెదఁ • జూచుము జాగొనరించనేటికిన్॥

మాన—(లేచి) తండ్రీ ! నాదొక చిన్నమనవి,

శా॥ మాయామేయజగంబు మిథ్యయనిసం • భావించి సంసారము
గ్న్యాయ స్తంభగుపట్లు మానసముఁ జే • యంబోక నిస్సంగతన్
ధ్యేయంబౌ పరమాత్మరూపుఁగనని • ర్దేశించి కామాదులన్
వైయాత్యక్రియచే జయింతు జనకా • భద్రప్రము క్తిన్గనన్.

(మహావినయముగ) తండ్రీ !

మ॥ స్థిరమే! సంసృతి భోగభాగ్యములు ని • స్సీ! రాజ్యము న్సర్వమున్
స్థిరమే ? యెప్పుడో యుద్బుదంబువలె నా • శీమాంతమై పోవు నీ
పరమాసహ్యకరంబునైన తనువున్ • బాటింపఁగానాన ! సు
స్థిరమై శాశ్వతసౌఖ్యదాయియగు ము • క్తింజెంద కేవాఁడున్॥

ఏమితండ్రీ ? వేయేల ?

శా॥ ఈరాజ్యంపుఁ బదంబు నాకేఁకేఁ గదున్ • హేయంబయెన్ గానమీ
రీరాజ్యంబును నేరికైన నొసఁగుం • డీ ! యద్దురానెప్పుడున్
స్వారాజ్యంబె ! యిదెట్టు లన్యకిడుదున్ • భావ్యంబు కాదందురా !
మీరేయేలుకొనుండు ? నేనిదియె సం • ప్రీతి న్నటోపోయెదన్.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

బల—(సభికులను గలయఁజూచుచు)

ఉ॥ చూచితిరా మదీయసుతుఁ • జోద్యపుఁ బ్రక్రియ ? నేనుమాత్రమున్
వాఁచితినేమి తుచ్ఛమగు • బాలన సేయఁగ ? మీరలిప్పుడే
తోఁచిన భంగినెవ్వరినో • దొడ్డ ప్రభున్నియమించుకొండు నే
వేచినదెల్ల దీనికిదో • వేయని కోరిక ? నేనుఁ బోయెదన్॥

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

మంత్రి—(ఆత్రముగ లేచి విభ్రాంతుఁడై దిక్కులు పరికించుచు నానందుని జూచి పండ్లు పటపటలాడఁగ)

శా॥ ఔరా ? యేమివిచిత్ర నాటకమయెన్ • యానంద! నీనుంచి ? యే
వీరాగ్రేసరుఁ జేతకానిపని నీ • వేదాంతపుంబిచ్చి చే
నౌరా ! యెంతటి సర్వనాశమునరెన్ • హా ! యెంతకష్టంబు ! నీ
కేరున్ నీమృతనష్ట బోధవినసై • యెచ్చోటఁ గన్పింపరో ?

ఆనం—అమాత్యశేఖరా ! కొంచెము శాంతివహింపుము.

గీ॥ ఏడ్గా ప్రస్తావవశమున • నిట్లుజరిఁగె
దీనికై కారణంబు నేఁ • గానుకాను
వారినుదుట నట్టుల బ్రహ్మ • వ్రాలు వ్రాసె
బ్రహ్మవ్రాలుఁ దప్పింప నె • వ్వారితరము ?

ఉ॥ ఐనఁ బ్రసూతియందుఁగల • యా పెవిరాగము బోధనాదులం
దై నమనోవిరక్తి తన • కైన యొకానొక యాత్మబంధు తాఁ
బ్రాణము వీడుచో నతని • మట్టిని జేసెను పూర్వమందు; దా
నూనెను దుఃఖముం బిదప • నొందెఁడు తత్త్వము సుస్థిరంబయే ?

మంత్రి—ఇప్పటివారి పరిస్థితినిజూడఁగా సుస్థిరమనియే తోఁచుచున్నది.

ఆనం—మంత్రివర్యా! సమస్తానుభవవేత్తలగు మహారాజుగారి విషయము మాత్రము జెప్పలేనుగాని

ఉ॥ కాయమునందు పట్టముగుఁ • గండలుఁ జిక్కని చీమునెత్తురుల్
పాయక శత్రువర్గమునఁ • బాల్పడి యౌవనరాజ్యభద్రుఁ డో
నీ యువరాజమాత్రమిఁక • నేను పదంపడి సంస్కృతేచ్ఛగాఁ
జేయఁగలాఁడ నమ్మమిఁకఁ • జేయుచునుంటిని వానినిప్పుడే॥

(అనుచునిష్క్రమించును.)

మంత్రి—(నిట్టూర్పునిగుడ్చుచు జనాంతికముగ) ఔరా! ఈరోజు నీసభాస్థలి నెంతవిచిత్రనాటకము గాంచనయ్యె ?

(నేపథ్యంబున ఘంటానాదము ధ్వనించును.)

(ఆలకించి) అదుగో ! గంటయైనది. సభ్యులారా! మనమిఁక సెలవు గైకొనవచ్చును. అయ్యో ! యెంతవెఱ్ఱివాఁడను ! మన మిప్పు డెవరియొద్ద సెలవుగైకొనవలెను ? నేనిఁక దీనికై చింతింపరాదు. ఏగడియ నేదికానున్నదో నిజముగా నాగడియ నది గాకమానదు. (శాస్త్రితో) స్వామీ ! ఇఁకనెందుకులెండు ! మనమందర మునులేఁచి వెళ్లుదమురండు. ఎవ్వరికిలేని విచారము మనకేల? మనకుమాత్ర మీ భోగములు శాశ్వతమా? ఈరాజ్యమెట్లైన నేమి ? ఈరాజ్య పదమెట్లైననేమి ? మనకేమి ? మఱల యువ

రాజు రాజ్యేచ్ఛుఁడై పట్టాభిషిక్తుఁడయ్యెనా మనవనిలో మన ముండుము. లేనిచో వారిమార్గమే మనమార్గము. రండు.

(అనుచు నిష్క్రమింతురు.)

శాస్త్రి—(లేచి) అబ్బా! ఈకాలపుఁ బిల్లలు పిల్లలుకాదు. చిచ్చుల పిడుగులు.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

(అంతలో నవనికజారగా వెలుపల)

ఆనం—(ప్రవేశించి) నేనింతలో నింతదూరము వచ్చునని దలంచలేదు. (ప్రక్కకుమఱలి) ఎవరచ్చట?

భటు—(ప్రవేశించి) దేనికానందయ్యగారూ?

ఆనం—మనయువరాజిప్పు డెచ్చటనున్నాఁడు?

భటు—దేనికో యొంటిగా నశ్వారూఢుడై నగరబాహ్యారామమువైపున కువెళ్లెను. అదిమాత్రము చూచితిని అంతేగాని యిపుడెచటనుండు నో తెలియదు.

ఆనం—ఇఁక చాలును. (తనలో) ఈతఁడు తనమనోవిరామమునకై యచ్చటకు చేరియుండును. మంచిది నేనును శీఘ్రముగ వచ్చటకే చేరెదఁగాఁక!

(అనుచు నిష్క్రమించును)

(అవనిక లేవఁగా నగరబాహ్యారామము)

(మదనమాల ధనుర్బాణధారిణియై యొకమృగేంద్రమును దరుము కొనివచ్చుచుండును. అంతలో నేపథ్యంబునఁ దండ్రియగు విజయ దత్తుఁడు)

"అమ్మాయీ గుఱితప్పినచో నాక్రూర మృగేంద్రము పై బడును. సమీపములోనున్నది. జాగరతగా బాణమువిడువుము."

మదనమాలిని—(బాణమువిడచి గిరుక్కున వెనుకకు మరలును)

విజయు—(అత్యాతురమునఁ బ్రవేశించుచు) ఏమమ్మా గిరుక్కున వెనుకకు మఱలుచుంటివి యది గుఱితప్పి పైఁబడ నున్నదా యేమి!

మదనమాలిని—(చిరునగవున) లేదు నాన్నా! అదొకబాణముననే నేలఁ గూలినది.

విజయ—మఱి దేనికి భయము నభినయించితివి?

మదనమాలిని—భయముగాదు, ఎవఁడో యొక మనుజుఁ డీప్రాంతమున కళ్యారూఢుఁడై వచ్చుచున్నట్లు పొడకట్టినది.

విజయ—ఓహో! అటులయిన వెనుకకు మఱలుదమా?

మదనమాలిని—కొంచెము సేదఁదీర్చుకొని వెళ్ళిన బాగుండునని తోఁచుచున్నది, (దిక్కులు పరికించుచు) ఆహా! ఈవనమెంత రామణీయకముగ నున్నది? నాన్నా! ఈవనమెవ్వరిదో తెలియునా?

విజయ—(బుజ్జగించుచు) అమ్మా! తెలియునుగాని చెప్పినచో సిగ్గుపడదవేమోయని సంశయించుచున్నాను.

మదనమాలిని—నాన్నా! సిగ్గుపడునంతటి కారణము గలవారిదా యీవనము?

విజయ—ఔనమ్మా!

గీ॥ ఏనినుతొల్చిత్తినిగాంచి • యేను హృదిని
సంతసించి నిన్నిడఁగ, ని • శ్చయుఁడనైతి
నట్టి బలపాల రాసుతుం • డైన మాన
పాలు నేకాంత బహిరంగ • వనము పుత్రి!

మదనమాలిని—(బెదఱున దిక్కులు పరికించుచుండును)

చెలి—(ఆత్రముగఁ బ్రవేశించి) మహాప్రభూ! ఈవన మీవసు మానస నగరాధినేతయగు బలపాలమహారాజుగారి కుమారుఁడగు మానపాల యువరాజుగారి యేకాంత నగర బాహ్యారామమట.

విజయ—ఔను. ఐననేమి?

చెలి—ఆ యువరాజుగా రిప్పుడీవనమున కేకాంతమునకై వచ్చుచుండిరట.

విజయ—(మొగము చిట్లించి) ఇప్పుడేమి యేకాంతము?

చెలి—ఏమో! ఇప్పుడిచ కెవ్వరు నుండరాదని భటుఁడొకఁడు కేకలు వేయుచున్నాఁడు.

మదనమాలిని—(చెలినిజూచి) చెలీ! వేసిన వేయనిమ్ము. విషయము విషమించినచో యుద్ధమునకు సైతము సన్నిద్ధులమేగదా! భయపడెదవేమి?

విజయ—(వారించి) అమ్మా! చిన్నదానవు నీకేమియుఁ దెలియదు. కొం
చెముండుము. (చెలితో) మదనవతియేది?

చెలి—ఆమెయు వచ్చుచున్నది కాని మనమేదో మృగయా వినోదా
ర్థము బయలుదేరిన మనసౌధచందన పురమెచ్చట! ఈవసుమా
వసనగరమెచ్చట! ఈపాడుసింహము మనలనిచ్చట కెందుకీడ్చి
నదో తెలియకున్నది. అమ్మా! నీకేమియు నిది కించగాలేదా?

మదనమాలిని—నీకంటెను మిక్కిలిగనే యున్నది.

విజయ—దేనికమ్మా మీకీచింత.

మదనమాలిని—నాన్నా! సర్వజ్ఞుడవయ్యు దేనికందువేమి?

గీ॥ ఎంతో పుత్రికావాత్సల్య • మెసఁగి యుంట
మీరలిట్లు మమ్ముఁ వెంటఁ • బెట్టుకొనుచు
వచ్చితిరెకాని తగునొకో • వధువులిట్లు
వచ్చుచో నప్రతిష్ట పా • ల్పడఁగవలదె.

విజయ—ఇదియా నీసందేహము? కుమారీ!

ఉ॥ స్త్రీయెపుడైన నెచ్చటను • స్వేచ్ఛగ వర్తిలు టొప్పదైన శా
స్త్రీయము లౌక్యముల్ గనఁగ • నిట్టులఁ బిన్నటనాటఁగన్నలన్
బాయక పెద్దయౌనపుడు • భర్తను, వృద్ధతనంబు వచ్చుచో
స్వీయసుతాది దాయులను • జేరి చరించుట ముఖ్యధర్మమౌ॥

అమ్మా! అందుచే మీకా సంశయ మనవసరము. (ముందునకు
దృష్టినిగుడ్చి) అదిగో! యెవరో వచ్చుచున్న ట్లగపడి యగుచున్నది.
మీ రావౌదలచాటునుండు వేదికలపై మేల్మనుంగుఁతో శయనించి
సేదఁ దీర్చుకొనుచుండుఁడు. పొండు.

మదనమాలిని—చిత్తము. (అనుచుఁ బోఁబోఁగా)

విజయ—ఇదుగో మదనవతిని సైతము (గలుపుకొని మీముగ్గురు నొక
చోనుండుఁడు.

మదనమాలిని—చిత్తము. (చెలినిజూఁచి) రావే, (అనుచు నిష్క్రమిం
చును)

విజయ—(తనలో) నిజముగా నాకుమారికలగు నీమదనమాలినీ మదన
వతులను సకలవిద్యా పారంగతలనుచేయు నుద్దేశముతో నిట్లు

వెంటఁబెట్టుకొని పైనమైతిఁగాని యిట్లుజరుగు ననుకొనలేదు. కానిమ్ము. ఆవచ్చువాఁడే మానపాలుఁడేమో యెదురేఁగి వాని తో ముచ్చటించెదఁగాక (నాలుగడుగులువైఁచి) ఛీఛీ! నాకై నేను పలుకరించుటో బలుచదనముగాదా, నేనా వేదికపై నేమెఱుంగన ట్లుపవిష్టుండ నయ్యెదగాక, అనుచు నచట నొక వేదికపై నుపవిష్టుఁడగును)

మాన—(ప్రవేశించుచు)

ఉ॥ అమ్మక చెల్ల! యెవ్వతెయొ • యాఁడుది యొక్క శరంబుచే మృగం
బమ్మను వెంటనంటిట ధ • రన్ బడవైచె భళీ! యదెవ్వతో
సుమ్మ! యదేది యిప్డిచటఁ • జోద్యముగాంగ నదృశ్యమయ్యెఁ జి
త్రమ్మగుదానిసొరు నహ • దాసవిలాస విహారమేమిరా?

ఔరా! అదియొక గాజికామణివలె నున్నది. కానిమ్ము? అదే మణియైన విరాగుసగు నాకేమిపని? ఛీ! ఇఁకనే దానినుఱువవలెను. (కనులు మూసుకొని) ఎట్లు మఱవఁగలఁ? అది, అదృశ్యమగుచు నన్నొక చూఁపుచూచినది. ఆచూపు నాకొక తూపువై బాధించుచున్నది. చిత్తమా! ఏమినీకీమతి విభ్రమము! నిశ్చలసంధాన విధానముననుండ నియమించిన నీ వీభంగినుండఁదగునా? జాగ్రత!

ఉ. జాలరిచూపుచున్న యెఱ • చాన్పున లోకము నందు భామినీ
జాల మనేకచర్యలుగ • జాతురి మీరఁగఁ జూచునంతనే
బేలవునొచు మీనగతి • బేలుపుఁజాసలఁగోరు దేని నీ
వాలయమై చెంగఁగల • వప్పుడె చింతలకెల్లఁ జిత్తమా!

చిత్తమా! ఇంకనైనను జ్ఞానదృష్టిని రమించుచుండుము. నీయేకాంత స్థానమునకు సావధానముగా నీమానసాలుని చేర్చుకొనుము. (అనుచు వేదికవై పునకు మఱలి విజయచత్తునిజూఁచి తనలో) ఓహో! ఈతఁడెవ్వరు? చూడంజూడ నితఁడొక పరిచయ పురుషుండనియే స్ఫురించుచున్నది. నాజనకుని ప్రాణసముఁడగు సౌధచందన పురాధిపుండగు విజయచిత్త మహారాజుగారు కారుగదా? అవచ్చువారెవరు! ఓహో! నా ప్రాణసమానుండగు నానందుఁడా? మంచిది, మంచిసమయమునకే

నన్ను వెదకుకొనుచు వచ్చుచున్నాఁడు. (ప్రకాశముగా)మిత్రమా! ఇటిటు. ఇటురమ్ము.

ఆనం—(ప్రవేశించుచు) ఇదుగో వచ్చుచున్నాను. (ప్రవేశించి విజయదత్తునిజూచి) ఓహో ! యీ విజయదత్త మహారాజుగారిచ్చట కెప్పుడు దయచేసిరి!

మాన—(ఆశ్చర్యముగ) ఏమీ ! వీరు విజయదత్త మహారాజుగారేనా ?

ఆనం—ఇఁకసరె బాగున్నది. వీరినింకను విచారించను సైతముఁ లేదన్న మాట.

మాన—వారేనా మహారాయని సందేహించుచుంటిని.

ఆనం—ఐనను గాకున్నను మననగరముజొచ్చిన మహాప్రభువులకుఁ దగిన గౌరవ సత్కారముఁ జేయవలదా?

మాన—ఒక మహాప్రభువులకేయేమి ? ఎట్టివారికిని మననగరము మన ప్రదేశముఁ జొచ్చినపుడు తగిన సత్కారము గావింపవలసిన దేవిధి. ఐనను ఏకాంత స్థలాన్వేషణ చింతితమగు నాచిత్తమిపుడు దేని యందును బాలుపోవుట లేదు.

ఆనం—ఇప్పుడు నీకేకాంతము దేనికి ?

మాన—ముముక్షు విచారమునకు.

ఆనం—ముముక్షుమనగా నేమి ?

మాన—నీకు తెలియదా ?

ఆనం—తెలిసినను నిన్ను కొన్ని విషయములు ప్రశ్నింపఁదలచితిని.

మాన—అట్లయినసరె. ప్రశ్నింపుము .

ఆనం—ముముక్షుమనఁగా నేమి ?

మాన—సర్వసంగ పరిత్యాగము.

ఆనం—అదెట్లు సంభవము ?

మాన—ఈయైహిక మంతయు హేయమగుచో.

ఆనం—ఆహేయ మెట్లు జనించును ?

మాన—అనుభవము చే

ఆనం—అదెట్లుకల్గు ?

మాన—(మిన్నకుండును)

ఆనం — చెప్పవేమి ?

మాన — నీబోటి యనుభవవేత్తల బోధనాపద్ధతిచే

ఆనం — అదిగాదు.

చం. జగతిసముద్గతిఁ జెలఁగు • జన్మముఁగల్గు నరుండు బూటకం
బుగ నవడేమి చెప్పినను • బొల్పుగ నిక్కవముంచు నెంచఁగాఁ
దగునె వదింపు ? (అనుచు మానపాలుని జూచును)

మాన — ఐనచో నీవింతకుము న్ను చెప్పినదంతయు బూటకమేనా ?

ఆనం — బూటకము ? • తథ్యముఁ నెన్నఁదిమీఁద సర్వముఁ
దగిలినయప్పుడే తెలియుఁ • దథ్యము స్వానుభవంబునప్పుడా.

మాన — (విసుగుగ) అబ్బా! మజాల సర్వముందగులుమని చెప్పెదవేమిః?

ఆనం — ఔను

చం॥ మనుజుఁడుతప్పక న్ సకల • మార్గములందుఁ జరించుచున్న నే
కనఁదగు సర్వసారమును • గాని త దేతరఫక్కిఁ ద్రొక్కితాఁ
బనివడిమెక్కచోటయతి • మాంద్యతఁ గూరుచునున్నలాభమే
మనసు దృఢంబునెట్లగును? • మానుగనన్నిటి హేయమబ్బక౯.

మాన — ఆనందా! ఐహికమంతయు హేయమనునది నిక్కమేకఁదా ?

ఆనం — ఏమో ?

మాన — మఱి నీవే చెప్పచుంటివిగఁదా ?

ఆనం — ఔనది లోకవాడుక.

మాన — లోకవాడుకే యాఁగాక. అదినిజమా ! అనృతమా ?

ఆనం — దానిఁ దెలుసుకొట కే స్వానుభవముగావలె.

మాన — అబ్బా ! ఇంకెక్కడి స్వానుభవము, ఆలోకవాడుక స్వానుభవ
ముననె బుట్టినదికాఁదా ?

ఆనం — ఇంక నేను నీకు సమాధానముఁ జెప్పలేను.

మాన — ఇంతకు నీనిశ్చయాభిప్రాయమేమి ?

ఆనం — నా యభిప్రాయానుసారముగా నడచెదవా ?

మాన — యుక్తమనితోఁచిన.

ఆనం — నాయభిప్రాయ మెప్పుడు నయుక్తముగ నుండదనియే నా
నమ్మకము.

మాన — ఐనచో నీయభిప్రాయ మేమో వెలిబుచ్చుము.

ఆనం—శ్రీఘ్రగావినుము. ఇఁకనీవు గృహస్థుడవై గార్హస్థ్యధర్మ మవలం బించి నీరాజ్యమును నీవు పాలించుకొనుచుండుము. నీకదే యానందముగనుండెనా దాని యవలంబింపుము. లేక హేయమై యాందోళనము జనించెనా ఆముక్తికాంత తనకై తానే నిన్ను వరింపఁగలదు. అంతేగాని (విజయదత్తునిజూచి) మహారాజా! వీరైనఁజెప్పుఁడు. ఇంతవరకు వీని కేయనుభవమును లేదు. శుక్లశోణితములు నిండుగ దేహమంతయు వ్యాపించి చిక్కవడి నిరాటంకముగఁ గామక్రోధాదులు విహరించుట కాస్పదమై చెలరేగుచున్న యీ యౌవనదశయందు నీతనిహృదయమున కెట్టునిశ్చలముగల్గు? పదివడి ప్రయత్నించినను వీనిహృదయమున కానిశ్చలము లభ్యమగునా? ఒక్క కోమలాంగి మృదుకరస్పర్శమాత్రముచే శరీరమును బులకాంకితమొనర్చు యౌవనముగల వీనిహృదయమునకు, ఒక్క వాల్గంటి వీక్షణముచే జలదరించు స్వభావమగు యౌవనముగల వీనిహృదయమునకు ముముక్షుప్రాప్యమగు నిశ్చలమే లభ్యమగునా? ఏదెట్లున్నను, (మానపాలునిజూచి) మిత్రమా!

గీ॥ ధర్మపత్నిం బ్రగహించి సం • తతినివడసి
యజ్ఞయాగాది కృత్యంబు • లాచరించి
సర్వఋణముక్తుఁడై ముము • క్షుంబుఁగోరఁ
దగును; లేకున్న భ్రష్టుఁడౌం • దయిన నరుఁడు.

ఈవిషయమైనను జక్కఁగ నాలోచించుము.

విజయ— (ఆనందునిజూచి) అయ్యా! అసలిట్టితర్కంబునకు హేతువేమి?

ఆనం— నేటిసభయందుఁ బ్రస్తావవశంబున ముముక్షుప్రశంస వచ్చినది. అందుమీఁద వీరు తండ్రికుమారు లిర్వురు నిట్టి విరాగమార్గ మవలంబించిరి. ఆబాల్యస్నేహబాధ్యతచే నేనీతనితో నిట్లు పోరాడుచుంటిని. ఇదివిషయము.

విజయ—(తనలో) ఆహా! యీబాలకుండెవరో భూసురకుమారుండువలె నున్నాఁడు. ఎంతసుజ్ఞాని!

ఆనం——(మానపాలునితో) మిత్రమా! ఇంకనేమియు నీకు పాలుపోలేదా?
సందేహమేమైననుండిన బయల్పరచుము. నీసందేహమెట్టిదైనను
దీర్చుటకు సంసిద్ధుఁడనై యుంటి.

మాన——ఆనందా! నీవాక్యంబులన్నియు ననుభవయుక్తములగుటయేఁ
గాక వేదశాస్త్రార్థములు సైతమై యున్నవి. ఇంకనీవాక్యా
ర్థంబులం దేమియు సందేహము లేదు.

ఆలం——అదుగో ఇంక దేననో సంశయమున్నట్లు సూచించుచున్నావు.
"అసంశయ మభ్యాపథ్యేత" అను నీగురువాక్యమును మఱచితివా?

చ॥ మనసున కెట్టిసంశయముఁ • బొల్పడనీయఁగఁ గూడదెన్నఁడుఁ
ఘనులగువారు దాచకను • గ్రక్కున నెప్పటికప్పుడే మహా
వినయముతోడనైన మఱి • వెంగలికృత్యతనైనవైదుషీ
జనములముందు బైల్పఱచి • సంశయమెల్లను బాపుకోవలెన్.

మాన——అందుననే నేఁజెప్పకుండఁగాఁద్వరపడు చుంటిని. చెప్పెదవినుము.

గీ॥ చానకు చక్కఁదనమున్న • జదువునున్న
చదువుగల్గిన సున్న యా • చక్కఁదనము
చదువుఁ జక్కఁదనాదులు • సరిగనున్న
బుద్ధి చెడుబుద్ధి యీమూఁడుఁ • బొందముటరుదు.

ఆనం——నీకట్టి సంశయ మనవసరము.

క॥ చదువుఁ జక్కందనమును
సదమల హృదయంబుఁ గల్గు • చానలు ధరలో
వెదకిననుండక పోదురె?
పదివేలకు నొక్కరైన • భాసిలుచుండున్.
అంతదవ్వు విచారించ దేనికి?

ఉ॥ శోభనమైనరూపమును • గోవిదశిక్షితమైన విద్యయున్
బ్రామఁగనొప్పె డిన్మదన • మాలినియంచును వీరిపుత్రికన్
వేమఱు లేరొ చెప్పవిని • పెంపగుసంతసమొందుచుండమే?
యీమహితాత్ముఁడొక్కఁడె ద • దీయసుతన్నిడఁ బెండిలయ్యెదే?

విజయ—— (వారించి) అయ్యా! ఇటుచూడుము.

ఉ॥ ఒక్కఁడయేమి నాహృదిని • యువ్విగనెన్నోదినాలనుంచి పెం
మక్కువతోడ నామదన • మాలినివీనికొసంగు నిశ్చయం
బెక్కుడుఁజేసుకొంటి నది • యెల్లయు నిప్పుడు సీతనందుఁబెం
పెక్కువిరాగమున్ననఁగ • భేదమునొందఁగనుండె భూసురా!

ఆనం—రాజేంద్రా! అట్లునుడివెదవేమి?

గీ॥ రాగునకుగాక రమణి వి • రాగుకేల?
యనెడు భావంబు లోకమం • దమరుచున్న
బాల్యదశ విరాగంబెంతొ • ప్రౌఢదశను
రాగమంత సరాగమై • రమణఁగాంచు.

విజయ—(తనలో) ఆహా! యేమీ పీనిమృదుమధురాలాపములు? ఇంతకు నిట్టి స్నేహితలభ్యుండగు నీమానపాలుని యదృష్టము గణనీయము.

ఆనం—ఇఁక మీరట్టి సంశయమును వదలుఁడు. (మానపాలునితో) ఏమి మిత్రమా? దేనికిని ప్రత్యుత్తర మియ్యకుండుట పాడియా?

మాన—ఆనందా! ఒకవిషయమునుగూర్చి యోచించుచుంటి.

ఆనం—అదేమి?

మాన— ఉ॥ ఇంతకుమున్నె నాకిచట • నీ వనదేవతయోయనంగ న
త్యంతమహోజ్జ్వల్ చెలంగ నవ • యౌవనరేఖ ద్యుతి బాణపాశయై
యెంతొచమత్కృతొప్పఁగమృగేంద్రమునొక్కటఁగూల్చినన్నుప్రే
మాంతరదృష్టిఁజూచి కడు • నంత నదృశ్యతఁజెందెఁ జిత్రతన్.

ఆనం—(ఆశ్చర్యముగ) అట్లనా? చిత్రముగనేయున్నది. కాని ఆవ్యక్తివ రని యూహించితివి?

మాన—మృగయా వినోదార్థమై యావిధముగా నిచ్చటకా మృగేంద్రమును దరుముకొనివచ్చిన యొకరాకుమారియని.

ఆనం—ఐనచో నీవావ్యక్తిని ప్రేమించితివా?

మాన—నాహృదయమప్పటినుండియు నావ్యక్తినే ప్రేమించుచున్నది.

ఆనం—అట్లుప్రేమింపఁబడిన వ్యక్తివరో తెలుసుకొనకనే విడిచితివేల?

మాన—విడువలేదు. ఆవ్యక్తింక నీవనమునందే యెచ్చటనో డాగియున్నట్లు నిశ్చయమగుచున్నది.

ఆనం—అట్లైన నొకసారి స్వయముగా వెదకుకొని రమ్ము.

మాన—అదియే యుత్తమమని తోఁచుచున్నది. వచ్చెద నుండుము.
(అనుచుఁ బోఁబోఁగా)

విజయ—యువరాజా! ఒక్కమాట.

మాన—(ఆగి విజయదత్తుని జూచును)

విజయ—నీవునిజముగ నావ్యక్తిని ప్రేమించితివా?

మాన—ఆవ్యక్తెవరో మీరెఱుంగుదురా?

విజయ—ఎఱుంగుదును.

మాన—ఎఱింగినచో ఆవ్యక్తెవరో చెప్పెదరా?

విజయ—నీవు నిజముగ నావ్యక్తిని ప్రేమించితివా?

మాన—ప్రేమించితిని.

విజయ—నిశ్చయముగ?

మాన—త్రికరణశుద్ధిగ.

విజయ—ఐనచో నావ్యక్తి నాకుమారికయే.

మాన—(ఆశ్చర్యమునఁ జూచుచుండును)

ఆనం—(విజయదత్తునితో) మీకుమారికారత్న మిట్లు రాఁగతంబేమి?

మాన—సకలవిద్యా పారంగతురాలను జేయుటకై వెంటఁబెట్టుకొని యరణ్యమున కేగఁగా దైవసంకల్పమున మమ్మొక మృగేంద్ర మీస్థలమునకు చేర్చినది.

ఆనం—(తనలో) శుభమగుఁగాక (ప్రకాశముగ) ఐనచో మీ కుమారికా రత్నమును మాయువరాజగు మానపాలరాసుతున కిచ్చుటలో నిస్సందేహులై యున్నారా?

విజయ—నాకుమారికా యభిప్రాయము స్వయముగా నడిగితెలుసుకొని గాని చెప్పఁజాలను.

ఆనం—మంచిది.

విజయ—ఇప్పుడే మఱలవచ్చెద నుండుఁడు. (అనుచు లేఁచి వెనుకకుమఱలితనలో) ఓహో! మదనమాలిని యిచ్చటనే పొంచొని మా సంభాషణమంతయు వినుచున్నట్లున్నది. సరే! కానిమ్ము! (అను

చు మదనమాలిని సమీపమునకు చేరి) అమ్మాయీ! మదనవతి
యు నీచెలియు నెచట?

మదనమాలిని—(లోపల) అదిగో ఆవేదికపై నిద్రించుచున్నారు.

మదనవతి—చెలికత్తె (లోపల) మేమేమియు నిద్రించుటలేదు.

విజయ—మీరందఱు మాసంభాషణమంతయు వినుచు నేయుంటిరిగదా?

మదనవతి—చెలికత్తె—(లోపల) వినుచునే యున్నాము.

విజయ—మదనమాలినీ! నీవో!

ముప్వురునుగలసి—అందఱమును వినుచునేయున్నాము.

విజయ—మంచిది, మదనమాలినీ!

గీ॥ మానపాలుఁడు సహజంపుఁ • బద్ధతిగను
స్థైర్యధైర్య గాంభీర్య యు • దారసాహ
సుండటంచు లోకప్రతీ • తుండయిప్పుడు
తృణమునకు వేయుగుణములఁ • గ్రాలుచుండె॥

అంతచే తొలుత తొలుత నిన్నాతనికే యొసఁగ నిశ్చయించి నీయెదుటను వారియెదుటను నాయభిప్రాయము వెలిఁబుచ్చినను ఇప్పుడు మాత్రము నిన్నాతనికొసంగుటకు నామనసొప్పకున్నదినీయభిప్రాయమేమి?

మదనమాలిని—జనకా!

గీ॥ మనసుచే వాక్కుచేత నె • వ్వనికి జనక
దత్తమైతినో నే నిఁకా • తనికెయైతి
మఱపి వేఱుగఁ బుత్రిక • భావమొనసి
దత్తమును జేయుటకు నీదు • సొత్తుఁగాను.

విజయ—(మదనవతీ చెలికత్తెలఁజూచి) సరే! మీయభిప్రాయమేమి?

మదనవతి—చెలికత్తె—(ఏకగ్రీవముగ) మాయభిప్రాయమేమైనను సకల
విద్యాపారంగతురాలును ధర్మదారికా రత్నమునగు మదన
మాలినీ యభిప్రాయమునకు భిన్నము గలుగనేరదు.

విజయ—ఓహో! వీరు ముప్వురికి సమయమున గృతనిశ్చయు లయ్యే
యున్నారు. సరేకానిమ్ము (మానపాలానందులఁజేరి) ఇఁకమాకు
సెలవు.

మాన.—ఆనం—(ఏకగ్రీవముగ) అదేమి! మీరు మాయాతిథ్యమును గొనిపోండు.

విజయ—ఇఁక వీలులేదు.

మాన—ఆనం—(ఏకగ్రీవముఁగ) ఎందుచే.

విజయ—కన్యా వరవరణములు నిశ్చయమైన తదుపరి పాణిగ్రహణము గానిదే వరునింటఁ గన్యజొచ్చుట లోకనింద్యము. మఱి కొతావున నుంకుటకు ప్రభువగువానికి తనరాజ్యమంతయు స్వగృహామే.

ఆనం—ఐనచో శీఘ్రముగ నిప్పుడే పాణిగ్రహణము గావించుఁడు.

విజయ—అంతయాత్రమేల? విస్తృతమగు వేడుకలతో స్వగృహమున వైవాహిక క్రియనొనర్చెదను.

ఆనం—నిశ్చయమనోత్సాహముఁగా కార్యక్రమము జరుఁగుటకంటె డాంబికమగు వేడుకలయందు ఘనము లేదు.

విజయ—ఇదుగో! నీచెప్పువిషయములన్నియు శ్లాఘ్యములేకాని, కార్యక్రమముల వేడుకల నవసరమను నర్థముమాత్రము నాకునచ్చదు.

ఆనం—రాజేంద్రా! అట్లనెద వేమి?

గీ. అదనునందున జరుఁగు కా • ర్యములకంటెఁ
బిదపఁజరుఁగు వేడుకల నే • మొదవుఫలము
వేడుకలకేమి యక్కుమీఁదఁ • జూడవచ్చుఁ,
జను"శుభేషుశీఘ్రంశుభ" • మను టెఱుఁగనకు.

విజయ—అట్లేకానిమ్ము. నేనును సాధ్యమగునంత శీఘ్రముగనే కార్యక్రమమునకు గడంగెద.

ఆనం—అట్లే కానగుఁగాని నేడే యీమానపాలుని మహీపాలపదమునకు పట్టాభిషిక్తుని జేయవలె. అందుచేతను దైవానుగ్రహమున నన్నియు సమకూడుటచేతను తోడ్త నీ నూతనవధూపాణిగ్రహణముసైతము జరిగిన సమంజసముగ నుండునని నాయభిప్రాయము. మఱియు,

మ. కలనై నన్మదిఁదల్చునట్టి తలఁపుల్ • కార్యక్రమారూఢతన్
జెలువై చొప్పడుకంటె నన్యమిల,ను • త్సిక్తక్రియారోపితా

త్యలఘుప్రాభవసత్యనిత్యపు,టమం • దానంద సంధానసత్
ఫలసంధాయక కార్యమున్న! చెపుమె • భృంగికి విచారించినన్.

అట్లే. దైవసంఘటనమున మనకన్నియుం దలవని తలంపులే సమకూరనున్నవి. అందుచే నావాక్యములను తప్పక గౌరవింపవలయు.

విజయ — మంచిది.

ఆనం — మీకీ నగరబాహ్యారామ సౌధమే, వసతిగానుండు. (మానపాలునిజూచి) యువరాజా! నీయభిప్రాయమేమి ?

మాన — ఔను, (ప్రక్కకుమరలి) ఎవడురా అక్కడ.

భటు — (ప్రవేశించుచు) ప్రభూ! ఏమిసెలవు?

మాన — ఈయానందుఁ డేమియాజ్ఞ నిచ్చునో విని అట్లుచేయుము.

భటు — చిత్తము.

మాన — (ఆనందునిజూచి) మిత్రమా! ఇఁకవీనికి భావికార్యక్రమమును బోధింపుము .

ఆనం — ఆలాగే. (భటునితో) ఓరీ! నీవు శీఘ్రముగ నగరము ప్రవేశించి మంత్రితో నేఁడే యువరాజుగారు,నూతన వధూపాణిగ్రహణమును, మహీపాలక పట్టాభిషేకమును వొందసిశ్చయించిరనియు, నందుకై తగు యత్నములు సిద్ధము గావింపమనియుఁ జెప్పుచు నీవెను వెంటనే యామంత్రిశేఖరుండిట కేతెంచుటకు యువరాజాజ్ఞ యని తెల్పుము. పొమ్ము.

భటు — చిత్తము. (అనుచు నిష్క్రమించును)

మాన — రాజేంద్రా! ఇఁక మన మాసౌధాగ్రమున కేఁగుదమురండు. ఆనందా ! రమ్ము ! (అందఱును నిష్క్రమింప నుండఁగా నవనికజారును) ఇది-ప్రథమాంకము.

సతి శృంగారవతి

ద్వితీయాంకము

ప్రదేశము - ఉద్యానవనము.

(మదనమాలినియు, నోడినిండఁ బద్మముల నిడుకొని చెలియుఁ
ప్రవేశము.)

మదనమాలిని—చెలీ!

ఉ. ఆసుమజాలమంతయు మ • హాచతురత్వముతో ముదంబుతో
భాసురలీల హారముల • వైళముకూర్పఁగ నిశ్చయించితిన్
బాసటగాను నీవుఁగడు • వైళమ యెట్టివియందఁ జేసెదో!
రాసవిలాసమల్లఁ గ్రియ • లన్గనఁ గావలె రమ్ము చూచెదన్.
(అనుచు నొక వేదికపై నాసీనయగును.)

చెలి—అట్లే కానిమ్ము. (అనుచుఁ దాను నాసీనయై) ఊఁ! ఇదుగో!
(అనుచు నొక పద్మమిడును)

మదమాలిని—(ఆపద్మసుమమందుకొని)

మ. చెలియా! చూడవె! యీసరోజసుమమే • చెల్వొందెనో? చూసినా
చెలియా! చూడవె ఘుంఘుమంచు నెపుడున్ • జేతో ముదంబిచ్చు నీ
జలజంబందలి వాసనెంతయో! యివే • చాతుర్యమున్ జూపుచున్
లలిహారంబొనఁ గూర్చి తేనిమదియే • లాగుండు నూహింపఁగన్?

చెలి—

మ. ఒడలేసర్వముఁ బారవశ్యతను బెం • పొందన్మదిన్ జూడనే
వడినుండంచుఁ దలంచితో సఖియ! నీ • ప్రాణేశుఁడెవ్వేళ ని

య్యెడ కేతెంచునో ! యిప్డె దీని మహిమం • బెల్లఁగనవ్వల్పుచో
మెడలో నీహారముంచుకొని యా • మీఁద న్బతిన్జేరుమా!

మదనమాలిని—(సిగ్గున బెదవిగొఱుకుకొనుచుఁ బెడమొగము బెట్టును)

చెలి— దేనికమ్మా సిగ్గుపడుచున్నావు?

మదనమాలిని—నాకు సత్వరముగాఁ బువ్వములందించుచుండుము.

చెలి—ఆలాగే ! ఇదుగో ! (అందించుచుండును.)

మదనమాలి—(హారముఁ గూర్చుచుండును.)

మాన—(ప్రవేశించుచు నాశ్చర్యముగ తనలో)

శా. ఔరా! యీవనమేఁ యింత చెలువై • యాశ్చర్యము న్గూర్చెడిన్
ఆరే ! నావనమిద్ది కాదో ? అదో! నా • దారాజహంసంబు తా
నీరేజంబుల నాడుచున్నది కనన్ • నిక్కంబుగా నద్దియున్
యీరామంబును నాదె నిశ్చయముగా • నిట్లుండ నేహేతువో ?

(దిక్కులు పరికించుచు మదనమాలినిఁ జూచి సంతసముగ)

శా. ఓహో కారణమిద్దియా? భళి! యిదే • మోయంచు యూహించితిన్
ఆహా! యిప్పుడు బోధయయ్యెనిదియే • యారామమందుండునో!
ఆహా! అచ్చోటు సర్వమున్మిగులనూ • త్నాలంకృతంబైనయ
ట్లాహాహాయనిపించి హాయినిడదే! • యాశ్చర్యమింకేటికిన్.

(మఱల మదనమాలినిఁ జూచి) ఆహా ! యేమీదీనిసొరు! పట్టాభిషేకాదికార్యక్రమానువర్తినై బంధుమిత్రాదియావజ్జనంబుల సత్కరించి యెవరిని వాసంబులకు వారల నంపువరకు నిప్పటికి దాదాపుమాసపరిమితదినంబులు కావచ్చినను దీనిపాణిగ్రహణ మాచరించియు నీయొయ్యారి యేకాంతపుటొయ్యారమనుభవించునదను దుర్ఘట మగుచుండె. కానిమ్ము.

గీ. ఈమదనమాలినీదేవి • యెట్టులిపుడు
హావభావవిలాసచే • ష్టామలొప్పి
యుండునో ! ముగ్ధయో! ప్రౌఢ • యో! మఱింక
దీనియేకాంతమెవిధిన్ • దేజరిలునో!

(ఆచాటున డాగిసావధానముగ నన్నియు నరసెదఁగాక. అనుచు నిష్క్రమించును.)

మదనమాలిని—(మొగమున విచారభావమును సూచించుచుఁ బుష్పము
లు కూర్చుచుండును)

చెలి—(మదనమాలిని యాశ్చర్యఁ బరిశీలించుచు) అమ్మా!

ఉ. నీకిటుసర్వభంగులను • నెంతగనో సుఖమబ్బుచుండఁ జీ
కాకునుగల్గిరయొక్కడను • గ్రాలెదు! కారణమేమి! నీమనో
లోకవిలాసలాసకుఁడు • లోపము నెందునసైనఁ గూర్చునో!
శోకమదానుచర్యతకు • లీలతొలంగునొ చెప్పుమమ్మరో?

మదనమాలిని—(మిన్నక నట్లేయుండును)

చెలి—ఏమి! చెప్పవుకదూ? నీ విచారమెంతరహస్యమైనదైనను నాకుఁ
గాకయింకెరికి చెప్పకుందువు? నాకును జెప్పకున్నపోనీ. నీవు
విచారమునమాత్రము నుండకుము. ఇదియే నాప్రార్థన.

మదనమాలిని—ఓసి! పిచ్చిదానా! విచారము వచ్చినప్పుడు విచారిం
చకఁ దప్పునా?

గీ. కపటనాటక కవియైన • కమలభవుఁడు
స్వకజగన్నాటక గ్రంథ • భాగమందు
నెట్టిరస మెప్డుపోషించు • నట్టు నటక
జనులమామన మనుభవిం • చంగవలదె?

చెలి—ఔను కాని ఇట్టి విచారమునకు హేతువు దేనికై సంఘటించెనో
తెలియకనే యడుగుచుంటి. దేనికో చెప్పఁదగదా?

మదనమాలిని—మఱల దేనికందువేమి?

ఉ. ఎన్నివిధాల నాకిచట • నెంతగనో సుఖ మబ్బుచుండినన్
వన్నెల చిల్కపంజరముఁ • బట్టినయప్పటి దాని హృద్గతిన్
జెన్నగుచుండి నామనసు • చెద్దముదుంగునదేమొ చెప్పకే
యున్న ఫలంబదేమి! విను • మున్నవిచారము నంత చెప్పెదన్.

చెలి—సరే చెపుము.

మదనమాలిని—వినుము.

సీ. నిద్దపుంబ్రేమతో • ముద్దుముచ్చటలుగాఁ
బ్రోచినతల్లిదం • డ్రులనువీడి

స్ఫుటమైనభక్తితో • సుస్మితప్రదముగా
సేవలొనర్చిన • చెలులవీడి
శుభ్రంపుస్వరముతో • సుఖదాయకంబుగాఁ
బలుకులాడిన చిలు • కలనువీడి
సొంపైనగాలితో • సుఖదాయకంబుగాఁ
దనిపినయుద్యాన • వనులవీడి
గీ॥ యుంటినను చింత • నొందకుండిన మదిఁ
దోడఁబుట్టుదాది • తోడుగాను
సంచరించుచెల్లి • స్మరణకే తెంచఁగా
నెట్టివేళఁగల్గు • నిట్టిచింత॥

చెలి—అమ్మా! సకలవిద్యాపారంగతురాలవును వదంపడి యిప్పుడు మహారాజ్ఞివి నగు నీకిప్పుడిదితగునా?

ఉ॥ ఎప్పటికో పతింగవయు • నెప్పటికో పతిముద్దుఁగొందు టిం
కెప్పటికొక్క సెజ్జవయి • కెక్కుచు మారసమారు రూపునిం
జప్పునఁ గౌంగిలించెదని • చాలఁగ గ్రుక్కిలుమ్రింగిమ్రింగి నీ
విప్పటికన్నియుంగనుచు • నిట్టులచింతిలఁ బాడియౌనొకో?

మదనమాలిని—ఓసి నీవు వట్టిపిచ్చిదానవుసుమా!
చెలి—ఎందుచే!
మదనమాలిని—కూడనున్న విచారము కూడదనినమానునా?
చెలి—ఎంతనంగనాచివమ్మా!
మదనమాలిని—ఎందుచే
చెలి—అట్టులుండువిచార మప్పుడేలయుండదు?
మదనమాలిని—ఎప్పుడు?
చెలి—అప్పుడే
మదనమాలిని—అనఁగా?
చెలి—దానిఁ గనఁగా
మదనమాలిని—దేని?
చెలి—చేనిశయ్య
మదనమాలిని—(సిగ్గునఁ బెదవిగొఱుకుకొనుచుఁ బెదమొగముఁ బెట్టును)

చెలి—(చిఱునగవున) అప్పుడే మీయిర్వురకుఁ జెరియొకహారముఁ బూర్తి చేసితివి ఎంతనిపుణవమ్మా?

మదనమాలిని—ఎవరిర్వురకు?

చెలి—కాదు. మనయిర్వురకు.

మదనమాలిని—(చిఱునగవున) పాపము నీకెంతబుద్ధిగానున్నదో! నీకే యలంకరించెదఁ బట్టుము.

(అనుచు నొకహారముబట్టుకొని లేఁచును)

చెలి—(అపవారించి) రాజ్ఞీ! నేనేదో అట్లంటినేకాని నీవునాకేల యలంకరింపవలయు?

ఉ॥ ఎవనిమనఃప్రదేశమున • యొల్లెడల జ్జరియించుచుందువో
యెవని సమీపము న్గనిన • యంతయు సిగ్గును జెందుచుందువో
యెవని కవుంగిలన్గలయ • నెన్నఁగరాని సుఖాబ్ధిమున్గెదో
యెవని పదేపదేమదిని • యెంచెదొ వానికలంకరింపుమా!

అంతియేగాని యాబాల్యస్నేహధర్మమున నీవు నాకలంకరింప వచ్చినను వేడుకచెలిమాత్రనై నీచకులజాతనగు నేను మహారాజ్ఞివగు నీచేనలంకరింపఁబడఁదగుదునా? నాకైనను జ్ఞానముండవలెను.

మదనమాలిని— ఐనచో నే నజ్ఞానవర్తనమొనరించితిననియా నీయభిప్రాయము?

చెలి—నే నామాటనలేదు.

మదనమాలిని—(కించిత్కోపమున లేచుచు) ఛీ నీమొగముజూడరాదు. పోవమ్మావలకుంబొమ్ము.

ఉ॥ పిన్నటనాటనుండి మము • బెంచిన, దాదియె నిన్నుకన్నదై
యున్నకతంబునో! మఱిమ • యొంకుకతంబునో! నిన్నుగూడమా
కన్నలుమమ్ముఁ జేర్చితగు • గారముమీరఁగ సర్వవిద్యలన్
జెన్నగునట్లుచేసెనని • చెయ్యముఁదప్పిన చేష్టనొప్పెదే?

చెలి—రాజ్ఞీ! నిష్కారణముగానన్నుగోపించుచుంటివేగాని నేనెట్టిచెయ్యముఁ దప్పినచేష్టనొప్పితి.

మదనమాలిని—ఏమియులేదు. పాపము చాలబుద్ధిమంతురాలవు.

చెలి—కాక నేఁజేసిన నేరమేమి?

మదనమాలిని—ఏమో నీకు తెలియకున్నదా? నీవేమో యపేక్షించితివను నభిప్రాయమున నీయపేక్షఁ దీర్చుటకు నీపుష్పహారము నీకలంకరింపరాఁగా, దీనినిరసించుటయేగాక పైన నన్నాక్షేపించెదవా? నన్నాక్షేపించునంతదానవా నీవు? పాపము, నిన్ననినలాభమేమి?

గీ॥ చవిటినేలను జల్లు వ • ర్షంబెకురియఁ
బలువిధంబులఁ గాల్వలై • పాఱువిధము
నీచకుల జాతులకు విద్య • నెగడనేని
మన్ను మిన్నులనంటక • మధ్యనుండు.

చెలి—(మహావినయముగ) అమ్మా!

మదనమాలిని— (కోపముగ) ఏమిబొమ్మా!

చెలి—నన్నిట్టిచిన్నచూపున జూచుటకూడదు.

మదనమాలిని—కూడకున్న నీయబ్బకుచెప్పుకొనుము పొమ్ము.

చెలి—నీవెప్పుడునాకమ్మవైతివో నీవిభుడప్పుడే నాకబ్బయాయెను. వెళ్ళి చెప్పుకోమనెదవా?

మదనమాలిని—ఏమివిషయమున్నదని యెట్లుసాహసించి దరికిఁజేరి నన్నేమి చేసెదవో చేయుము పొమ్ము. ఇట్టిమాటలనే, నాకు చీకాకు గల్గుచున్నది. పొమ్ము. నీయబ్బకే శీఘ్రము చెప్పుకొనుము పొమ్మా.

చెలి—(ప్రక్కనొకవైపునకు దృష్టిమఱల్చి) తనలో వారెవరు? ఓహో! దీనియేకాంతమునకు గాబోలుఁ బ్రభుపుత్రాఁరట్లాడుచున్నాఁడు! నిష్కారణారుణలోచని యగుచున్నదని భ్రమపడితిఁగాని, యిదియునిందుకే నన్ను కోపించుటకావచ్చు. లేకున్న యెంతకాలమునుండియో యొకరిని యొకమాట యనుటన నెట్టిదోయెఱుంగనేరని యీ సకలవిద్యాపారంగతురాలగు వయోముగ్ధ ఆబాల్యమునుండియుఁ దోడునీడగానుండు నన్నిట్లు తూలనాడగల్గునా? ఇదియంతయు నవయౌవనంపు బిరుగల్గిన వయోముగ్ధత్వప్రభావము. ఈప్రభావమంతయు గాఢమగుఁ బ్రియాలింగనాదులనుగాని యుపశమించదు. (మదనమాలినిజూచి ప్రకా

శముగ) నేనిదేపోవుచున్నాను సుమా ? జాగ్రత !

(అనుచు నిష్క్రమించును)

మదనమాలిని—(మెల్లగా) పోలే ? (అనుచు హారముల బుష్పములు సరి చేయుచుండును)

మాన—(మదనమాలిని వెనుక మెల్లఁగఁ బ్రవేశించి తనలో) పాపమా చెలికత్తె యెంతగాఁ దనకనువర్తనమగు మాటల నుడుచుండి నను లేనికోపమువహించి యీమదనమాలిని దానిని నిష్కారణముగఁ ద్రోసివుచ్చినది. ఔను.

మ॥ ఎటులైన న్మనసిచ్చియున్నయువ దే • డేని బ్రశంసించినన్
గటువై తోఁచదు తిట్టిన న్మధుర మా • కాలస్థితిన్బట్టియు
వ్వటిదే తామనసియ్య జంకఁ గలదై • భాసిల్లుచోనవ్వు డ
వ్వటికన్నన్దనయిష్టమేనుడినఁ గో • పంబే వహింపంబడున్॥

మఱియు నిట్టికోప మీయువిద కొకయలంకారముగ నేయున్నది. పదంపడి యిట్టిముగుదల కిది స్వభావసిద్ధముగూడను నగును.

గీ॥ పాపయుగమున సర్వసా • మాన్యముగను
నీతిబోధకు వృత్తి దు • ర్నీతియెంతో
రమణుఁదొలిసంగమోత్సాహ • సమయమందు
బాలికాయనురక్తి గో • పంబుకింత॥

(అనుచు మెల్లఁగదాని ప్రక్క నుపవిష్టుఁడగును)

మదనమాలిని —(త్రుళ్ళిపాటున లేచి యావలకుఁ బోవుచుండును)

మాన—(తనలో సుస్మితముగ) ఆహా! యీ బెదఱిపోవుటయందు నంద మున్నదే!

మదనమాలిని—(కొంచెమీవలకువచ్చిమానపాలునివక్రదృష్టినిజూచుచు) ఆహా ! యీ నామనోహరుండెంత హాయులు గలవాఁడు ?

చ॥ రమణఁజెలంగు నింత యను • రాగము, నింతటితీవి, యింతయం
దము, నమరేంద్రుకైన మఱిఁ • దమ్ముఁవైరికినైనయున్నె! యీ
సుమశరసాయకుండె కడు • సొంపుగనింపొనఁగూర్పనాడు వు
ణ్యమున ధరన్ జనించి యిపు • డర్మిలి నాపతియాచువచ్చెడిన్.

లేకున్న యింతటిసౌ రేరికిగలుఁగు ? (అనుచు మఱల నోరగా నాతని జూచుచుండును)

మా న—(తనలో) ఔరా ! ఏమీ దీనిసౌందర్యము !

సీ॥ సోము గీమనరాదు • సొగసైనయీమోము
కళలవృద్ధిందు, న • తఁయ్యమెపుడు
మరుశరంబనరాదు • మరులెచ్చునీచూడ్కి
శాంతత్వమిందు, న • తఁయ్యమెపుడు
దొండపండనరాదు • తోరంపుటీమోవి
చవియెంతోయిందు, న • తఁయ్యమెపుడు
సుమగంధియనరాదు • రమణించునీమేను
స్వసుగంధమిందు, న • తఁయ్యమెపుడు
గీ॥ నెంతయని దీనిపొంత, ని • తాంతమగుచు
నొందుసౌందర్యవయవా • ద్యంద మెల్ల
వర్ణనము సేయనలవియా ! • వనితలందు
నధికశృంగారవతియన • నంతేచాలు॥

(అనుచు మఱలదానిని నిరీక్షించుచుండును.)

మదనమాలిని—(జనాంతికముగాఁ దనలో) ఈనవమన్మథాకారుఁడగు నామనోహరునియొద్దఁజేరుటకు నామనసెంత వేగిరపడుచున్నదో, అంతగా నీతని స్పర్శకలుగుమాత్రముసే యేలొకో యొడలు పులకాంకితమగుచున్నది. ఏమిచేయుదు ?

సీ॥ పతిదృష్టిపథమునఁ • బడునంత దత్పద
యుగళిఁ మ్రొక్కఁగనైన • యొక్కబుద్ధిఁ
దటిఁజేరునంతఁ ద • ద్వరపదంబులఁ వ్రాలు
నుత్సుకత మెల్లఁ బో • నొక్కసిగ్గు
జేతులారఁగఁ బతి • సేవనెప్పుడుఁజేయు
చుండంగవలెనను • నొక్కబుద్ధిఁ
జెలులు దాసీజనం • బులు హేళనముఁజేయ
నుందురేమోయను • నొక్కసిగ్గు

గీ॥ నొక్కవైపున సతులధ • ర్మోక్తబుద్ధి
నొక్కవైపునఁ గడుబాల్య • మొప్పసిగ్గు
ద్వివిధమై యేమియును నాకుఁ • దెలియకుండు
నిపుడ చెలివోయె, నాకృత్య • మేమొయిపుడు.

మాన—(తనలో) ఇట్లేయెంతగాఁజూచుచుండినను దనివి యెప్పటి కగు ?
ఇదిసిగ్గిలి కాఁబోలు! నాయొద్దకు చేర సాహసింపకున్నది. కానిమ్ము!
నేనె నాసరకు చేర్చుకొనెద. ఇందుఁ దప్పేమున్నది? (లేచి సమీపించుచుఁ (బకాశముగా) ఓసి ! రమణీ !

గీ॥ వయసునకుచూడఁ గడు జిన్న • వయిననేమి !
సకలశృంగారకావ్య ర•సంబు నెల్ల
గ్రోలియుంటివి సిగ్గేల • బాలలీల
యన్యులెవరుండిరిటఁ జూడు • మంబుజాక్షి.

(అనుచు దానిగడ్డముఁ బట్టఁబోవును)

మదనమాలిని—(పెడమొగమునఁ గొంచెము ప్రక్కకు దొలఁగఁగా)

మాన—(దాని బుజముపై చేయివైచి) ఓసీ !

ఉ॥ ఆదెసఁజూడు మెంతకడు • నందముమీరెడు మల్లెలున్నవో !
యీదెసఁజూడు మెట్లు వన • జేతరభూమిరుహంబులున్నవో !
యేదెసఁగాంచిన న్మనసు • కెంతయొ హర్షముఁగూర్చు నూవెనీ !.
కేదెసయిష్టమో యచట • కేఁ గొనిపోయెద రమ్ము ముద్దియా !

(అనుచు దానిఁ గొంచెముదూవలకుఁ గొంపోయి దానిముఖము నిరీక్షించుచుఁ దనలో) దీని నెట్లైననుఁ బల్కరించుకొనవలెను. (ప్రకాశముగా) తన్వీ !

ఉ॥ ఈవును బాల్యమాదియును • నెంతయొ నేర్పరివంచు నేను ము
న్నే వినియుంటి నైన నిట • నేనొనఁగూర్చిన యీవనంపు సొం
పేవొనగూర్చినట్టి భవ • దీయ జనిస్థలి, నావనంపు సొం
పేవిధినుండు ? భేదమెది? • యేది చమత్కృతి నొప్పు ? చెప్పవే.

(కొంచెము నిదానించి) ఏమి ! పిచ్చిదానా ? (అనుచుదాని గడముఁబట్టి)

ఉ॥ దేనికిఁ జెప్పవేమి? మది • దేనికి సంశయమొందె దీవు! నా
దానవు కావొకో! మఱిఁక • దాచకు నీయభిలాషమెద్దియో
దాని వచించి తత్ఫలముఁ • దారొకను మిట్టుల ముగ్ధగాఁ బలిక
దైనికుఁ జేయఁగాఁదగదు • తప్పసుమా సతివై ననీకునూ॥

(దానిచేయిఁబట్టుకొని) రమ్ము! మనమిర్వుర మావేదికపై నేకాంతముగా గూర్చుండము రమ్ము. (అనుచు నా వేదికసమీపమునకు జేర్చి) నీవిటఁగూర్చుండుము. (కూర్చుండబెట్టి యెదుటనున్న హారములను చేతనెత్తిపట్టుకుని సుస్మితముగ) హారములకూప్పచమత్కృతినీ దేనా?

మదనమాలిని—(శిరమువంచి చిరునగవున మెల్లగా) ఔను.

మాన—(సంతసముగ) ఆహా! ఇవెంతయందముగ నున్నవి? (దానిబుజము
పై చేయివైచి తనతలయొగ్గి) ఇదుగో! నీవు మదనమాలినివా!
కుసుమమాలినివా?

మదనమాలిని—(చిరునగవుతోఁ బెడమొగముఁ బెట్టి మిన్నకుండును)

మాన—చెప్పకున్నపోనీ! ఈ రెండవరెవరికి?

మదనమాలిని—రెండును దమకే.

మాన—రెండును నాకే?

మదనమాలిని—ఔను.

మాన—కాదు. ఇవి మనయిర్వురకును జెరియొకటి. అగునా?

మదనమాలిని—(చిరునగవున మిన్నకుండును)

మాన—అంతే నీభావము. ఇదుగో! దీనినే నలంకరించుకొనుచున్నాను.
(అనుచునట్లుచేయఁబోగా)

మదనమాలిని—(చప్పునలేచి) నే నలంకరించెదనిటిండు.

మాన—అట్లే కానిమ్ము. ఇదిగో! (అనుచు నొకటియ్యఁబోగా)

మదనమాలిని—(రెండును బట్టుకొనును)

మాన—రెండును దేనికి?

మదనమాలిని—పనియున్నది.

మాన—సరే (అనుచు రెంటినివదలును)

మదనమాలిని—(రెండు నాతనిమెడలో వేసి కూర్చొనును)

మాన—(తనమెడలోని దొక్కటిదీసి దానిమెడలోవైచి దాని ప్రక్క నుపవిష్టుఁడై దానిఁజూచుచు) ఆహా యిప్పుడింకను నెంతరామ ణీయకమున నుంటివి!

చం॥ కలువలుఁదమ్మిమొగ్గలును • గల్గుసరోవరమందు హంసముం
బలె సిరిదాల్పువిస్తృతపు • వక్షమునందలి కౌస్తుభంబలెఁ
దలఁప వికాసితంబయిన • తామరపుష్పములోని కేసరం
బులవలె నెంతోయందమిట • బొప్పయె నీయెడ నీవు జూడుమా.

మదనమాలిని—తనమెడలోనిహారమును జేతఁబట్టుకొని చూచుకొనుచు (మెల్లఁగ)మీాకు నిజముగ నాయీాకూర్పంతయందముగనున్నదా?

మాన—(ఆలకించుట నభినయించి) యేమనుచుంటివి?

మదనమాలిని—(చిరునగవుఁ బెదవిఁ గొరుకుకొనుచుఁ బెడమొగముఁ బెట్టును)

మాన—(దానిఁజూచితనలో) అంతలో దీనికిసిగ్గు, మఱలఁబల్కరించు కొనెద; (ప్రకాశముగ) ఏమీా! నీవనునది?

మదనమాలిని—(ఆతనివైపుఁజూచి మఱలనట్లే చిఱునగవుఁ బెదవిఁ గొఱుకుకొనుచుఁ బెడమొగముఁ బెట్టును)

మాన—(దానివీపుఁ జరచుచు దాని గడ్డముఁ బట్టుకొని) మనోహరీ! నీనుడునుడువులు నాకువినపడక నిన్నిట్లువ దేవదే(ప్రశ్నించుట కాదు.

ఉ. క్షీరములుండి చక్కెరకు • చెంత నొకానొక గవ్వయైన లే
కారయువాని చందమున • యందముమీారిన నీదు సంగమం
బారయఁ గల్గినన్ హృదిని • హాయినిఁగూర్చెడు నీమృదుస్వనం
బారయుచుంటి నామనను • కట్టికొరంతిఁక తీర్పవేడదన్.

కనుక చెపుము! ఇంతదాక నీవేమంటివో యిప్పుడసలే మఱచితి. భిడియపడక చెప్పుము. (దానిముంగురులు సర్దుచు) ఊఁ చెప్పుము. (దానిశిరమును గడ్డముఁబట్టి) చెప్పవేమి?

మదనమాలిని—(గారాబముగ) ఏమి చెప్పమనెదరు?

ఉ॥ సిగ్గగుచున్న దేమియును • జెప్పఁగఁజాలను దేనికోసమో
యగ్గలమాచు నాహృదయ • మందున యేదో జనించుచుండె నా

యగ్గలమిందుకై చను న • టంచును సైతముఁ జెప్పరాని ద
సిగ్గుకుమూలమై చెలఁగుఁ • జెంతకుమీరిటు వచ్చువెంటనే.

మాన—(తనలో) ఆహా! యేమీ దీని నర్మగర్భోక్తి! ఇది ముగ్ధయా? ప్రౌఢయా? ఔను. ఇది వయోమాత్రముగ్ధయగు విద్వత్ప్రౌఢ. మఱియుఁ బ్రియసంగమోత్సుకసంరంభయగు నవయౌవనారంభ. (ఎదుటి దిశఁజూచి నిగుడ్చి) ఆవచ్చునదెవ్వరు? ఓహో! అది దీనివేడుక చెలికత్తియే, ఆపూఁబొదలచాటునుండి వచ్చుచున్నది. పూలపాన్పేమో యమర్చివచ్చుచుండును. (మదనమాలిని జూచి ప్రకాశముగా) ప్రేయసీ! నీవు నిజముగా సిద్ధసంకల్పవు సుమా! సద్యస్సాఫల్యఫలసంఘటనాసంకల్పవన నీకుగాక మఱొకరికి జెల్లదు. అదిగో నీచెలివచ్చుచున్నది. దేనికివచ్చుచున్నదో గ్రహింపుము. (నేపథ్యంబున)
చెలి, రాజ్ఞి! (అనిపిలచును.)

మదనమాల—అదిగో! నాచెలి దేనికో పిల్చుచున్నది. పోయివచ్చెదను.

మాన—పొమ్ము.

మదనమాల—(నిష్క్రమించును)

చెలి—(ప్రవేశించి వినయముగ) ప్రభూ! రాజ్ఞి పిల్చుచున్నది.

మాన—(చిఱునగవున) ఎచ్చటనుండి?

చెలి—(చిఱునగవున) నాతోరండు.

మాన—సరేపద. (నిష్క్రమించుచుండఁగా నవనికజారును.)

ప్రదేశము-ఏకాంతస్థలము.

మాన—(ప్రవేశించుచు)

చం॥ వయసనునట్టిదే పరమ • వస్తువు దానినిమించు వస్తువే
దియును గనంగ లేమనుచు • దిట్టతనంబునఁ జెప్పుమూర్ఖులక్
దయఁగననౌన! యావయసు • దాపురమేయగునంత కష్టమే
దియుఁగననౌన! యెవ్వరిని • దీనులఁ జేయదె! కామవశ్యయై॥

చెలి—(ఒకవైపునఁ బోవుచుండును)

మాన—(దానిఁజూచి) ఎవరాపోవునది?

చెలి—(చేతులు జోడించుకొని వినయముగ) ప్రభూ! ఏమి సెలవు?

మాన—మీరాజ్ఞిపుడేమి చేయుచున్నది ?
చెలి—పురాణకాలక్షేపముఁ జేయఁబోవుచున్నది.
మాన—(ఆశ్చర్యముగ) ఎట్లు ! పురాణకాలక్షేపమా ?
చెలి—మీరు లేనప్పు డెప్పుడేదో యిట్టి కాలక్షేపమే చేయుచుండును.
మాన—ఈరోజు నెట్టికాలక్షేపము జరుఁగబోవుచున్నది.
చెలి—శ్రీ మద్రామాయణ మహాపురాణ కాలక్షేపము.
మాన—అట్లనా ?
చెలి—తమరు సైకము దయసేసిన బాగుండునని కుతూహలపడుచున్నాను, పిదప మీదయ. ఇకఁ నాకు సెలవిండు.
మాన—సరే పొమ్ము .
చెలి—(చిత్తము. నిష్క్రమించును)
మాన—(తనలో) నేను లేని సమయం దెప్పుడును నారాజ్ఞి వృథాకాలక్షేపమొనర్చకఁ బురాణకాలక్షేపముఁ జేయుచుండునా ? మంచిది. నాజన్మలో నాకు నిన్నటిదిన ముద్యానంబున నారాజ్ఞి నాకొనగూర్చిన తనముగ్ధ శృంగారమే వర్ణనాతీతంబగు నానందమొందించినది. ఇఁక నీ పురాణకాలక్షేపమున నెంత యమందానందమొనఁగూడునో కందునుగాక ఆహా యేమి నాభాగ్యము !

ఉ॥ ఎందఱు లేఱు భూవరులిఁ • కెందఱు లేరు మహావిదుల్భవిఁ
సుందరు లెందఱుండరొకొ ! • చూడ మువారినియెల్ల ! యిప్పుడీ
చందముగాను సర్వవిధ • శాస్త్రపరిజ్ఞతఁగల్గి యెంతయో
యందము మీఱు నాగృహిణి • యట్టిది యేరికిలభ్యమయ్యెనే.
ఏమంటి ! ఛీఛీ ! యెంత మందమతి నగుచుంటి .

ఉ॥ అందము చేల స్త్రీలకిల • నారయ ! విద్యయుమాత్రమేల ! యా
యందము విద్యయున్నిటుల • యందురహిం జెలు వొందుఁగాక! యా
నందముఁ గూర్పఁజాలునొకొ • నాథులకెల్ల ! యివన్నిచూడఁగాఁ
జెందముగాదు మానసము • సత్యసతీత్వముఁ జెంద కిమ్మహిన్.

ఉ॥ అట్టియెడ స్మదీయహృది • యందున యేదొకపై విలాసముగ్
బట్టి మహాద్భుతంబుగను • భామరుపోలెను బొంగుచుంటినే

నెట్టిఘనుండ ! నాగృహిణి • యెట్టిదొ ! దానిసతీత్వమెట్టిదో !
గట్టిగ నారయన్వలెఁ ! • కాంతలహృద్గతి నమ్మవచ్చునే!—

నమ్మకమాత్రము చేయునదేమున్నది?

గీ॥ పరసతీ చేష్ట నెప్పుడే • భంగినైన
నెట్టివాఁడైనను గ్రహియింప • గట్టిఁడౌను
స్త్రీయమందు నామాత్రంబు • విధముఁదెలియ
శక్యమే ! శక్యమైనచో • జగతిమనున

కాని యెటులైనను దీనిగుణమును బరీక్షించియే తీరవలె.

సీ॥ దేహమా మేలిమిం • దేలినబంగారు
వన్నెమీఱుచుఁగను • పండువయొడు
నవయువ సౌందర్య • మా కోమలంబునై
చక్కనై హృదిసంత • సంబునిడెడుఁ
జూడ్కియా వక్రమై • సూనశరోపమై
సన్యాసికైన హృ • త్సంగమిడెడుఁ
గంఠస్వరంబదు • మృతినపాషాణంబు
నకునైన మిక్కి • లానందమిడెడు

గీ॥ వైదుషీత్వంబ విబుధుల • ప్రతిభఁగనెడు
నిట్టి సర్వశుభాంగ సం•ఘుట్టమయెడు
నట్టి మదనమాలినిహృది • యమలమగుచు
నుండకుండిన లోపంబు • నిండుకాదె !

భటు—(ప్రవేశించి) ప్రభూ ! ఆనందశర్మగారు మీ దర్శనమునకు వేచియున్నారు.

మాన—(భటునిఁజూచి సంతసముగ) ఓహో ! సత్వరములోనఁ బ్రవేశ పెట్టుము.

భటు—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

మాన—(సంతసముగఁదనలో) ఆహా ! ఈయానందుని నామోచ్చారణ స్మరణశ్రవణాదులమాత్రముననే నాహృదయమెప్పుడు నత్యానందమయమగుచుండును. ఔరా !

గీ॥ యౌవనారంభ దశయందు • నైనయువిద
యందు సఖ్యత్వమెట్టిదో • యాదినుండి
యైన యాబాల్యమిత్రత్వ • మట్లియెపుడు
మఱువరానిదెయగుఁ జెల్మి • మహిమయేమొ !

అదిగో! ఆనందుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు. ఈతఁడు నాప్రాణసముఁడు. ఆమదనమాలిని నాప్రాణసమ. ఈతఁ డధికవేదాంతి. యది యధిక విద్యావతి. ఈతని నిశ్చలత్వమెట్టిదో ! దాని సతీత్వమెట్టిదో ! ఈతఁడును సుందరాకారుఁడును సకలకళానిధి. ఆదియును సకల శృంగారవతి, చాతుర్యసీను. ఈతఁడును యౌవనుఁడు, నదియు యౌవని. నేనో ఈ యిద్దరకును సర్వసముఁడ. ఆహా ! నేనొక సూత్రధారుఁడనై వీరిద్దర నొకచోఁ జేర్చి యొక పరీక్షానాటకము గల్పింతునా ?

ఆనం—(ప్రవేశించుచు) మిత్రమా !

మాన—(త్రుళ్లిపాటున నానందునిజూచి) ఓహో ! ఆనందా ! మంచి
సమయమునకే వచ్చితివోయి !

ఆనం—(ఆశ్చర్యముగ) ఏమది?

మాన—ఇప్పు డంతఃపురమునఁ బురాణ కాలక్షేపము జరుగుచున్నదట.

ఆనం—ఆపురాణమేమి? ఆజరుపువారెవరు?

మాన—పురాణము రాజ్ఞీకృత శ్రీమద్రామాయణ మహాపురాణము,
జరుపునదియు రాజ్ఞియే. వింద మురమ్ము.

(అనుచు నాతని చేయిఁ బట్టుకొనును)

ఆనం—అంతఃపురమునకు నేను దేనికి?

మాన—రావోయి! (అనుచు గుంజుకొనిపోవుచుండును.)

(అంతలో నవనికజారును)

మఱల నవనికలేవగా, మదనమాలినీ అంతఃపురము.

(రామాయణము ముందుంచుకొని మదనమాలినియు, వినుటనభిన
యించుచుఁ జెలికత్తెయు రంగమునను నుందురు)

శ్లో॥ త్వత్సమీపే స్థితాంరామ! కోవామాంధర్ష యేద్వనె
ఫలమూలాऽదికం యద్య త్త్వభుక్త్వావశేషితం

తదేవామృతతుల్యంమే తేనతుష్టా రమామ్యహం
త్వయా సహచరంత్యామి కుశాఃకాశాశ్చకంటకాః॥

మదనమాలిని— (ఇట్లు చదువుచుండును)

(ఈపై శ్లోకముఁ జదువుమధ్యలో మానపాలానందులు ప్రవేశించి వినుటనభినయించి నిలుచుండియుందురు)

మదనమాలిని—(వారినిజూచి గ్రంథమునుమూయుచు లేచును)

(చెలియు వారినిజూచి లేచును)

మాన—(మదనమాలినితో) ఆఁ ఆఁ గ్రంథమునుమాత్రము మూయకు.

(ఆనందునితో) రావోయి! (అనుచు నాతనిఁబట్టుకొని యచ్చటి శయ్యాదాపునఁ నాతనిఁజేర్చి తానందు నుపవిష్టుఁడగును)

ఆనం—(బెదరు నభినయించుచుండును)

మాన—(ఆనందునిజూచి) దేని కనుమానించుచున్నావు! ఇటఁగూర్చుండుము (అనుచు స్వయముగా నాతనిశయ్యపై గూర్చుండఁబెట్టును)

మదనమాలిని—చెలి- (గుసగుస లాడుకొనుచుందురు)

మాన—(వారిర్వురిచర్యగాంచి. వారలతో) ఏమాగుసగుసలు?

మదనమాలిని—చెలి- (త్రుళ్లిపాటున మిన్నకుందురు)

మాన—(వారలతో) ఇప్పటికికథ యొంతవరకైనది?

మదనమాలిని—(మందస్మితము సేయుచు సిగ్గుతోఁజెలినిజూచును)

మాన—చెప్పరేమి?

చెలి—(మందస్మితముతో మెల్లగ) ప్రభూ! ఒకర్రపాతికపాలైనది.

మదనమాలిని—(అపవారించి చెలితో) పాతికపా లేమిటి! సీసు ఖం!

చెలి—కథా భాగముఁ జెప్పుచున్నానమ్మా!

మదనమాలిని—అట్లుగాదు. కథా సందర్భముఁ జెపుము.

చెలి—(మానపాలుతో) ప్రభూ! ఇప్పుడు రామునరణ్యప్రయాణఘట్టము జరుఁగుచున్నది.

మాన—(విస్మితముగ) ఓహో! ఇప్పుడు దుఃఖరససంఘట్టిత ఘట్టముజరుగుచున్నదా! దుఃఖరసమేమిలే! మధ్యమధ్య నేమేమిరసములు మాఱుచున్నను మొత్తముమీద రామాయణమంతయు నానందమయము, ఏమోయి యానందా? (అనుచునాతనిజూచును)

ఆనం—(సంతసముగ) ఔను.
మాన—(మదనమాలినిజూచి) ఊఁ ఇఁక నారంభింపుము.
మదనమాలిని—(చెలితో రహస్యముగ) ఆయానందపండితునిచే నీపూటఁ
గాలక్షేపము జరుపునట్లుకోరుము.
మాన—(మదనమాలినిజూచి) ఇంకనేమిటా యాలోచన?
చెలి—(వినయముగ) ప్రభూ! అనాడానగర బాహ్యారామమున దర్శన
మొసంగిన యీయానందపండితులు మఱల మాపుణ్యవశంబున
నేటికిట్లు మీవెంటనిచ్చటకేతెంచి దర్శనమియ్యఁగల్గిరి. అందుచే
వీరిచేతనే యీపూట నీసత్కథా కాలక్షేపము జరిఁగిన బాగుండు
నని రాజ్ఞితనయాశయమును వెలిఁబుచ్చుచున్నది. పిదప మీ దయ.
మాన—(కనులుమూసుకొనితనలో) ఊఁహూ. ఇదియానొకందుకు మం
చిదే, (ఆనందునిజూచి ప్రకాశముగ) ఏమానందా?
ఆనం—(తనయంగీకారమును సూచించును)
మాన—(మదనమాలినిజూచి) రాజ్ఞీ! వీరిచే నిట్టి సత్కథా కాలక్షేపము
మఱొకప్పుడు జరుఁగవచ్చును. నీవుమాత్రమిఁక నాలస్యముఁజే
యక నారంభింపుము.
మదనమాలిని—(మఱల మందస్మితముగుసిగ్గుతోఁ జెలి నిజూచును)
చెలి—దేనికమ్మా? సిగ్గు! త్వరగాఁ గానిమ్మ.
మాన—ఓహో హో! రాజ్ఞీ! దేనికిసిగ్గునీకిపుడు?
శా॥ నేనో! ప్రాణధవుండనీకు మఱివీ • నీకౌజూడ నీకందునా
ప్రాణస్థానము నీచెలేయదియు నీ • ప్రాంతంబు నింకన్యులే
రైనా పొంచొనియుందురే చెపుమ ని • న్నాక్షేపముఁ జేయు రై
రాణుల్ రాణవసించుచోట భయమే • లా! మేలాకో! లావొకో!
గీ॥ రమణనొప్పారు రామాయ • ణమను కావ్య
రమవిలాసంబు రాసంబు • రంజితంబు
నగు విధంబు నీసమ్ముఖం • బందు విను ము
దంబునుంటిమి చెపుమిక • సంబరముగ!
ఆనం—(చిఱునగవున మానపాలుతో)మిత్రమా! రాజ్ఞి కన్నముస్నే నీబో
ధనాపురాణ మిట్లు ప్రబలమగుచున్న యింకా రాజ్ఞి చెప్పుట

కవకాశమేది? (మదనమాలినిజూచి) అమ్మా! ఇంక సిగ్గుంజెందక సత్వరము బురాణముచెప్పుటకానిమ్ము! నీవును నీమనసున నొక విషయ మాలోచింపుము.

ఉ॥ చిన్నతనంబునుండిఁ గదఁ • జిత్తమునెల్ల గురుప్రకాండమం
దెన్నికఁజేసి కష్టముల • నెన్నొసహించి వహించు విద్య సి
గ్గన్నది వీసి బైల్పఱచు • నప్పుడకాదొకొ సార్థకంబగుఁ
బిన్న వెనీవు విద్యలకు • మిన్నవు నీకొక నీతి శ్రోత్రయే!

చెలి—(మదనమాలిని బుజముపైఁజేయివైచి) అమ్మా! ఇంకను సిగ్గెందుకుఁగానిమ్మమ్మా!

మదనమాలిని—(వారించి) సిగ్గుఁగాదు ఎగ్గుఁగాదు(అనుచు దలవాల్చును)

చెలి—(తలయొగ్గి) మఱి దేనికి

మదనమాలిని— దేనికో నీకేమి తెలియు!

గీ॥ ఘన ఘనాఘనాఽకాశసం • కాశ విద్య
తందు దివ్వెచందాన ము • హాజగాన
నిగమనిగమాంగ పఠనీయు • లగుఁబురుషుల
యెడను స్త్రీవిద్య తేజోవి • హీనకాఁదె!

అందుచేత నేను జంకుచుంటిః తెలిసినదా!

ఆనం—(సంతసముగ తనలో) ఆహా! ఏమీ యుపమానోపమేయము! మఱియు నిదొక యెత్తిపొడుపుమాట కానిమ్ము (ప్ర) అమ్మా! ఒక్కమనవి!

మదనమాలిని—(ఆనందుని జూచును)

ఆనం—

గీ॥ ప్రౌఢతనమునెంత • వఱలినఁ బుంవిద్య
స్త్రీల విద్యయంత • చెలువుగాదు
దివ్యమైన శ్రీల • నవ్యవిద్యాప్రకా
శంబు డంబునొ ము • దంబొసంగు.

అందుచే నింక నీవాసందియమును వీడుముః.

మదనమాలిని—అట్లైనచో నేనింక ధన్యురాలను.

మాన—ఊఁ! ఇంకనైనను ప్రారంభింపుము.

మదనమాలిని—చెలీ! కూర్చుండుము (చెలికూర్చుండఁగాఁ దానుఁగూ
ర్చుండి రాగమాలాపించి)

శ్లో॥ త్వత్సమీపే స్థితాంరామ! కోవామాంధర్వ యేద్వన
ఫలమూలాఽదికంయద్య త్తవభుక్త్వావశేషితం
తదేవామృతతుల్యంమే, తేనతుష్టా రమామ్యహం,
త్వయా సహచరంత్యామికుశాఃకాశాశ్చకంటకాః.
(అట్లు చదువును)

ఆనం—(ఆలకించుచు సంతసముగ శిరఃకంపముఁజేయుచుండును)
మాన—(ఆలకించుచు సంతసముగఁ దనలో) ఆహా! ఇది సంగీతసాహిత్య
ములయందు నతి నిపుణయనుట విశేషోక్తి గాదు.

చెలి—(మదనమాలినితో) ఇఁక దీనియర్థముఁ జెపుము!
ఆనం—(వారించుచు) ఆఁగుము! రాజ్ఞీ! మఱల నొకతూరి యాశ్లోకము
ను జదివి వినిపింపుము.

మదనమాలిని—చిత్తము (మఱల)

శ్లో॥ త్వత్సమీపే స్థితాంరామ! కోవామాంధర్వ యేద్వన
ఫలమూలాఽదికంయద్య త్తవభుక్త్వావశేషితం
తదేవామృతతుల్యంమే, తేనతుష్టా రమామ్యహం,
త్వయా సహచరంత్యామికుశాఃకాశాశ్చకంటకాః.

ఆనం—(సంతసముగ) ఆహాహా! చాలబాగున్నది. ఇంక దాని భావమును
విశదపరపుము.

మాన—(ఆనందునిపైఁ జేయువైచి) ఆనందా! ఇంతయుప్రసంశోషుఁడ
వేమోయి!

గీ॥ పాంకితీభావమిల్ల, భా • వప్రకటన
మందుఁ గ్రాలుగా నీగాన • మందుమాడ
నేమియున్నది నూ? గాన • మింతయింత
బుడుతలకుపైత మలవడుఁ • బుడమినిపుడు.

ఆనం—ఐనచో నిప్పుడేమందువు?
మాన—భావప్రకటనమగుఁబిదప నిట్టిసంతసమనుభవించినబాగుండునందు,

ఆనం—సరే కానిమ్ము. (మదనమాలినిజూచి) అమ్మా! ఇఁకఁ బ్రారంభింపుము.

మదనమాలిని—చిత్తము. (చెలిభుజముపైఁ జేయివైచి) చెలీ!

(చెలినిజూచి) చెలీ! ఈ రాము నరణ్యప్రయాణఘట్టమం దింతకు మున్నా సీతామహాదేవి కా శ్రీరామచంద్రప్రభుం డేమని చెప్పెనో వింటివా?

చెలి—విన్నాను.

మదనమాలిని— ఏమని?

చెలి—(సాలోచనముగ) ఏమనఁగా? ఆఁ. అవును. సీతకుచెప్పిన రాముని ముఖ్యాభిప్రాయము గదా? నీవడుగునది?

మదన—ఔను.

చెలి—ఏమన్నది? ఓసీతా! నీవు సుకుమారివౌటచే ఘోరారణ్యంబుల కేగు నాతో నీవు రాఁజనదు. నీరాను నన్న ప్రయత్న మిఁకనుడుఁగుము! అనియేకదూ?

మదన—ఔనా! తర్వాత సీతాదేవి చెప్పుచున్నదివినుము. "త్వత్సమీపేస్థితాం రామ!" హేరామా! నేను సుకుమారిననియు, మీ రేగునది ఘోరారణ్యములకనియు నేను మీ వెంటవచ్చుచో నందు మిగులఁ గష్టము లొందుదు ననియు నన్నేల భయపెట్టఁ జూచెదరు? "త్వత్సమీపేస్థితాం రామా! కోవామాంధర్షయేద్వనే" హే శ్రీరామచంద్రా! మీ సన్నిధినుండఁగా నెట్టియరణ్యములందైన నెవరి కేమిభయము కల్గు? మఱియు సరియగు నాహారపదార్థములు లభింపక కృశించెదనంటిరి. "ఫలమూలాదికం యద్యత్త్వభుక్తావశేషితం, తదేవామృతతుల్యం మే. తేనతుష్టా రమామ్యహం" (సుస్మితమభినయించుచు) ఆహాహా! వింటివా? "హే శ్రీరామచంద్రప్రభో! మహాసుకుమారులగు మీచేతనే యేకందమూలాదులు భుజింపఁబడుచున్నవో ఆమిగిలిన కందమూలాదులే నాకు మిగుల నమృతోపంబులై భోజ్యములగు; నందుచేతనే యీప్రయాణమునకు నేను సంతోషించుచుంటి. మఱియుఁ గుశకాశకంటకాదులచే సంచరణసమయంబున కష్టము కల్గునంటిరి. అదెట్లుకల్గు? "త్వయాసహాచరంత్యామి" నేను

మీ వెంటవచ్చునప్పుడు "కుశాః కాశాశ్చకంటకాః" అదర్భలు, ఆరెల్లుదుబ్బులు, ఆకంటకములు మొదలగునవి నన్నేమిచేయ గలవు? "వృష్ట్వా స్తరణతుల్యామే" చూచితిరా! నాకవన్నియుఁ బూలపాన్పువలెసౌఖ్యమిడఁగలవు భవిష్యంతినసంశయః" నాకారీతి సౌఖ్యము నే యిడఁగలవు. ఇందెంతమాత్రమును సంశయము లేదు.

మాన—(సాక్షేపముగ) ఆహాహా! ఏమి భక్తిరసమోయి భక్తిరసము

ఆనం—(విస్మితముగ) ఏమోయి! రామాయణసుశ్రావ్యముగఁ జెప్పు చున్నను నీకేమియు నచ్చుట లేదుగా!

మాన—అదికాదోయి! సీతప్రస్తావనము నాకు నచ్చుటలేదు.

ఆనం—ఎందుచే?

మాన—ఏదోకార్యార్థముగ శ్రీరాముని సీత వెంబడించెదననుట

ఆనం—అందుఁ దప్పేమున్నది?

గీ. అధిపుఁడనువందు సగభాగ • మాలుపాలు
నాలుతనువందు సగభాగ • మధిపుఁబాలుఁ
గాన యాతనువు రెండు • గా నొనర్చి
సంచరింపగఁ గూడదే • సమయమందు.

మాన—(మఱల నత్యాక్షేపముగ) ఈధర్మ మేశాస్త్రమందున్నదోయి

ఆనం—భార్యయర్ధాంగి యను భావ మేశాస్త్రమందుండునో ఆశాస్త్ర మందు.

మాన—(మదనమాలినిఁజూచి) ఏమే! ఈవిషయమున నీయభిప్రాయ మేమి?

మదనమాల—(మందస్మితంబగు సిగ్గునఁ బెదవిఁ గొఱుకుకొనుచుఁ బెడ మొగముఁ బెట్టును)

మాన—అదిగో! ఆసిగ్గె విద్యావివాదంబున కూడదు.

గీ. సర్వవేద పురాణ శా • స్త్రంబులందు
నర్థసంగ్రహ రసికత్వ • మధిగమించుఁ
బండితుల ముందు జంకకే • ప్పట్టెదేనఁ
దర్కమును జేయఁజాలె దధిఁ • దరచుభంగి.

ఈవిషయము తెలియదా? ఏమీపలుకవు?

మదనమాలిని- (మెల్లగ) తెలియును.

మాన—ఐనచో సీత ప్రస్తావమున నీయభిప్రాయమేమి ?

మదన—ఆయానంద పండితుల యభిప్రాయమె నాయభిప్రాయము.

మాన—నాయభిప్రాయము మాత్రమదికాదు.

ఆనం—(మానపాలునితో) నీయభిప్రాయమేమోయి ?

మాన—నాయభిప్రాయ మేమనెదవా ?

గీ. భార్యయర్ధాంగి యనుదాని • భావమెల్ల
సతియుఁ బతియును దమ హృది • సంఘటించి
మెలగవలెనని గాని భూ • స్థలిని యొకరి
వెంబడొకరేగుటని గాదు • వెఱ్ఱివిధిగ.

మదనమాలిని—అట్లయిన నాయభిప్రాయము నైతము వెల్లడింపఁ దగునా ?

మాన—నిస్సందేహముగ, విద్యావివాదమునగాని మఱి యేవిషయమం దునగాని స్వాభిప్రాయ ప్రకటనముకంటె మఱొండు ప్రాజ్ఞులకు పాడిలేదు. ఇంక నీయభిప్రాయమేదో వెలిఁబుచ్చుము.

మదన—చిత్తము.

ఉ. కాంతకుగాకఁ గాంతుడును • గాంతునకట్టులెకాకఁ గాంతయుఁ
స్వాంతములందుఁ గష్టసుఖ • సంగతులొండొఁగ రాదటంచుమీ
స్వాంతము నైతమొప్పెడిని • భాగయోఁగాని తదీయపక్షి నే,
స్వాంతములందునొండ సహ • చర్యత నిర్వారునొప్పుకొప్పునే ?

మాన—అదిగో, దానినే! నేనొప్పను.

ఆనం—(మానపాలు స్పృశించి) దేనినోయి!

మాన—సతీ పతుల సహచర్యత్వమును.

ఆనం—ఎందుచే?

మాన—అది సతీధర్మమునకు విరుద్ధము.

ఆనం—విరుద్ధ మెట్లగు?

మాన—అట్లగుటను చెప్పెద.

మ. పతి దేశాంతరమేగుచో నపుడు సత్ • భావంబుఁ జెన్నార సత్
సతియేనైన నహర్నిశంబు పతి ని • ష్ఠన్భర్తృచింతా పరా

యిత చిత్తంబున నేకభుక్తను దా • నింట న్జరింపన్వలెన్
బతిసాన్నిధ్యము గల్గుదాఁక సతికిన్ • మార్గంబె సన్మార్గమా.

అంతియేగాని అసలు అంతఃపుర వాసార్హయగు రాజస్త్రీయై యుండి, భర్తయగు మాత్రముననే యాతని వెంబడించి బహిరంగ సంచారమున కుద్యమింపఁదగునా? అదేమనిన,

శా. లీలామానుషరూపులై ధరణిలో • శ్రీయున్మహావిష్ణు వా
పౌలస్త్య వ్యధ జేయుకై చనిర నే • భావంబుఁ జూపెట్టుదే
మో! లోఁతున్పరికింప నందుననునా! • నొప్పొనె! యీరీతి సీ
తాలోలేక్షణ మానవీత్వము స భ • ర్తన్వాసి బైలొందుటల్.

ఆనం—బైలొందునంతనే సీతమానవీత్వమున కొందినలోపమేమి?

మాన—సతీధర్మ విరుద్ధమే.

ఆనం—సతీధర్మమందు భర్తృసహచర్యత్వము విరుద్ధమను నర్థమున్నదా?

మాన—అసలు కూడవచ్చెద ననునంతనే భార్యను వెంబడించుకొనిపోవు రాముడే పిచ్చివాఁడు.

ఆనం—ఇఁకసరే. మఱి రాముఁ బరీక్షకోటి నెత్తుకొంటివా? (మదనమాలినిజూచి) అమ్మా! నీవుమాత్రము తదుపరిశ్లోక మారంభింపుము.

మదనమాలిని—ఇక నారంభించున దేమి? ఒకవైపున రాముడే పిచ్చివాఁడనుచుండఁగా నీరామాయణమిఁక పిచ్చిరామాయణమే కదా! ఇట్టి పిచ్చిరామాయణమేల చదువవలె?

మాన—రామాయణమును పిచ్చి రామాయణ మనేకాదు. నిరర్థక రామాయణమని సైతముఁ జెప్పవలసి వచ్చినది.

ఆనం—ఎందుచే?

మాన—ఒక గ్రంథకథా భాగమందలి నాయకీనాయకులెప్పుడుత్తమ పాత్రతవహింపఁ బడరో అప్పుడే యది సర్వార్థములందును, వ్యర్థముగఁ బరిణమింపఁబడు,

ఆనం—ఈరామాయణ, (అర్ధోక్తిలో)

మాన—(వారించి) నేజెప్పునదంతయుఁ బూర్తికానిమ్మ! ఇఁకనట్టి నా

యకియుందుత్తమ పాత్రత్వమనఁ బాతివ్రత్యమొకటే. అది యేమో యిట్లున్నది.

ఆనం—ఇట్లున్నదనఁగా,

మాన—ఈ నిర్ణయమునకు మఱలవచ్చెదను. ముందు నాయాక్షేపణ భాగమంతయుఁ బూర్తిఁగానిమ్ము. ఇంకనెన్నోవిషయంబులనొప్ప వలసిన పాత్రత్వము నాయకునిది, అట్టినాయకుండగు శ్రీరాముని లీల యెట్టిది?

సీ॥ తనకెట్టి యపకార • మును జేయకున్నట్టి
స్త్రీఁజంపె, విప్రుని • తేజమణఁచె
స్త్రీకిదత్తంబైన • చెదువరంబొకపాడి
యనుచెంచి కన్నుల • వనటముంచె
నవకోమలాంగియౌ • యువతిని బహిరంగ
ముగ నటవులమధ్య • నొగడఁజేసె
రమణిగోల్పోవు మా • త్రనె శాపదుఃఖించి
యన్యాశ్రయత శత్రు • లణగజేసె
గీ. నిటులధర్మంబుఁ, బెద్దల • యెడలభక్తి
యుక్తమగుదీక్ష కన్నుల • కొప్పునదిక
సూక్ష్మబుద్ధియు స్థైర్యంబు • శూరతయును
లేనివేకావె! శ్రీరాము • లీలనోలి?

ఉ॥ ఇట్టులదేశదేశముల • నెంచఱకో కడునింద్యమైన వై
వట్టివయేన్నితర్కముల • బాల్కని రామకథార్థతేజముల్

ఆనం—(మందస్మితముగ) నీ యాక్షేపణములన్నియు లోకమువే కాని నీవికావుగదా! అట్లయిన యికనీయిష్టమువచ్చినట్లు కానిమ్ము!

మాన—నాయిష్టమొక్కటేగాదు.

నెట్టనమీారు నేనుడెను • నిర్భగలొక్యపుభావశత్రులై
జెట్టితనాన వాదమును • జేయుఁడి! యిక్కథసార్థమాక్రియన్.

ఆనం—సరే! అట్లెగానిమ్ము.

మాన—ఇందుఁ బూర్వపక్ష భాగమగు నాక్షేపణకోటి నేనేయెత్తుకొనెద.

తో ల్లకథానాయకత్వమున నొప్పు సీతయందుగల మొదటితప్పు భర్త్రనువర్తిత్వము, బహిరంగ సంచరణోద్దేశ్యము. ఇది సతీధర్మమైకూడనా! కూడదా! యనుటకు

శ్లో॥ స్మరగోపమమపి ప్రాప్య వాంఛంతి పురుషాంతరమ్
నార్యస్సర్వాస్స్వభావేన నోచ్యంతే హ్యమలాశయాః ॥
ఇత్యాదిస్మృత్యర్థము చే,

ఉ॥ తననాథుండతి శీల, భాగ్య, కుల, వి • ద్యా, దాన, సౌందర్య, యౌ
వన, ధైర్య, స్థిరభావ, బాహుబల, స • ద్వ్యాపార, సత్త్వాదులం
దున, భూరిప్రభ గాంభీర్య, మదన • స్యన్యోంద వాంఛించుచుం
సునుసై జంబుగ, గానస్త్రీ, హ్యాదసియ • ట్లు స్సమ్మరాదెప్పుడున్.

అందుచేత

గీ. అతిశయోత్కృష్టుడైన • నంతఃపురంబున
నుండనొప్పునట్టు • లుండకున్న
నవ్యమైన యన్య • నైజంపుమననుతోఁ
జూడనగును జూచి • చూరుకొనును.

ఇత్యాది సందర్భములచేత సీత—(అర్థోక్తిలో)

మదనమాలిని—(వారించి) ఇదిగో! సీతవిషయమట్లుంచి నామనవి యొక టాలకించెదరా?

మానస—ఏమది !

మదనమాలిని—గీ॥ అతిశయోత్కృష్టుడైన • నంతఃపురంబున
నుండనొప్పునట్టు • లుండకున్న
నవ్యమైన యన్య • నైజంపుమననుతోఁ
జూడనగును జూచి • చూరుకొనును.

అనియంటిరా ?

మానస—ఔను.

మదనమాలిని—ఆయభిప్రాయోపాయములు రెండు నెప్పుడుఁగూడవు.

మానస—ఎందుచే?

మదనమాలిని—

చం॥ పరపురుషాభిలాష కుల • భామలకెందును గల్గదద్దియుం
దరుణులకుంజనించినను • దప్పకజారుని గూడకుండరీ
ధరణిని జారకాముకుల • దార్ఢ్యము దంపగడంగు టెల్ల యా
సురకరిబట్టికట్టుటయు • సూక్ష్మసరోరుహతంతుసంతతిన్.
[వినో. మద. మాన. చరిత్ర. ప్ర. సం.]

మాన—అట్లనా ?

మదనమాలిని—ఔను.

మ॥ పరలోకాదులకుం భయింపకుచు స • ద్భామామణిశ్రోరత్నముల్
పరుఁ గూడంగఁ దలంపరుఁ జెదరు పోఁ • ప్రఖ్యాతిపోనంచు నీ
ధరణింగామిని జారుఁ బాడఁగడఁగన్ • దామెంతవారైననూ?
పురుషుల్ వారలతప్పుఁ బట్టుగలరే! • పూఁబోండ్లు సంసాధ్యలే !
[వినో. మద. మాన. చరిత్ర]

మాన—ఎట్లు! స్త్రీయందలి సామర్థ్యము సైతము నున్నదా ?

మదనమాలిని—ఓహో! ఏమో మానసమ, గ నాశ్చర్యపడుచున్నా

శ్లో॥ వినాయంత్రేణ మంత్రేణ • తంత్రేణవినయో నచ
వంచయంతి నరం నార్యః ప్రవ్యాధనమపి క్షణాత్.
[వినో. మద. మాన. చరిత్ర. ప్ర. సం.]

ఇత్యాద్యర్థ ప్రయుక్తంబగు నార్యవాక్యంబులు మనము వినుటలేదా ?

మాన—(విస్మితముగ) ఆహాహా ! మదనమాలినీ !

ఉ. నిక్కువమేవచించితివి • నిర్మలమానసవాట, నందుచే
నెక్కుడుమెచ్చుకొంటిమది • నెంతయు, కాని, త్వదీయజాతి వెం
పెక్కసమర్థతావిషయ • వృత్తులఁగూడగనిన్ను మాత్ర మే
ఫక్కిగనమ్మనొందగిన • పద్ధతినేనికనుండ కిమ్మహిన్.

ఆనం—(వారించి మానసపాలుని స్పృశించుచు) మిత్రమా! ఇదేమిటి?

మాన—ఏమున్నది ?

ఆనం—ఇంకేమున్నది! రామాయణములోఁ బిడుకలాటయును సామ్యముఁ దార్కాణించుచుంటివి.

మాన—(కోపముగ నాతని విదళించి లేచుచు)నీ కేమి తెలియు నట్లుండును.

ఉ. బేలలటన్న స్త్రీలె కదుఁ • బృథ్విని యిట్టి సమర్థులైన చోఁ
గాలవనో కొ పూరుషుల? • కాయమునన్ రుధిరంబుఁ గల్గువాఁ
డేలలి వంచితుండ యెడో ! • యెంతయు రక్తము జచ్చినట్టి వాఁ
డాలలినౌను గాక యది • యంతయు నా యెద సాగివచ్చునే ?

(మదనమాలిని జూచి) రాజ్ఞీ! వినుచుంటివా? (మఱల నానందుతో)
ఆనందా !

ఉ. తప్పక దీనికీగృహామె • స్థాయిగనుండెడు నట్టులింక నే
నెప్పగిదిన్ జరించెదనో • యేర్పడఁ జూడుమ ! యెంతమాత్రమిా
గొప్పలు సాగనిచ్చెదన ? • కోమలి దానిభవిష్యమెంత! నూ!
తప్పలె పూరుషుల్ భువిని! • తన్వియొకర్తుకె గట్టిదానొకో !

మదనమాలిని—(ఖిన్నహృదయయై తనలో)

ఉ॥ అయ్యొ యిదేమికర్మమొకో! • యట్టియెదో యొకమాటమాట చే
నెయ్యదియో వచింపనిది • యేమి! మహోగ్రత కొప్పి యిప్పు డా
నెయ్యవు కాని సైతమును • నీతివిదూరతఁ జేరి దూఱుచున్
జయ్యన నట్టి వై చినను • జంపెడువాని విధాననుండెడిన్.

ఉ. ఏనిక నేమి సేయగల • యెవ్విధి నియ్యధిపాగ్రహోగ్రతన్
మానుపుదాన ! దేననఁగ • మాత్ర మపాత్ర తనాని నానితో!
పోనొక కానిపోనిపనిఁ • బూనితో! నన్నిటు విన్నబుచ్చఁగా
దేనికొకో! విధీ! ననిఁక • దేనఁ బ్రవర్తిలఁ జేసెదోకఁదా !

(అనుచు నిర్విణ్ణయై మానపాలుని జూఁచుచుండును)

మాన—(ఆనందునితో) మిత్రమా !

ఉ. జాలమి కేల ! నా కేదియో • సంశయమయ్యది నేటికిప్పుడీ
బాలవచోమృతామహిమఁ • బాసెను సర్వము నేటనుండి నూ!
యేలలి జాగ్రతన్మెలఁగు • చెట్టులనేనిఁక నుండనొప్పునో
యాలలినుందునింక, యిసి! • యాడుఁదిపూరుషమించుటోర్తునే!

రమ్ము. (అనుచు నానందు చేయిఁ బట్టుకొని గుంజుకపోఁబోవుచుండును)

మదనమాల—(అత్రముగఁ జెలితో) ఇదే మి! (అనుచు వారలఁ జూచును)

చెలి—ఏమోనమ్మా ! (అని పెడమొగముఁబెట్టుచు నొక ప్రక్కకుఁ బోవును)

మదనమాలిని—(బీభత్సహృదయమున తనలో) అయ్యో ! అయ్యో ! నిష్కారణ సంచిత మహోగ్ర కోపంబునఁ బోవుచున్నాఁడే యిపు డేమిచేయనగు ? చివాలున నాతనికడ్డమగుచు మహావినయముగ హృదయేశ్వరా ! ఒక్కమనవి.

మాన—ఇంకనీమనవికి చనువొసంగను. శీఘ్రముగ నావలకుఁ జనుము.

ఆనం—(మానపాలుతో) ఇదిగో నామాటొకటి వినుము.

మాన—(ఆనందుపైపు దృష్టిమరల్చును)

ఆనం—స్వరూప మాత్రాబలలగుమాత్రముననే స్త్రీలను నిర్లక్ష్యతఁజూడఁ జనదు. స్త్రీయనఁగా సర్వసమర్థయగుఁ బ్రకృతిస్వరూప, పంత మూనుచో నెట్టి దట్టనట్టిట్టొనర్పఁగల శక్తిగలట్టి దాడుఁది. ప్రేమించుచో నెంతవిరాగు ననురాగునొనర్చి సరాగమున మెలఁగఁ గలట్టిదాడుఁది. ఇప్పుడైనను నీమదనమాలి నీవిధముగ వేలఁగఁ బ్రార్థించుచున్నప్పుడే యీమె ప్రార్థన నంగీకరించి జాలివహింపుము ? లేదా చెడెదవు. ఎన్నిభంగులను జూచినను నీమదనమాలినీ మహారాజ్ఞి మహావిద్వత్పతివ్రతయని మాత్రము రూఢిగ నమ్ముము. నమ్మక నీచే జేయనగు నదేమియులేదు. సహధర్మిణి యందిట్టి యపనమ్మకముఁ గల్గువాఁడు నిరంతరమును విస్పష్టముగ దుర్వార దుఃఖభాజనుండగుట నిక్కము. పెక్కేల ?

కం. స్త్రీయే సుఖమునుగూర్చును
స్త్రీయే దుఃఖంబునించు • స్త్రీయేయధిక
శ్రేయాశ్రేయంబులనిడు
స్త్రీయే సంసృతినిముంచు • దేల్చు న్మగుడన్.

ఈ విషయమిప్పటికిని మఱువకుము. నేనిదే పోవుచుంటి. పిదప నీయిష్టము. (అనుచు నిష్క్రమించును.)

మాన—(సాలోచనుఁడై యుండును)

మదనమాలిని—(అత్యంతవినయముగ) మనోహరా ! (అనుచు నాతని ముఖము నిరీక్షించుచుండును)

మాన— (ఆలోచనానంతర తిరస్కారముగ) ఈ యానందుని మాటల
కేమి లే? (ప్రక్కనున్న మదనమాలిజూచి)

శా॥ ఓసీ! నీవింకఁ జింతనొందకుము! నీ • వొక్కర్తువే స్త్రీవా! యే
స్త్రీసామర్థ్యము దొడ్డదేయనుచు నీ • దివ్యామలంబౌ మన
స్సే సాక్ష్యంబుగఁ జెప్పి యుండెనుగదా! • చింతిల్లనీ కేటికిఁ?
నాసామర్థ్యము నట్టిదో! కనుమిదో! • తన్వీ! యిదేపోయెదఁ.
(అనుచు నిష్క్రమించును.)

[అంతలో నేపథ్యంబున కవాటబంధనధ్వనికల్గగా మదనమాలిని బెద
రుతో నలుదిక్కులుఁ బరికించుచుండును.]

చెలి—(ఆత్రముగఁ బ్రవేశించుచు) అమ్మా!

శా॥ ఇంకేమున్నది?

మదనమాలిని— యేమి లేయది!

చెలి— కటా! • యింకేమిటే! నూవె! యీ
వంక ద్వారము లెట్లు మూయఁబడెనో!

మదనమాలిని— ద్వారంబులా!

చెలి— యానందు
శ్శంకన్నీ యెడనొంది నీపతియొయీ • షణ్మాత్రముఁ జాలియే
వంకన్ లేకిటు జేసిపోయె మన మె • వ్వట్టింక బందీలమే॥
(అనుచు భీభత్సమునమున జేతులు పిసుకుకొను చుండును)

మదనమాలిని—(భీభత్సముగ) ఆఁ! అంతపనే జరిఁగినా! హా! నిష్కల్మ
ష హృదయనయ్యును నిరంతర కారాగారోపమాంతః పుర్ధగాఁ
గావలసి వచ్చెనా! విధీ! ఏమిది! సత్యశీలనగు నన్ను సమస్తరాజ్ఞీ
లోక ప్రచార నిందోపహతను గావించెదో! హా! హా! హా దైవ
మా! సాటివారలలో నగుబాటులకు హేతువగు నాకీతప్పులేని శిక్ష
నేలసంప్రాప్తింపఁ జేసితివి!

చెలి—(వారించి) అమ్మా! స్వయంకృతాపరాధమునకు దైవమేమి చేయు?

మదనమాలిని— ఆఁ! ఏమి! స్వయంకృతాపరాధమా? (కోపముగ) ఛీ!
నోరుమూయుము! ప్రస్తావసందర్భమున నిజము వక్కాణించు
టపరాధమా?

చెలి—నీనిజమేమనుమ్మా? ఎట్టిపురుషునైనను వంచింపగలట్టి ప్రౌఢత్వ మున్ననే నేనొండు సమర్థుని గాజులు గలగల లాడించుకొనుచు బైటకురావలె. లేనిచో యథాస్థితి ముడుచుకొని మూలఁ బ్రాల్మాలుటయే స్త్రీప్రవృత్తి. అట్టిచో నీవెందు నాటితేటుఁ బ్రౌఢత్వము గలట్టి సమర్థుని బెట్టిదంపుఁ గట్టిండగుఁ బ్రభుముందు నట్టువట్టి బింకంపు టంకానఁ బెట్టాడితివి? అందునే నీకట్టి శాస్తి నొనర్చినాఁడు.

మదనమాలిని—అందుకిది శాస్తియా?

చెలి—ఔను. ఆతఁడు బలేపక్కావనిఁ గావించినాఁడు.

మదనమాలిని—నేనంతకంటెఁ బక్కాపనే కావింపఁగల నెఱుంగుదువా?

చెలి—అట్టితెలివితేటలే యుండుచో నింతవిచారమేల?

మదనమాలిని—నాకట్టి సామర్థ్యము లేకనే యిట్టు విచారించు చుంటి ననుకొంటివా!

చెలి—మఱి దేనికి?

మదనమాలిని—భర్తృవంచనాదోషంపు వెఱపొందుటచే!

చెలి—(సాక్షేపముగ) ఎల్లెల్లు భర్తృవంచనాదోషంపు వెఱపా? ఆవెఱ పెట్లున్నను నిపుడు చేయనగు నావంచనా విధానమేదో కొంచె మెఱింగింపఁగలవా?

మదనమాలిని—ఓసిపిచ్చిదానా! ప్రపంచమున నుత్తమమగుఁ బ్రజ్ఞఁ గల్గువారల కెప్పటి కప్పుడే యొప్పిదమగునెత్తుకెత్తు సిద్ధముగఁ దోచుచుండును. చూచితివా!

సీ॥ ఏనాడునిర్మల • హృదయంబుఁజెలువొంద
మదిఁదోఁచినంతబై • ల్పఱచియుంటి
నానాడునిర్మల • హృదయమే మలినమై
నటులఁదోఁచఁగఁజేయు • దమలనొచు
నేనాడుకర్మ వ • శాన నానిష్కల్మ
షాయితవాక్కురో • షాత్తమయ్యొ
నానాడుకర్మ వి • ధానమే కల్మషం
బైనట్లు తోఁపించు • దసతిఁగాక

గీ॥ యెట్టినాపతి నాయందు • నేమితలఁచె
నట్టి నాపతియే యందు • నమరినటు
హృదయమందుఁ దలంచి వి • భ్రాంతుఁడగుచు
నట్టులొనరింపఁగలదాన • నబలఁగాను.

చెలి—అనఁగా!

మదనమాలిని—(వినిపించుకొనక మానసపాలును ద్దేశించి) మనోహరా! నీయాకృతికి ప్రతికృతిఁజేయు సామర్థ్యము నాకు లేకపోలేదు. ఉన్నను ఎట్లుచేయుదు. నేమనిచేయుదు.

మ॥ పతియెట్బంగి నకృత్యుఁడైనసతి • యైభాసిల్లు నద్దేమి ప
ద్ధతిగా నాతనికృత్యమంతయు నకృ • త్యంబంచు నెంచన్దగున్
సతియేయైన ధవుండు తన్నెటులనీ • వన్మాత్రముల్ బ్రేమవ
ర్జితుఁడై తిట్టినఁ గొట్టినన్ మరియెదేఁ • జేయు న్సహింపన్వలెన్.

చం॥ అని యిటుధర్మశాస్త్రములు • నావురఘోషిలుచుండ నేవిధిన్
బనివడి నీదుకృత్యమును • భావ్యముగాని యకృత్యమంచు న
మ్మనమునఁనెంచనౌ? మఱిక • మార్గమదెయ్యది నాదుబంధము
క్తినిఁగననౌటకిమ్మహిని? • దీనిభరించుట నెట్టు లక్కటా?
(అనుచు విచారముననుండును)

చెలి—(తనలో) ఈమె తొల్లితొల్లిఁ బ్రభాతమేఘాడంబరముం బోలి యేమేమో ప్రగల్భతలాడి తుట్టతుద కిప్పుడు తెలివేదియును గానక చింతిలుచున్నది. (ప్రకాశముగ) అమ్మా! మఱలనేమి కతంబునఁ జింతిలుచున్నావు?

మదనమాలిని—(దీనముగ) ఏమియును స్ఫురించుట లేదే?

చెలి—మఱి నీప్రగల్భతంతయు నారంభ సంరంభమేకాని అత్యంతమగు సంలబ్ధసంరబ్ధముగాదను?

మదనమాలిని—(సవిచారసాలోచనములతో) చెలీ!

చం॥ విధికృత మెట్టులేననుభ • వింపకఁదప్పదు కాన బుద్ధిఁబె
న్నిధినగుదేని నాహృదయ • నీరజనిర్మలతన్గ్రహింపక
వ్యాధిఁబతి నాయెడ స్దలఁచె • వేగము నవ్వ్యాధి సంచరింతు స
త్పథమిసుమంతయు న్విడక • భామలజాణతనావనొప్పచున్.

చెలి—అమ్మా! నీవేమో ప్రతిన విధంబుగఁ బలుకుచుంటి వేకాని నీ భావమేదో బోధపడుటలేదు.

మదనమాలిని—నాభావ మింత మాత్రము నే నీకు బోధపడునా? ఇపుడు నాహృదయమెట్టి కపటనాటక కథారచనోద్యక్తమై యెంత సంరంభముగ నెంత వింతగుఁ జిత్ర విచిత్ర రంగంబులఁ జిత్రించుచున్నదో నీవేమెఱుంగుదువు ?

సీ॥ రతివాంఛఁ జెలరేగి • రతనోయూరతనీఁగి
దేనందు నానంద • మానినొప్పుఁ
గులుకుతోఁ, జెలువుతో • వలులందు వలులొంది
దేనందు నానంద • మానినొప్పుఁ
దనివోవఁ దనువోవు • ఘనతరాలింగ్యత
దేనందు నానంద • మానినొప్పుఁ
గొట్టానఁ గొట్టాడి • బిట్టానఁ జిట్టాడి
దేనందు నానంద • మానినొప్పు
గీ॥ నట్టి సర్వైహికాంక సం • ఘట్టఘట్టి
తొట్టసుఖ సంగ మావాప్తి • నమరుచుండు
జారసంబంధమునకన్న • జగతిమిన్న
మార్గమున్నదే, కామినీ • మణులకెందు॥

చెలి—(విస్మితముగ) అమ్మా! నీమహాపవిత్ర హృదయసాగరంబున నిట్టి యాలోచనా తరంగంబు లభంగ భంగురంబులుగాఁ బొంగి పొరలుచున్నవేమి? ఐనను నీకామార్గ మెట్టు లభ్యము ?

మదనమాలిని—ఓసి పిచ్చిదానా !

సీ॥ ఏసర్వసుఖముల • కెలనాస్పదంబౌచు
నేవృత్తి రహిఁజెందు • నేరికైన
నేసర్వపుణ్యౌఘ • లీసమాహ్వాయ మొప్పి
యొది దివి ముఖ్యమా • నేరికైన
నేసర్వశృతిసార • మై సౌఖ్యసాగరం
బై యేది స్తుత్యమా • నేరికైన

నేసర్వవిధమనో • ల్లాసినీత్వతఁ జెంది
చేదిడు నానంద • మేరికైన
గీ॥ నట్టి వ్యభిచార జన్యమే • యవ్యయులగు
నవ్య శృంగార నాయకీ • నాయకులకు
శక్యమే నుతింపఁగ నదే • సంతతంబు
స్వీయపతియందుఁ గనిసంత • సించుదాన॥

చలి—(సాక్షేపముగ) ఓసి చాదస్తురాలా! స్వీయపతి యందిప్పుడు కనుచున్న వ్యభిచారజన్యంబగు సంతసంబుకన్న వేఱుగాఁ గనదగున దేమున్నది?

మదనమాలిని—ఓసీ! నీవే చాదస్తురాండ్రలలో కెల్లఁ బ్రథమురాలవు.

చలి—ఎట్లు?

మదనమాలిని—ఇంతవరకును నీకసలు వ్యభిచార శబ్దార్థమేదో తెలియదు

చెలి—నీవు చెప్పుము?

మదనమాలిని—స్వీయపతియందు జన్యమగు సంతసము ఆభార్యలగు వారలకు శాస్త్రాచార ధర్మంబుకాని, వ్యభిచారజన్యంబు కాదు. వ్యభిచారశబ్ద జన్యంబగు నర్థము అంకు. అట్టియర్థ మన్యాభిసారికల యందొప్పు, నేనుమాత్ర మట్లుగాక స్వీయాభిసారికనై నాసతీత్వ మున కెట్టి లోటుఁ గలిగింపకనే తదర్థమనుభవింప నిశ్చయించితి.

చెలి—బాగ నేయున్నది కాని యిది పొసఁగుటెట్లు?

మదనమాలిని—దీని విధాన ప్రకరణమంతయు నామనను నందప్పుడే విధించియుంచితి.

చలి—ఏమని?

మదనమాలిని—నావర్తమాన వృత్తాంతమును నానిశ్చయంపు భావివిధానమును నెట్టన నాచెల్లెలగు మదనవతికి, నాభర్త యొటుకనే రొయికపువ్వకందుక గర్భిత లేఖ ముఖంబునఁ దెలియఁజేసెద. అందుమీఁద మదనవతి పురుషవేషధారిణియై యీవసుమానస నగరముఁ బ్రవేశించి సత్రవర్తనమున నానాథుని చెలిమిగాంచి, తదనుగ్రహంబున యీసౌధాంతర సామీప్య నిష్కుటంబు

నొక నివాస యోగ్యంబగు గృహముఁ దనకై నిర్మించుకొని యందుండి భూగర్భిత రహస్యద్వార మొండు నిట నేర్పరచును. పిదప నెట్టెట్టి చాతుర్యక్రియ లొనర్పుచుండునో, మున్ముందు నీవే చూచి గ్రహింపఁగలవు.

చెలి—(సంభ్రమాశ్చర్యములతో) అమ్మ! అమ్మ! ఎంతగడుసుదాన వమ్మ! నే నేమోయనుకొంటిఁ గాని యెంతలో నెంతయూహా పోహములుఁ గలజాణవైతివి?

ఆ॥ మొదట మొదటనెంత • ముగుదుగా జెలఁగితో
యంతకన్న జాణ • వైతివిపుడు
బాలవైన విబుధ • జాలమందున నీదు
ప్రతిభయెల్ల యొప్పుచు • రాణగాంచు॥

మదనమాలిని—ఐనఛో నాయూహ నీకుచాలగా నచ్చినదే కదటే?

చెలి—(ఆతురముగ) నచ్చినదిగాని. నీవసలు చలచిత్తవు. అందుచేత నీ విప్పుడింతగా యూహించి చూపింప నిశ్చయించిన నీచాతుర్య పోహణకంతయు సార్థకక్రియఁజూపెట్టుదో లేదో యని సంశయముగ నున్నది. ఇదిగో నీహస్త మీహస్తమందుఁ జేర్చి నే నీకార్యముఁ దప్ప కొనర్చెదనని ప్రామాణికమొనర్చిన గాని నీయిట్టి కృతనిశ్చయమును నేను నమ్మఁజాల.

మదనమాలిని—(సుస్మితముగ) ఓసిపిచ్చిదానా! అట్లే ప్రామాణిక మొనర్చెద నిదిగో పట్టుము. (అనుచు దానిచేతులోఁ దనచేయినిడి)

ఉ॥ ఎన్నివిధాలను న్బహుత • రేంగిత రంగిత రంజితాన, నా
చిన్నియనంగుఁ జెల్లికిఁక • జిత్రత జిత్రితవుం బత్రచే
నున్న కథాంశమెల్లఁ గడు • నున్న నవీన విధానమెల్లయుః
గ్రన్ననఁ జేర్చుదాన విని • కన్నలు మిన్నగనెన్న నన్నదః॥

ఇదియెల్లను సత్యము. సత్యము. సత్యము.

(అనునంతలో నవనికజారును)

ఇది ద్వితీయాంకము.

— ✱ —

సతి శృంగారవతి.

తృతీయాంకము.

ప్రదేశము—మానపాలునికోర్టు.

[మానపాలుఁడును మంత్రియు నానందుఁడును శాస్త్రియు నుచితపద్ధతి సభ నలంకరించియుందురు.]

మాన—(మంత్రినిజూచి) నీకీదినము గతదినసంబంధపు వ్యవహారశేష మేమియునుండదా?

మంత్రి—ప్రభూ! ఎంతమాటయనుచుంటివి?

మాన—(విస్మయముగ) అదేమి?

మంత్రి—మహీపాలతిలకమా! నీకీవిస్మయమేల?

గీ॥ పరధన పరదారాసక్త • నిరతు లెవని
రాజ్యమున నుందురో యట్టి • రాజుసభకు
వింతవింతలౌ తగవులుం • దంతఁ బెరిఁగి
వచ్చుచుండు నెప్పుడుఁ దీఱు • పాటులేక.

అంతియేగాని మనరాజ్యమునందట్టి వెవ్వియు నింతవరకును జరిఁగి యుండలేదు. కాలవైపరీత్యముగల్గుచో నింకముందేమో చెప్పఁజాలను.

శాస్త్రి—(వారించి) ఎన్నికాలవైపరీత్యములు గల్గిన నిఁకముందేయేమి యీభూపాలుర చండశాసిత ధర్మపాలన మందట్టి విచార మనవసరము. ఆనందా! నీయభిప్రాయమేమి? (అనునంతలో)

(రంగమున నొకపెట్టెతో దొంగ, భటుఁడుఁ ప్రవేశము)

భటు—(దొంగనునెట్టుచు) గాడ్దె! నోర్మూసుకోని ప్రభువుగా రొద్దకుఁ బద! (దొంగనెత్తిపైపెట్టె క్రిందఁ బడఁగా వానిని కొట్టుచు) ముం దుదీసి తినె తిన బెట్టుకో.

దొంగ—(పెట్టె నెత్తుకొనుచు) ఏమోయి మహాదర్పం జూపిస్తుండావే! నేనెట్లయిన నా రాజు పాదాల్మీదబడి తప్పించుకుంటా. అప్పుడేమిం చేస్తావోయ్?

భటు—ఇంక నీవిలో కాన్ని తప్పించుకోవాల్సిందే!

దొంగ—అంటె?

భటు—ఓ రెధవా! చచ్చి మన్ను కావడంరా!

దొంగ—మన్ను కావడం అంటె? నన్ను చంపి పూడ్చేస్తాడేంటి?

భటు—పూడ్చేయడూ! నిల్వా నురితీయిస్తాడు.

దొంగ—నిన్నాకి నన్నా?

భటు—ఆ! (ఊడ్చి చెంపపై కొట్టుచు) అంత కొవ్వెక్కిందంట్రా!

దొంగ—(క్రిందబడిపోవుచు నుచ్చస్వరంబున) ఓరినీతాడుదెగో!

భటు—ఏదీ మళ్ళ నోరెత్తు? (అనుచు నోడినుండి కత్తి దీయుచుండును)

దొంగ—ఇదుగో మళ్ళకొట్టావంటే మర్యాద దక్కదు జాగ్రత!

భటు—ఏంచేస్తావోయి?

దొంగ—ఏల్నోరికి చెప్తా.

భటు—ఏంచెప్తావ్?

దొంగ—నీభై ప్యాని కేల్నోరేకా చెప్పాలా! నీగుడ్లు పీకించటానాకు మాత్తాకు చెప్తే చాల్దూ!

భటు—(సాలోచనముగా) ఏందీమాట! ఏల్నోరంటె ఏల్నోర్సరె. నా గుడ్లు పీకించే యా గుమాస్తా యెవరు? (అనుచు దనలో నాలోచన మభినయించుచుండును)

దొంగ—(ఉలుకుపాటున తనలో) అరరే ఎంతపొరపాట్పడ్తి? ఆమణి మంతగుమాత్తాగారెంతో బతింవిలాడి బతింవిలాడి ఎన్నో బుద్దుల్చెప్పి యీపెట్టిస్తే సరె ఆయన్చెప్పినట్టె దొంగాల్నే ఎట్లా నటించాల్నో అట్లా యింతవరకూ తప్పకుండా నటించా. బాగా నేవుంది. ఆఖరుకు ఈడకొచ్చేయాల్కి అగుమత్తానుండానే! (నోరుమూసుకొనుచు) ఇంకానయం. గాచారం మంచిది. ఆయేల్నోరి పేరింకా గ్యాపకం రాలె. వచ్చినట్టయితే కొంపమున్గేట్టుగా ఆయన్పేరూ బైటపెట్టేవాణ్ణే. ఎప్పుడేస్చిన దొంగితనం

ఈదొంగతనం. ఏందో కాలకర్మవశాన కడుపులోకి గంజిలేక తిరిగేవాణ్ణి. అట్లాగ తిరక్క ఈఅడ్డం వైనవాళ్ళచేతుల్లో తన్నుల్తింటాని కొవ్వుకొన్న దొంగతనంగాని ఏంవుందిమటీ. ఒకాల నిజంగా చెయ్యాలనుకుంటేమాత్రం దానిలోవుండే మామ్మరాస్యాలందరికీ తెలిసేదుస్తై? దాన్దుంపతెగలే పాడుదొంగతనం. ఈకాసేపెట్లాగో వోర్చుకుంటినా నాదైద్రం అంతా తీరిందన్నమాటే ఆగుమాత్తా చెప్పిందబద్దాం తుందా? పోతేమాత్రంనాకేం, ఆమణిమంతచేటి కాళ్లమీద సపడతా. ఆఁ మర్చేపొయ్యా ఆమణిమంతిచేటిగారిక్కూసి కొస్తారని ఆగుమాత్తాగారే చెప్పారుగా ఇంకేం.

భటు—(చప్పరించుచు) ఊఁ హూఁ ఈయొధవలకు సంఘూలులేవు. పాడులేవు. ఉంటేమాత్రం గుమాస్తా యెందుకు? ఇదంతా టలాయించటానికెత్నం. అంతే, (ప్ర) ఓరీ నాగుడ్లు ఊడబీకే నీగుమాస్తా యెవరో చెప్తావా? పళ్లూడదన్న మంటావా? (అనుచుఁ దన్నబోవును)

దొంగ—బాబూ! దణ్ణంబెడ్తా తన్నకు తన్నకు.

భటు—మఱి తిన్నంగాఁ జెప్పు.

దొంగ—(తిరస్కారముగా) ఏందోయి నీకు చెప్పేది?

భటు—(జనాంతికముగ) అయింది. (వానితో) ఓరీ! ఇఖాపెట్టెత్తుకో.

దొంగ—నేనెత్తుకోలేను.

భటు—నేనెత్తెనఁ బట్టుకో!

దొంగ—ఎవఁడు మోస్తాఁడు?

భటు—ఆఁ అయిందే! ఇఖ నిన్ను నమ్మరాదు, ఇయుగోపట్టు. (అనుచు నాడినుండి సంకెళ్లు దీయును)

దొంగ—(ఆశ్చర్యముగ) అదేంది!

భటు—ఏందో లేవట్టు. (వాని చేతులకుఁ దగిలించును)

దొంగ—సంకెళ్ళంటే ఇవేన్టయ్యా!

భటు—(పెట్టెను వానినడుముకు బిగించి) ఆఁ ఇవేలేయిఖపద.

దొంగ—మఱైతే దొంగనుబట్టుకోడంతోటే తగిలించాలంటారుగా.

భటు—నాకూ దొరకక దొరకక నేఁటి కాలానికి దొంగదొరికితే కొత్త బిచ్చగాడిప్రొద్దైంది. పద! పద! (వానినెట్టు నంతలోఁ బ్రభు సన్నిధిఁ జేరుదురు)

ఆనం—(శాస్త్రినిజూచుచు) శాస్త్రిలుగారూ! అటుఁజూడుండు!

శాస్త్రి—(దొంగనుజూచి) ఇదేమి?

మంత్రి—(భటునిజూచి) ఓరీ! వీఁడెవఁడు! యీపెట్టెయేమి?

భటు—(తలవొంగ్గుచు) మహీపాలవరేణ్యులకు జోహారు. వీఁడొక దొంగండి.

మంత్రి—వీనినెక్కడ పట్టుకుంటివి?

భటు—పట్ణంబైట గుట్టలచాటు నొఖపెద్ద గొయ్యిదీసి ఆగోతిలో ఈడీ పెట్టెను బూడ్చుతూంటె చప్పునాడఁ బట్టుకుంటి.

మంత్రి—నీవదెట్లు కన్పెట్టఁగల్గితివి?

భటు—అప్పుడు నాకాడ ఫారాతిర్గేవంతు.

మంత్రి—అంతమాత్రముననే గుట్టలచాటునుండువాని నెట్లు గన్పెట్టఁగల్గితివి?

భటు—ఈడాగుట్టలచాటునుండి తనపనేరైనా సూస్తారని కాంవాలా అప్పుడప్పుడు బైటకువచ్చి తొంగితొంగి సూస్తూ మళ్ళా లోపల కెళ్ళ మొదలెట్టాడు. అదిచూచి అఁహాఁ ఇదేందో సందర్భంగా వుందే అని చప్పునఁబోయి పట్టుకుంటి.

దొంగ—(పైనఁజూచుచుఁ గాలాడించుచు కూనరాగములు తీయుచుందును.)

మంత్రి—వీఁడా తొంగిచూచునప్పుడు నిన్నుచూడలేదా?

భటు—మాచే కాంవాలా, చప్పప్పున యీపెట్టాగోతిలోఁ బడేసి గంద్రగోళంగా మట్టితోస్తూన్నాఁడు. అంతలోనే నేనమాంతంగాఁబోయి గబాని పట్టుకుంటి.

మంత్రి—వీఁడీ పెట్టెనట్లు పూడ్చుటకుఁగల కారణమేమో మొదట నెమ్మదిగా నడిగితివా?

భటు—అడిగితేయేం. యెంతడిగినా సమాధానంచెప్పక నన్నువదలించు

కొని వెళ్ళాలని యెంతో పెనుగులాడటం మొదలెట్టాడు. ఇంతకు బండాముండాకొడుకును గన్కపట్టిన పట్టువదలకుండా తిన్నంగా యీడ్చుకొచ్చా.

మాన—(వారించి మంత్రితో) ఇఁకచాలును దొంగను విచారింపుము.

మంత్రి—చిత్తము (భటునితో) ఓరీ! దొంగ నిటునభిముఖుఁ జేయుము.

భటు—చిత్తము. (దొంగనుజూచి) ఓయబ్బో! వీఁడు సంగీతాలు దీస్తున్నాడండోయి.

మాన—సంగీతాలు? (గద్దింపుగ దొంగతో) ఏయి ఇటుతిన్నఁగజూచి యడుగుదానికి సమాధానముఁ జెప్పుము.

దొంగ—(త్రుళ్ళిపాటున దిక్కులుచూచుచు) వోందిది?

మంత్రి—(దొంగతో) ఓరీ! ఈభటుఁడు చెప్పుచున్నదంతయు వినియుంటివా?

దొంగ—ఏల్నోరికి దండాలండీ!

మంత్రి—నీ దండాలటుంచి నేనడుఁగుదానికి ముందు సమాధానముఁ జెప్పుము.

దొంగ—ఏం సమాధానమో సెలవియ్యండి.

మంత్రి—ఆసొత్తు నీచే నపహరింపఁబడినదని మాభటుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. అందు కంగీకరించెదవా?

దొంగ—(తనలో) ఏంవిటో యీ పాడుమాటలు నాకు తొంద్రగా అర్థమేకావు. (అనుచుఁ దలగోకుకొనుచుండును.)

మంత్రి—త్వరగాఁ జెపుము.

దొంగ—(తనలో) ఇదెక్కడి తొందరోయి పాడుతొంద్ర

మంత్రి—ఏమిరా? ఒప్పుకుంటివా ?

దొంగ—(తనలో) ఇదేడదో మాయపీడ తొందరొచ్చిందె (ప్ర) ఏల్నోరల్లా తొందర్చేస్తా రెల్లాంసి. ఏల్నోర్మందెల్లా చెప్పాల్నో ఎట్లా చెప్పాల్నో ఆపద్దావతంతా మర్చేపోయ్యానా? మళ్ళా గ్యాపకం తెచ్చుకోని చెప్పాల్నా మరొద్దండీ?

మాన—(వారించి మంత్రితో) ఇఁక వీనిఁ బ్రశ్నించుట కట్టిపెట్టి ఆ పెట్టెయందుఁగల సొత్తు ఎవరికిసంబంధించినదో విమర్శింపుము.

మంత్రి—చిత్తము (భటునిజూచి) ఓరీ! ఆపెట్టె నిటుదెచ్చివిడఁగొట్టుము.

భటు—చిత్తము. (అట్లుచేయును)

మంత్రి—(లేచిపెట్టెను సమీపించిచూచి) మహీపాల వరేణ్యా! ఇవేవో రొక్క రాజరమణునింటఁగల రత్నములని తోఁచుచున్నది.

మాన—(విస్మితముగ లేచి సమీపించుచు) అట్లనా?

మంత్రి—(యొకరత్నముఁదీసి మానపాలునకిచ్చుచు) ఇటుచూడుఁడు?

మాన—(అందుకొని పరిశీలించుచు సంతసముగ) ఆహాహా! ఎంత విలువ గల రత్నంబులివ్వి?

మంత్రి—(పరిశీలించుచు నందుఁగలచీటిఁజూచి) "రత్నవర్తకమణిమంత" (అని చదువుచుండును)

శాస్త్రి—(మంత్రినిజూచి) కొంపఁదీసి రత్నవర్తకమణిమంత యున్నాడ్నారేమండోయి?

మంత్రి—అట్టిపేరుతోఁ బ్రబిరుదుఁ ..కుఁ దానికి చీట్లంటింపఁబడి యున్నవి.

శాస్త్రి—(ఆనందుఁజూచి) ఆనందా! ఇఁకఁ గొంప మునిగిందన్నమాటే.

ఆనం—(వారించుచు) త్వరపడకు.

శాస్త్రి—(క్రమక్రమక్రోధాభివృద్ధుఁడగుచు) ఏమిత్వరపడకు?
ఆమహానుభావుని రత్నములపహరించిన యీదొంగను మెత్తఁగాఁ జితకపొడవక వీరుగాఁబట్టి యింకా మొదలకూరుకున్నారు. (లేచి రౌద్రమున పండ్లు పటపటలాడఁగా దొంగపైఁబడుచు) ఓరీ ఛండాలుఁడా నిన్ను పిండిపిండిగా నలగఁబొడిచినను పాపమున్నదా?

దొంగ—(భయమున నేలఁగొత్తి) ఈయెన్నవ్రో బాబో? (అనుచుఁ బాఱిపోఁబోఁగా భటుఁడు పట్టుకొనును).

ఆనం—(చప్పున లేచి శాస్త్రిని వారించుచు) ఇదేమిటయ్యా? ఇచ్చట నింతమందియుండఁగా నీకొకనికే యింతకోపమేల?

శాస్త్రి—(ఆనందు విదళించుకొనుచు) ఓరీ! విశ్వాసఘాతకుఁడా! నిన్న గాక మొన్ననేకదా నీవేమో వేదాంతార్థములు బాగుగాఁ

జెప్పెడివాడవని యీముప్పేటల రత్నహారము నీకొఱకుగానఁ బెట్టినది! ఇంతలోనే మఱచితివా?

ఆనం—మఱువలేదు లేరమ్మా! (ఆతనిచేయిఁబట్టుకొని మెల్లఁగా నాసనముపైఁ జేరును.)

మాన—(మంత్రినిజూచి) ఈయపహరింపఁబడిన సొత్తుగలవారు వీరల చక్కని యెఱుక నేయున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నదిసుమా? (అనుచు నాసీనుఁడగును)

మంత్రి—ఔను. (అనుచు నాసీనుఁడై యానందుఁజూచి) ఆర్యా! ఈచోరాపహృతము గుఱించి శాస్త్రిగారికి తత్తఱపాటేల?

ఆనం—అమాత్యశేఖరా! మీరారత్నవర్తక మణిమంతుఁగూర్చి యిదివరలో వినియుందురో లేదో కాని యిప్పటికి రమారమి యైదారు మాసములనుండి మనపట్టణమున రత్నవ్యాపారము సేయుచు బీదసాదులఁ గనికరించుచుఁ బ్రజలచే మణిమణిమంతుఁడు మిగుల భాగ్యవంతుఁడనియు, ధర్మశీలుఁడనియుఁ బుణ్యాత్ముఁడనియు మఱియుఁ బలుతెఱంగులఁ బ్రఖ్యాతిఁగాంచుచున్నాఁడు. ఈతనికింకను నన్యదేశంబుల వ్యాపారస్థలంబులున్నవట. ఉండినను,

శా॥ విద్వత్పూజక రత్నవర్తక మహా • విద్యుద్యశః ప్రాభవో
ద్విద్వద్వర్యత సర్వభూతిసమ సం • ప్రేమార్ద్రచిత్తోన్నతిన్
విద్వన్మండల మాచునొప్పెడు భవ • త్ప్రొధ్వందునేచేరి స
ద్విద్వద్వర్యులఁ గారవించు కతనన్ • విద్వాంస బంధుండయెన్ ॥

అందుచే నాతనికష్టమే మాకష్టముగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది.

మంత్రి—(శిరము కంపించుచు) ఓహో!

మాన—(మంత్రిఁజూచి) ఇఁకనాలస్యముసేయక ఆమణిమంతుసభకు రానాజ్ఞాపత్రముఁ బంపుము.

మంత్రి—చిత్తము. (ఆనందుఁజూచి) ఆతనినివాస మెచ్చట?

ఆనం—మీయాజ్ఞాపత్ర మొకభటునకిడి పంపుడు. మనభటులలో నైతమాతని నివాసము నాతనియుదంతము నెఱుంగని వారుండరు.

మంత్రి—(భటునిజూచి) ఏమిరా? నీవాతని నివాసమెఱుంగుదువా?

భటు—ఎఱుంగుదును, ఈప్రక్క మూడోవీధిలోనే యాతనినివాసము.

మంత్రి—సరె. ఈ యాజ్ఞాపత్రమాతనికిడి సభకు శీఘ్రముముగ నాతని బ్రవేశ పెట్టుము. (అనుచు నాజ్ఞాపత్రమొసంగును)

భటు—చిత్తము. (ఆజ్ఞాపత్రమందుకొని నిష్క్రమించును)

మాన—(మంత్రినిజూచి) ఎప్పుడాతనిదర్శింతునా? యని హృదయము మిగులఁ ద్వరపడుచున్నదిసుమా?

మంత్రి—ఈచోరాపహృతముఁగూర్చి యాతనిచే నెట్టి విన్నపపత్రము మనయొద్దకు రాకుండుటచూడఁగా నాకు మిక్కిలాశ్చర్యమగు చున్నది.

శాస్త్రి—మీ కాశ్చర్య మగుచున్నదేమోకాని మా కేమియు లేదు.

మంత్రి—ఎందుచే?

శాస్త్రి—ఇట్టి ముష్టిరత్నములా భూలోక కుబేరునకు ఆకలియుగ కర్ణునకు ఒకలెక్కా?

(అంతలో భటునితో మణిమంతుఁడు ప్రవేశము)

దొంగ—(మణిమంతునిజూచి యత్యానందమునఁ దనలో) అమ్మయ్యా రానేవచ్చినాడమ్మా! (ప్ర) ఏమండోయి! ఈళ్ళంతా నంచంపుక తింటున్నారు. ఏల్నోరికి దండాలుదండాలు రచ్చించండి రచ్చించండి. (మణిమంతుని పాదములపైఁబడును)

మణి—(భటునిజూచి) ఇతఁడేనా చోరుఁడు?

భటు—చిత్తమండి

మణి—(దొంగతో) ఓరీ! నీకువచ్చిన భయమేమియులేదు. అవలకుఁ బొమ్ము.

మాన—(ఆనందముతో) ఆవచ్చువాఁడే మణిమంతుఁడనువాడు కాబోలు?

ఆనం—(శిరఃకంపముఁ జేయుచుండఁగా)

శాస్త్రి—(ఆత్రముగ) ఔనౌను.

మాన—(జనాంతికముగ) ఆహా! ఏమాతని శాంతరసవచనములు?

మంత్రి—(భటునిజూచి) వీరేనా మణిమంతశ్రేష్ఠియనువారు.

భటు—ఔ నీమహానుభావులేనండి.

మణి—(మహావినయముగ) సభాసదులందఱకును వందనములు. (అను చుఁ దలయొగ్గును)

మాన—(సంతసముగఁదనలో) ఆహా! ఏమావినయ రస ప్రదర్శనము!
చ॥ ధనికునియందుఁ బండితుని • దాపు మహాబలవంతుపొంత స
ద్వినయము స్వర్ణసౌథమున • దింపిన రత్నపుఁదోరణంబలె౯
ఘనమగు సత్ప్రకాశమునఁ • గ్రాలుచునంగను వీనియందె నేఁ
గనవయె సర్వరీతులను • త్ప్రాస్థలి వీనికి వీఁడెయీడగు౯.
మంత్రి—మణిమంత శ్రేష్ఠీ! నీవాయాసన మలంకరింపుము.
మణి—చిత్తము. (అనుచు నాసీనుఁడగును)
మంత్రి—(మణిమంతుఁజూచి) రత్నవర్తక మణిమంతుఁడననీవేనా!
మణి—ఆలాగుననే పిల్చుచుందురు.
మంత్రి—నీవీ నగరమున రత్నవ్యాపారము సేయుచుంటివా?
మణి—చిత్తము.
మంత్రి—ఎంత విలువవఱకు?
మణి—ఏదో ప్రస్తుతమిచ్చటఁ గొంతవఱకే.
మంత్రి—ఆకొంతకే పరిమితియెంత?
మణి—కొంతయే యేమిలెండు? ఇచ్చటను నేఁబదివేలకోట్ల రూప్యముల
విలువకు తక్కువలేకనే వ్యాపారము జరుగుచున్నది. కానిందు
అంతవఱకు నష్టము రాకుండా చక్కగా జరుగుచున్నమీద చూడ
వచ్చునని ప్రస్తుత మంతటితో విరమించుకొంటి.
మంత్రి—(ఆశ్చర్యముగ మానపాలుఁజూచి) చూచితిరా! ఈతఁడింత
విలువవఱకు వ్యాపారము సేయుచు సామాన్యునివలె నటించు
చున్నాఁడు. ఇదంతయు నిజమా! అనృతమా? యనిసైతము సం
దియమునఁ గల్గుచున్నది.
మానః—(వారించి)
మ. అవునోయీ! యితనొక్క మోసమున దెసూ?•యాశ్చర్యముప్పొంగఁగా
గవలుంబెక్కిన పైడిబొమ్మ? యనఁగా•రాణించు స్త్రీచిహ్నముల్
నవలో? నవ్యపుసుందరీయగు మరు • న్నారీమణీయొక్కశ్వ
శ్రువా? యంచాసిరిసక్కల్గొప్పె నితఁడె • ట్లున్నాని సామాన్యుఁడే!
మంత్రి—ఔను. ఇతఁడింత విలువవఱకు వ్యాపారముసేయుట నిశ్చయమే
కావచ్చును. కాని ఇంత విలువవఱకు వ్యాపారముసేయు నితండు

తగిన పరివారముతోఁ గూడుకొని జాగ్రతతో మెలంగక మనరా జ్యమునకెన్నఁడు లేని యపకీర్తిఁ దెచ్చుటకుఁ గారణమగుచున్నాఁడు. అందుచే శిక్షాస్మృతి చట్టముననుసరించి యితఁడు శిక్షకుఁ బాత్రుఁడును ఇప్పటినుండి మనసహాయమువడసి మనకుఁ గప్పముఁ గట్టవలసినవాఁడునై యుండును.

మాన—శిక్షాస్మృతి చట్టమెట్లున్నను మనము వినికనుచున్న యీతని సన్నడవడికనుబట్టి చూడఁగా శిక్షకేమాత్రముఁ బాత్రుఁడుకాఁడు.

మంత్రి—(మణిమంతునిజూచి) నీపట్నములో నింకనెన్ని దినంబులుందువు?

మణి—అడుఁగుచుంటిరికాన చెప్పుచున్నాను వినుఁడు. నాకిచట వ్యాపారము చక్కగా జఱుగుచునందు మిక్కిలి లాభమే కన్పట్టుచున్నది. వర్తకమర్మ మొకరితోఁ జెప్పరానిదేయైనను

చం. మనుజుఁడు ప్రాణరక్షణపుఁ • బట్టుననొండె మఱెట్టిపట్టునన్
నినువుగఁ బొంకులాడినను • నిష్కృతియుండు ధరామరప్రభూ
జనములయందు సాధువుల • సన్నిధి వెండియు దేవళంబులం
దున నన్నృతంబులాడు ఖలు • దుర్భరనారకముక్తి యున్నదే!

అందుచే నిక్కమే వక్కాణించుచుంటి వ్యాపారవిషయ మాలాగునుండగా నాకిచ్చటనుండు దినంబులన్నియు బండితగోష్ఠిచే నిండు సంతోషపూరితంబులగుచున్నవి. ఇంతకన్న నాకు కావలసిన దేమున్నది.

గీ॥ అఖిలశాస్త్రపురాణేతి • హాసయుక్త
మైన పండితగోష్ఠిక • న్యంబుడంబు
మీఁటి సంతసంబిడనున్నె • మేదినందు
నెట్టి మనుజునకైన నె • వ్వట్టునైన.

ఐనను చోరాపహృతముగాని, ఇంకనెట్టి సంకటముగాని తటస్థించకుండునట్లు నామూలధనమును అందుతో నాధర్మపత్నిని నివాసముంచుటకు సర్వజనాభేద్యంబగుఁ బ్రభువుగారి కోటయందే మూలనైనను గొంత ప్రదేశముఁ జూపుచో నచ్చట నొకగృహము నిర్మించుకొని యెన్నిదినంబులైనను నిశ్చయముగాఁ గాపురముందు. నీకార్యమంతయుఁ బ్రభువుగారి యౌదార్యమునందు మాదంపతుల యదృష్టమందు నున్నది.

మంత్రి—ఔను. ఈవిషయముఁ బ్రభువుగారే యోచించి చెప్పవలె.

మాన—(మంత్రినిజూచి) ఈయనఘచారిత్రుఁడు తన ధనదారాసంరక్షణా ర్థమై మనయండఁ గోరుచున్నాఁడుగాన నాచే నంగీకరింపఁబడినది.

శాస్త్రి—శుభమస్తు.

ఆనం—(తనలో) ఈవ్యక్తి విషయమంతయు నేమో యనుమానాస్పద ముగా నున్నది. ఎన్నివిధములఁ జూచినను విజయదత్తుని కుమా ర్తెల కళలితనియందుట్టి పడుచున్నవి. ఎంతవఱకు సీతని నిజనివా సమివ్వరుఁ బ్రశ్నింపరు. ఇదేమిపారవశ్యతయో బోధపడదు. అం దఱుఁ బారవశ్యమునే మునిఁగి తేలుచున్నారు. కానిమ్ము! ఇపుడు నాకు వచ్చిన యాతురతయేమి?

మంత్రి—(మణిమంతుఁజూచి) వర్తకశిఖామణీ! ప్రభ్వంగీకారమాటచే నీవీ యావరణమందుఁగల యీశాన్యభాగమందలి ప్రదేశములో గృహము నిర్మించుకొని యుండవచ్చుఁగాని నీవ్యాపారమునకును దీనికినిగలిపి యెక్కుడుగాఁ గప్పముఁ గట్టవలసినవాఁడ వగుదువు.

మణి—మీయిష్టము ననుసరించి యెంతకైనను బద్ధుండను.

మంత్రి—(భటునిజూచి) ఓరీ! నీవాదొంగ నొకవారము దినములవఱకుఁ గారుననఁదించి యుంచుము.

దొంగ—(ఆతురముగ) మణిమంతచేటిగారూ! రక్షించండి రక్షించండి!

మణి—(ప్రభువుఁజూచి) స్వామీ! వాఁడుశరణాగతుఁడౌటచే శిక్షించి ప్ర యోజనములేదు. విడఁచిపుచ్చుఁడు. (దొంగనుజేరి) ఓరీ! నీవెప్పు డిట్టిపనులుచేయక ఇదుగోఈరత్నమమ్ముకొని బ్రతుకుముపొమ్ము.

దొంగ—చిత్తం చిత్తం. (అనుచు నాతఁడిచ్చినరత్నముఁ గైకొనును)

మాన—(దొంగనుజూచి) పో! యింకనెన్నఁడు నిట్టిపనులుసేయకుము.

(నేపథ్యంబున ఘంటానాదము ధ్వనించగా నాలకించి) అదుగో గంటయైనది. (సభికులఁగలయఁజూచి) మనమీపూట నింతటితో సభవిరమించుదము. (అనుచు లేచును)

మంత్రి, ఆనం, శాస్త్రి, మణి — (ఏకగ్రీవముగ) చిత్తము.

(అనుచునందఱు లేచుచుండఁగా నవనికజాఱును)

అవనిక లేవఁగా

ప్రదేశము. మదనమాలినీ యంతఃపురము.

మదనమాలిని యాసీనయై గ్రంథమొకదాని నవలోకించుచుండును.
చెలి. శయనించియుండును. అంతలో భూగర్భమున చప్పుడగుచుండును.

మదనమాలిని—(చప్పుడునాలకించుచు విస్మయముగ) ఏమిది? చెలీ!
(అంతలో మఱింతచప్పుడుకాఁగా ఆతురముగ లేచి చెలినిసమీపించి దానిని తట్టుచు)

శా॥ ఏమే యిచ్చట గబ్గబంచు నిలకంపింపం దోడంగెం జెలీ!
యేమే వైశమలెమ్ము లెమ్మటను నాకేమో భయంబౌచునుం
డేమే యెంతకు లేవవేమి! యయయో? యింకేల నే జాగునీ
కేమైనన్మది మొద్దువాఱెనొకో? యింకైనను లేవవే!
(అనుచుఁ దానిచేయిఁ బట్టుకొనిలేవఁదీసి నిలువఁబెట్టును)

చెలి—(కనులునులుముకొనుచు) ఏమిటమ్మా?

మదనమాలిని—యీచప్పుడేమో యాలకింపుము?

చెలి—(ఆలకించి యతిభయంబున తత్తరపడి) అమ్మో! ఈయదురు
డేమిటమ్మా? (చేతులు పిసుకుఁగొనుచు) ఇదేమోభూకంపము
వలెనున్నదమ్మా?
(అనునంతలో భూగర్భమునుండి పైనున్నతివాసీ యొత్తుకొనుచు
మణిమంతుఁడు బైటకువచ్చుచుండును)

మదనమాలిని—(తివాసిపైకి లేచుచుండుటచూచి యాతురముగ)
చెలీ పాన్పుక్రిందనున్న నాపిడిబాకుఁ ద్వరగా నిమ్మా.

చెలి—(భయవినయములతో) దేనికమ్మా?

మదనమాలిని—ఇం దేమో భూతము వెడలుచున్నది. త్వరగాఁ దీసుక
రమ్మా! ఒక్కపోద్పున దీనిఁజీల్చివైచెద.

చెలి—(త్వరగాఁ దెచ్చియిచ్చును)

మదనమాలిని—(ఆబాకునందుకొనునంతలో)

మణి—(ముసుఁగుగానున్న తివాసీతీసి నిలువఁబడునంతలో)

మదనమాలిని—ఆఁఆగుము.

మణి—(త్రుళ్ళిపడును)

మదనమాలిని—ఎవరునీవు?

మణి—(మదనమాలినిఁజూచి చిఱునగవున) సోదరీ! ఈయుత్తరమును జూచుకొనుము. (ఒకయుత్తరము నివ్వఁబోవును)

మదనమాలిని—(ఆశ్చర్యముగ) ఇదేమి? వీఁడెవఁడో నన్ను సోదరీయని సంబోధించుచున్నాఁడే? చెలీ! ఆయుత్తరమేమో యందుకొనుము.

చెలి—నాకుభయమగుచున్నదమ్మా?

మణి—చెలీ! భయంపడకుము. (మదనమాలినిజూచి) సోదరీ! ఏమీ విభ్రమము?

మదన—నీవెవరవు?

మణి—ఇచ్చటకీ విధముగా నెవరిని రా నాజ్ఞాపించితివి?

మదన—(యోచించియాశ్చర్యముగ) మదనవతివా?

మణి—మఱెవ్వరనియీవిభ్రమము?

మదన—నీవు నిజముగ నాసోదరివగు మదనవతివే!

మణి—నిజమునకు మాత్రము మదనవతినే కాని ఇప్పుడు మాత్రము మణిమంతుఁడను నామాంతరముఁ గలప్రచ్ఛన్నరత్నవర్తకుఁడను.

మదన—రత్నవర్తకుఁడవా? మణిమంతుఁడనువాఁడవా? సరే? యిచ్చటకెట్లు రాగల్గితివి?

మణి—నీవీ యుత్తరంబున నేమని యెట్లు వ్రాసితివో. అట్లుగా నన్ని విధంబుల సఫలీకృతనై రాఁగల్గితిని.

మదన—నీవీయాయాగమున కెట్లు జననీజనకుల నొప్పించితివి?

మణి—నీవీ యుత్తరమున తెలియపరచినంత సులభముగా నొప్పించ వీలుగాకపోయినను నానిశ్చితార్థమున నొప్పించి రాఁగల్గితి.

మదన—నీనిశ్చితార్థ మేమి?

మణి—నీ పాణిగృహీతయే యిందుమూలకముగా నాపాణిగృహీత కావలెనని.

మదన—ఆలుపై నాలుగారాదని బోధింపలేదా?

మణి—ఎన్ని బోధించిన నేమి?

గీ॥ వధువుచే నెవ్వఁడిలను బ్ర • ప్రథమమందు
భావమందువరింపగాఁ • బడునొ యతఁడె

తనను పరిణయంబాడుచో • ధన్యగాని
యితరమైన తద్వ్యధువు దు • ర్వ్యాధయగాదె?
మదన—ఔనుగాక. అందుకు జననీ జనకులొప్పవలదా?
మణి—నా నిశ్చయమంతయు విస్పష్టపఱచియుండఁగా వారలొప్ప కేమి
చేయుదురు.?
మదన—నీ నిశ్చయమంతయు నేమనివిస్పష్టపఱచియుంటివి?
మణి—సరె! అదియుఁ జెప్పెద వినుము.
శా॥ నాయందెంతయుఁ బ్రేమలేక నను నం • తంతఱ బడం ద్రోయుచున్
నాయానందమయుందు రోసివిడనీ! • నాసోదరీయు న్గను
నాయా బాల్యపు మైత్రివీడి చననీ • నానాధుఁ డామానసా
లాయుమ్మంతుఁడె లేనిచో నపుడె స • న్యాసంబె నాపాలగున్.
మదన—నీవు నిశ్చయముగ నానాధునే వరించియుంటివా ?
మణి—నిశ్చయముగ నీకొఱకే వరించియుంటి.
మదన—(ఆశ్చర్యముగ) నాకొఱకా?
మణి—ఔను.
మదన—నిశ్చయము.
మణి—నిశ్చయము. మూడుసారులకును. వేయుసారులకును. నీ
యాజ్ఞానుసారముగ నీ యభిలాషము నెఱవేర్చుకై నీనాధువరించితి
అట్లు వరింపకున్నచో నాకీమార్గము జననీజనకుల యొప్పుదలమీాద
లభ్యమగునట్లు కన్పించలేదు. ఎట్లో యిప్పటికన్నియు లభ్యమైనవి.
ఇఁక నావరణభావ మట్లుంచి భావికృత్యమేదో బోధింపుము. నీవు
నాకుఁ దోఁబుట్టువును, వయోజ్యేష్ఠవును వదంపడి మహారాజ్ఞి వగు
టచే నిదే నా నమస్కారము సస్నంశయముగఁ గొనుము! (అనుచు
మదనమాలిని పాదములపైఁ బడును)
మదన—(మహాసంతోషమున గ్రుచ్చియెత్తుచు) ఆహాహా!
ఉ. సోదరిసోదరీయనెడు • సోదరభావముఁ గల్గినట్టిదే
సోదరియుం బ్రపంచమున • శోధిఁచూచినఁ గానుపించునే?
సోదరభావమంతయును • సొంపుగఁ గల్గిన యట్టి నిక్కమా
సోదరివీవెనాకు భళి • సోదరి! నిన్మదిమెచ్చి తెంతయున్.

(బుజ్జగించుచు) అమ్మా! మన హృదయము లెప్పుడిట్లే యుండవలెను.

గీ. ఒక్కతల్లి కడుపునఁ బుట్టాఁగి • యొక్కతల్లి
మెసవు నాహారసారంబు • మెసవి ధరణి
నొక్కచో జన్మమంది పెం • పెక్కునంత
నెవరికెవరంచు నన్యంబు • నెంచదగునె!

ఆరీతినుండక నీవుచేసినదంతయు నా కత్యానందమైనది. అమ్మా!

ఉ. సేమమె? తల్లిదండ్రులకు • సేమమె దాదులకెల్లయుర్? జెలుల్
సేమము నొందియుందురె? చిత్రప లందొక యప్పుడైన నా
సేమము ముచ్చటించెదరె • చెప్పుము? హంసశుకాది పక్షులా
రామమునందు మోదమున • రాజిలునే? శుభమే సమస్తముర్.

మణి—(వారించి) సోదరీ! అంతయు శుభమే. ఇఁక నా విచారమువీడి భావికృత్యమేదో బోధపుము. నా హృదయమందుకై త్వరపడుచున్నది.

మదన—అమ్మా! నీ యీరాక కెంతయో సంతసమే యైనది కాని నీ వచ్చు నిశ్చయము నాకెఱుక సేయకయే వచ్చితివేల? నీవు రాఁబోవు ముందు నాకొక లేఖవ్రాయుమని యీలేఖ ముఖంబున నీకుఁ దెలియ పఱచితినా లేదా?

మణి — తెలియపఱచినను నేనీకార్యారంభసంరంభంబున నదియెల్లయు మఱచితి. నాయీస్వల్ప నేరము సైరింపఁదగు.

మదన—సైరించు టెట్లున్నను నీవాలాగు నొనర్చుచో నీప్రయత్న మిఁకనుదుంగమని మఱలఁ దెలియఁజేసి యుండెడిదాన. ఆలాగు నొనర్పమి యిప్పుడీకార్య మెంతముప్పునకు హేతుభూత మగుచున్నదో కంటివా?

మణి—నాకిందున ముప్పేమియుఁ గన్పించుటలేదు.

మదన—ఓసి పిచ్చిదానా!

సీ॥ జననియు జనకుఁడు • మనవారలొట చే
నగణితరత్నాదు • లందినావు
సాహసౌదార్యముల్ • స్వకస్మృతులొట చేఁ
బ్రజలందు సత్కీర్తిఁ • బడసినావు

జనవశీకరణంబు • ఘనసై జమాటచే
క్షితిపాలు వశవర్తి • జేసినావు
పనివారలెల్లను • ధనవశులౌటచే
భూగర్భమునఁ ద్రోవఁ • బోసిచినావు
గీ॥ కాని నీవిటసేయురా • కలకునొండె
పోకలకునొండె శక్యమే • పుడమి నేరి
కంటఁ బడకుండఁ జరియింపఁ • గలుగునెల్ల?
చెవులుగోడకున్నట్లుఁ గం • డ్లవనికుండు.

మణి—(విసుఁగుగ) ఐనచో నిప్పుడీ పనున దేమి?

మదన—వేతేమున్నది! నీయీ రాకపోక లెవరికెఱుకపడకమున్నె శీఘ్రముగ నింటికేగుము.

మణి—

చం. సరిసరి! బాగుబాగు! చెలి! • సంగతినంతయు విన్నవంటివా?
సరసపుఁ బల్కులో? యివి ని • జంబుగ భీరుతనంపుఁ బల్కులో?
యరయఁగ శక్యమయ్యెడిని? • యాహహా! సోదరి! యెంతధీర వీ
వరయఁగ నింతటంబిఱికి • వైన యిదేమిటి లేఖ చెప్పవే?॥

మదనమాలిని—

శా. ఏమో! యిప్పటికామనస్స్థలనా • కీయూహఁ గల్పించె ని
ద్దీమార్గంబుఁ దలంప నెల్లయెడఁగదుర్ • హేయంబయైతోఁచె, నా
కేమే లోపము నిక్కమున్గనఁగఁ బ్రా • ణేశుండెదో యీజగ
త్సామాన్యాంశము నెంచి నన్నిటుల బం • ధన్జేసె నంతేకదే?
ఉ॥ చేసినచేయనీ ? మనకు • చెందినలోపము దేమి? నాధుఁడెం
తో సరియైన ప్రేమమున • నొప్పినచాలదె? యిట్టులే మహా
భాసురలీల నొప్పెడిని • భావ్యముగాదిఁక నల్లయప్పుడా
చేసిన యూహ లేమియును • చెల్వుగ నీవిక నింటి కేగుమా?

మణి—(ఖిన్నవదనమున దుఃఖము సూచించుచు)

మ. అదుగో! సారెకునింటి కేగుమని ప • ల్కాడంగ సంభావ్యమె
యొది నాకిల్లొకచోట నన్యముగ! నీ • వే చెప్పు? లేకున్న నీ

యదియొయిల్లనిచూపు? చూచెదను నే • నంతేకాదే? యిందు నీ
వెదియున్గైకొనకున్న కన్నులెడనే • నేమంటినో కంటివే?

మదన—(మణిమంతునొద్దకుచేరి బుజ్జగించుచు) పిచ్చిదానా! నాయంత సోదరినీకుండఁగా నీ కంతయవసర మేల? నీవందుకై యిసుమంతయు వంతఁజెందకుము ? కొంచెమాశయ్యపైఁ గూర్చొని భావి కార్య మాలోచించుకొందము రమ్ము? (అనుచు మణిమంతుతో శయ్యపై నాసీనయై చెలిఁజూచి) నీవును భావికార్యమును గుఱించి ప్రస్తుతాచరణీయమేదియో యోచించుచుండుము.

చెలి—సద్యస్కాల ఫలావాప్త్యంశపుటూహాపోహములకెల్లయు నీవే సమర్థవు. నావల్ల నదియుఁగాదు. అంతలో విరక్తిఁజూపుటయు నాచేతఁగాదు. నీవే యోచించుము?

మణి—(మందహాసము సేయుచు) చెలీ! ఉండుండి బలేమాట వేసినావే?

మదన—(మందహాసముచేసి సాలోచనయై తనలో) ఏమియోచించుటకు నేమున్నది.

మ. పతిచే నాకిపుడెంతమాత్రమును లో • పంబెందు రాకున్న, మ
త్పతియిం చేసిన కృత్యమేయిఁకను సం • భావ్యంబటంచందఱుఁ
బతులీకృత్యమె చేయరా? సతులెదఁ • బంతంబుగాఁగట్ట? యీ
గతిగా నేయుఁగృశింపకే సతులికఁ • గాంతారవాసంబలెఁ.

అందుచే నెక్కుడు గౌరవంబున కాస్పదంబుఁ బరపురుష వీక్షణా మహాదోషంబున కనాస్పదంబునై యుత్తమోత్తమమగు నంతఃపురవాసము స్త్రీలకుండిన నుండుఁగాక. లేనిచో లేకపోవుఁగాక! నిరంతర భార్యామనో పరిశీలనా ప్రవర్తకులై సంసారవిధి విధానంబులెల్ల మాని పరస్పర మన స్స్పర్ధాదులచే నైహికసుఖాదులఁ జక్కఁగ ననుభవించ నేరక లేనిపోని యిట్టికట్టడితనంబుల కొడిగట్టుచు దుఃఖభాజనులగుఁ బురుషులీమహాప్రపంచమ్మున నెందఱోయుందురు. మఱియుఁ దమయం దిసుమంత యపోహ మారోపించుమాత్రముననే పురుషుల నంతటితో రోసి వారియసహ్యమునకుఁ బాత్రలై వారిపెట్టిదంపు టిట్టికట్టడితనంబుల కోర్వనేరమి వారినాడు రాడుచు లోకనిందయు మహాదుఃఖమ్ముఁ బొందుచు నుభయవంశాపకీర్తి

నిలయులై సర్వసౌఖ్యప్రదాపక సంసారవినాశినులై స్త్రీలు సైతము నీమహా ప్రపంచంబునఁ దిప్పక నెందఱో యుందురు. అట్టి స్త్రీ పురుషులకందఱకు నవిచ్ఛిన్న సౌఖ్యాస్పదంబగు సంసారసుఖ మనుభవించుట కీమదనమాలినీ మానవపాలుర చరిత్రమే మార్గదర్శియౌనట్లు నొక కపటనాటకమాడుచు స్త్రీ సామర్థ్యమిట్టిదని వెల్లడించెదఁగాక, ప్రతి స్త్రీ పురుషులకు నానంద దాయినగుదుఁగాక. (ప్ర) చెలీ!

చెలి—(తనలో) అదుగో మఱలనేమో క్రొత్తపన్నుగడయే పన్నినట్లున్నది. (దగ్గఱకుచేరఁ చుఁ (బకాశముగ) అమ్మా! ఏమిసెలవు?

మదన—మాయిర్వుర ప్రతిరూపములు క్షణమాత్రమున నీచాతుర్యమంతయు వెల్లడియగునట్లొక చిత్రఫలకముపై చిత్రించుము.

చెలి—చిత్తము.

మదన—చిత్తమనుచు నికనిట్లు నిలుచుండుటకూడదు. ఇప్పుడే యాకార్యము పూర్తికావలె.

చెలి—సరే. (అనుచుఁ దగుపరికరములు సిద్ధముచేయుచుండును)

మదన—(మణిమంతుఁజూచి) ఇఁక నీవులెమ్ము. (అనుచు మణిమంతు చేయిఁబట్టుకొని యీవలకువచ్చి) ఇదిగో! యిప్పుడది మనయిట్టి ప్రతిరూపములఁ జిత్రించుతఱి నీవు నన్నొకముగ్ధ మోహానాంగిగా భావించి యొక మహాకాముక పురుషునివలె నాయందు మోహాంతరదృష్టులఁ బ్రసరింపఁజేయుచుండవలె.

చెలి—(సంసిద్ధయై) అమ్మా! మీారిక సిద్ధముగనుండుఁడు.

మదన—ఇదిగో సిద్ధమగుచున్నాము సోదరీ! సిద్ధముగనుంటివా?

మణి—నీవుండురీతి నీవుండుము.

మదన—నా యుండుటెంతసేపు ఇదిగో! (అనుచు లజ్జితయగు నొయ్యారిగా నిలువఁబడును.)

చెలి—(మందహాసము సేయుచు) వాహ్వా!

మణి—(మదనమాలినికి కుడిప్రక్కనుండి వెనుకగా దానియెడమ బుజము పై నొకచేయియు దానికటిస్థలముపై నొకచేయియునుంచి దాని ముఖముఁ బ్రేమంపుదృష్టిని చూచుచుండును.)

చెలి—(వారల ప్రతిరూపములఁ జిత్రించినట్లభినయించి వారలతో) నా పని పూర్తియైనది. యింక మీయిష్టము. (అనుచు నావలకుఁ బోయి కూర్చొని పటమును దిద్దుచుండును)

మదన—(మణిమంతునితో) అమ్మాయీ! ఇప్పుడిచ్చటకు నాథుఁడువచ్చు సమయమగుచున్నది. ఇంకెంతమాత్ర మాలస్యముగాకుండ శీఘ్రముగ నీ నివాసమునకు నీవేగుము. నీవెనువెంటనే యీచెలినంపుచున్నాను పొమ్ము. ఇఁకనెందుకు నాకపటనాటక మెంతవఱకు సాగనున్నదో అంతవఱకు నిశ్చయముగ సాగనిచ్చెద. నీవందుకై యేమాత్రముఁ జింతింపఁబనిలేదు.

శా॥ ఏనో యీకపటంపు నాటకములో • నెచ్చెలి కథానాయికన్
నానాథుండును నట్టినాయకుఁడగున్ •
(తాఁజేయుపని సైతము మాని తన్నుజూచు చెలినిజూచి సుస్మితముగ)
నై రాశ్యతన్ జేగఁబో।
కేసీవింపలి ముఖ్యపాత్రమవె (మణిమంతుఁజూచి)
నూ • వేనీవు నిప్పిట్లనే-
యై, నాయీపని పూర్తియాపిదపఁ బెం • డ్లందీవునన్నోచెలిరా.

(అంతలో నేపథ్యంబున దూరముగ ఘంటానాదముఁ ధ్వనించును)

మదన—(ఆలకించి) అదిగో గంటయైనది. ఇఁకనాథుడు సభవిడి యిప్పుడే వచ్చును. సోదరీ! ఇఁకనీవు శీఘ్రముగఁబొమ్ము.

మణి—(తత్తఱపాటుతో భూగర్భమునుండి నిష్క్రమించును)

చెలి—(మదనమాలినొద్దకుచేరి) రాజ్ఞీ! దిద్దుపాటుసైతము పూర్తియైన విచూడుము. (అనుచుఁ బటముఁజూపించును)

మదన—(చూచి) బలే! బాగున్నదికాని. ఈస్థలము శుభ్రపఱచి యీతివాసీని యథాస్థితినుంచుము. ఊఁ త్వరగా.

చెలి—(అట్లుచేయఁబిదప)

మదన—ఇదిగో! ఇఁకనీవుమా పెండ్లికాలంబున మాభార్యాభర్తల నిర్వురి ప్రతిరూపములుఁగలిపి చిత్రింపఁబడిన యాచిత్రపటము దెమ్ము. దేనికని వృథాప్రశ్నములిడక నీకనుండి నేనెప్పుడేమి యానతిచ్చు

చుండునో యప్పటికప్పుడేయది యడుఁగులమీఁద జఱుగుచుండ వలెఁగాని యెంతమాత్రము నాలస్యముకారాదు.

చెలి—చిత్తము. (అనుచు నాపత్రముదెచ్చి యివ్వఁబోగా)

మదన—ఇదిగో దీనిసైతము నీయొద్దనుంచుకొని, యిదిగో అనుచు దన చేతిలోనుండు పత్రముసైతము దానిచేతికొసంగి దానిచెవిలో నేమోరహస్యములు చెప్పుచు మానసపాలుఁడు వచ్చునలికిడి యాలకించి కోపముగ) అదిగో? వారుసైతము వచ్చుచున్నారు. పొమ్ము. దూరముగఁబొమ్ము. (అనుచు దానినావలకు గెంటుచుండును)

మాన—(ప్రవేశించుచు నాశ్చర్యముగ) ఇదేమి?

మదన—(ఉలుకుపాటున వెనుకకుమఱలి యాతనికభిముఖయై) మనోహరా! వందనము.

మాన—మనోహరీ! దేనికై నీచెలిని కోపించుచుంటివి.

మదన—(ఖిన్నవదనయై తనలో) హాపరమేశ్వరా! ఇప్పుడీమనోహరు ప్రశ్నమునకుఁ బ్రత్యుత్తరమేమొసంగుదు? కృత్రిమకోపము వహించి దానినిట్లా నావలకు గెంటితి. ఇఁకకృత్రిమభాషణమెట్లా డనోరాదు? విధీ! నిరంతరసత్యవచోనిరతయు నహర్నిశపతిస్మరణాలంకృత హృదయపంకజయు, నగునే మదనమాలినీ యను దానినే మహాపండిత సందోహాభూయిష్ఠంబు భరతఖండంబున సత్యవచోశీలగ జనింపజేసితివో, ఆమదనమాలిని యాపండిత సందోహ మసహ్యాపడునట్లు నాభరతఖండంబుననే, ఆసత్యవచోశీలత్వమే తనభర్తయెదుటనే దూరముగ వోనాడి యిపుడనృత మాడగడంగినది, మఱల జంకుచున్నది. జంకుచుండియు, మఱల ననృతమాడుటకే కృతనిశ్చయయగుచున్నది. ఇట్టి యీమదన మాలినీ దుష్కృత్యాచరణము లోకహితార్థమైనను మహాపవిత్రమైనదగుఁగాక.

మాన—మనోహరీ! నాయీస్వల్పపుఁబ్రశ్నమునకే సదుత్తరమీయ సందేహించెదవేల?

మదన—సందేహింపఁదగినదైనది సందేహించుచుంటి.

మాన— ఏమది?

మదన—ఏమైనను మీరావిషయముఁ దర్కింపకుఁడు.

మాన—తర్కింపనీయక నే చెప్పరాదా?

మదన—నామనవొకటంగీకరించిన చెప్పఁదగు.

మాన—ఏమామనవి?

మదన—నేనా చెప్పఁబోవు విషయమందెప్పు డెట్టినైర్మల్యమును దమరు తమహృదయమునఁ జొరనీయనని ప్రామాణికముొనర్పవలె.

మాన—ఎవరు?

మదన—తమరు.

మాన—(కించిత్కోపమున) ఏమీ? నీకొకవిషయమందు నేనుప్రామాణికముొనర్పవలెనా? (చెలినిజూచి) ఏమే: ఏమీ? సమాచారము!

చెలి—(మదనమాలినిఁజూచి భయమభినయించుచుండును)

మాన— (ఆశ్చర్యముగ) ఏమీ! విస్మయములు?

మదన—మనోహరా! కోపింపకుము! ఏమైనను సర్వసవిస్తారముఁదెల్పెద.

మాన—తెల్పుము.

మదన—(తనలో సవిచారముగ) ఇప్పుడేసత్యముగ నసత్యమాడవలసిన సమయము; ఏమిచేయుదు? నాకునోరాడుటలేదు. దైవమా!

ఉ॥ దేనికొ? యింతగాను కడుఁ • దీవ్రభయంబొనగూర్చితో నస
త్యానికిఁగాదె కాలమిది • యందఱు సత్యమిపల్కుచుండిరే!
పోని యసత్యభావ మన • భూరిభయంబె వహించునట్లున
న్నేనికొ చేసితీవుసరె • దేనికినగ్రహబంధఁ జేయుటల్.

లేక పరీక్షార్థ మిట్లుచేయుచుంటివా కానిమ్ము? నాయొనర్చి చూపఁబోవు నీస్త్రీమార్ధ్యము. స్వప్రయోజన కృత్యముగాదు. లోకహితార్థమగు సుప్రయోజన కృత్యము. ఇట్టికృత్యమందెట్టి నీపరీక్షలకు లొంగను.

మాన—ప్రేయసీ!

మదన—(మానపాలుఁజూచును)

మాన—చెప్పెదనని మాటలదేనికి సంశయము?

మదన—(తనలో) ఏమని చెప్పుదును? అసత్యమాడుటకు నోరాడుట లేదు. (చెలినిజూచి) చెలీ! నీవే చెప్పుము. భయమేమియు లేదు చెప్పుము. (మానపాలుఁజూచి) మనోహరా! ఇటనాసీనులుగండు?

మాన—(ఆసీనుఁడగును)

మదన—(చెలినిజూచి) ఆకథయంతయు నేను సవిస్తారముగ వినలేదు. చెప్పుము. (అనుచు మానపాలుని వెనుక చేరును.)

చెలి—(తనలో ఈమెనాతో ముచ్చటించు నప్పుడున్నంత ధైర్యమున నిప్పుడు లేదు. కానిమ్ము నేనే యీపనినంతయుఁ జిత్రముగ పూర్తి చేసెద. (అనుచు మదనమాలినొద్దకు చేరి వినయముగ) అమ్మా! ఇప్పుడైనను శ్రద్ధగ వినుము!

చం॥ ఇది మీ యుర్వరి చిత్రరూప ఫలకం • బిద్దాని నట్లుంచు? నీ
కెదియుఁ భేదముగాక సర్వవిధులం • దీవే యిదౌనంగ భ్రాం
తిదమై యెవ్వతో వైశ్యకామినట యీ • దీనందుఁ దద్వైశ్యతో
గదియంజేరెడు నట్టి మగ్గవలెనై • క్రాల్చుండెఁ జిత్రంబు సూ?

మాన—ఆవైశ్యుఁడెవరు? ఆవైశ్యకామినెవరు?

చెలి—(లజ్జాభయములు సూచించుచు మిన్నకుండును)

మదన—అడుగుదానికి సమాధానముఁ జెప్పవేమే?

చెలి—చెప్పుచున్నానమ్మా! ఆవైశ్యుఁడొకరత్నవర్తకుఁడఁట. మణిమంతుఁడనువాడట. ప్రభువుగారి యనుగ్రహముపడసి మనకోట యందే యొక గృహము నిర్మించుకొన్నాడఁట.

మాన—ఆసమాచారమంత నీకెట్లు తెలిసినది.

చెలి—నా చెలికత్తె యొకతె చెప్పినది.

మాన—మఱొక చెలికత్తె యిచ్చట కెట్లు రాగల్గె?

చెలి—ఎట్లు రాఁగల్గు? ఆగవాక్షమునుండి యీవణిజుల యుదంతమంతయుఁ జెప్పి నాపఠము నిచ్చినది.

మాన—దానికీపఠ మెట్లు లభించినది?

చెలి—అప్పుడప్పు డదామణిమంతుని భార్యయగు దాని యంతఃపురమున కేగుచుండెడిదట. అప్పు డామెను చూచునప్పుడెల్లయు రాజ్ఞి యని భ్రమపడుచు గృహబంధయగు రాజ్ఞికైనటకు రావీలు లేదు

గదాయని సమాధానపడుచు నిద్రాళ చిత్రమని యామెను ప్రాధేయపడి రాజ్ఞి చిత్రపటముసైతముఁ దెచ్చి చూపెదనని యామెకు వాగ్దత్తమొసంగి యామె నొప్పించి యామె భర్తతోఁ గూడుకున్న యీ చిత్రపటము తప్ప వేరొండు లేదని యామె యీపటమునిడఁగా. దీనిగైకొని యత్యాతురముగ నీగవాక్షము నుండి నాకీయుదంతమంతయుఁ జెప్పియిచ్చిపోయినది.

మాన—(తనలో) ఇది చెప్పునదంతయు సత్యముగనే కన్పట్టుచున్నది. (ప్ర) ఏదాపటము ? ఆరెండు నిటు తెమ్ము.

చెలి—(అడుఁగులు తడబడునట్లు వచ్చియిచ్చి ప్రక్కకు తొలఁగును)

మాన—(ఆపటములరెంటిఁ బరికించుచు) ఇది నిజముగా మణిమంతుఁ బఠము. ఇదో నాది. ఇది నారాజ్ఞి. ఇది? వీనిభార్యయా ? ఏమీ యీచిత్రము ! రాజ్ఞీ ! చూచితివా ?

గీ॥ రూపమొండె వేషంబొండె • రూఢిమెరసి
భేద విరహితమై నీకు • వేరుగాక
చెలువుఁగాంచుచు నున్నదీ • చిన్నదిందు
నింతకన్న నాశ్చర్య మెం • దేనిఁ గలదె॥

చూడుము. (అనుచుఁ బఠములఁ జూపఁబోవును.)

మదన—(వారించి) నేను చూడను.

మాన—ఎందు చేత?

మదన—ఎందుచేతనో చూడఁ దలంపకే మొదటినుండియు నెంతో కుతూహలపడుచున్న నాచెలిని సైతము నిరసించుచుంటి.

మాన—(సాలోచనముగ) ఓహో ! అదియా కారణము ? రాజ్ఞీ ! యిది పరపురుష సంబంధమనియేనా నీసంశయము ?

మదన—(చిఱునగవున) గుణగ్రహణ పారీణులగుఁ దమకు తెలియని సంశయేముండు ?

మదన—(మందస్మితముసేయుచు సాక్షేపముగ) ఓసి పిచ్చిదానా ! ఇంత మాత్రమునకే నీసతీత్వమునకు భంగమేమి ?

గీ॥ సతులుసైతము దమరతి • సదనములను
గృష్ణలీలాది పఠము లీ • క్షించుచుండ్రు

నీవు సైతి మట్లా నీల • నీరదాంగు
జెయిదములనెల్లఁ జూడవే • చెంగలించి॥

మదన—మనోహరా ! మీరట్లు నుడివిన నే నేమిచెప్పఁగల ?

గీ॥ సతులకెల్లను స్వపతి వీ • తృణమునొండె
స్వాశమనోదైవ రూప వీ • తృణమునొండె
ఘనసుధీధరా మరసు వీ • తృణమునొండె
యొప్ప నితరమందదిగొప్ప • తప్పుగాదె॥

మాన—రాజ్ఞీ—ఆ॥ తప్పునొప్పనెంచఁ • దనస్వేచ్ఛ యందొప్పు
స్వపతియందునొప్పఁ • బడును ! చెపుమ !
మానహానియొండె • ప్రాణహానియునొండె
స్వపతియాజ్ఞమీఱఁ • జనదుసతికి॥

మదన—ఓహో ! యాజ్ఞయనుచున్నారా ? మీరు దీనిచూడుమనుట యాజ్ఞార్థకమేయగుచో నింతఁదనుక మిన్నకుందునా ? యిటిండు.

మాన—ఇదిగో ! చూడవే పిచ్చిదానా ! (అనుచుపటముఁ ఇచ్చుచు)

ఆ॥ ఇట్టిచిత్ర మొప్పు • డీవు నే నేకాదు
పృధ్వినెట్టివారు • వినియుఁగాని
కనియుఁగాని యుండ • రనియె చెప్పఁగవచ్చు
నింతకన్న చిత్ర • మెందుకలదు ?

మదన—(పటముఁబరిశీలించుచు) నిజముగఁ జిత్రముగనేయున్నది. కాని చెలీ ! దీనిపేరేమి ? నాపేరేనా ?

చెలి—(చిఱునగవున) పేరుమాత్రము నీపేరుగాదులే, శృంగారవతట.

మదన—(ఆశ్చర్యముగ) ఏమీ ? శృంగారవతియా ?

చెలి—ఔనట.

మదన—ఏమీలోకవిపర్యాసము ?

మాన—ఇందులోకవిపర్యాసమేమున్నది. ?

మదన—లేకేమున్నది? ఒక్క వైశ్యకులాంగన కింతటి సౌందర్యము నింతటి నామధేయమునా?

మాన—(మందహాసము సేయుచు సాక్షేపముగ) లేక నీవొక్కదానవే యీప్రపంచమున కంతయు నుట్టిపడివచ్చితివనుకుంటివా?

మదన—ఇంతకుముందు మీరక్లేయనుకొంటిరని నాభావము.

మాన—ఇదిగో నీవు నందువచ్చిన యెత్తిపొడుపుమాటలు సంధించుటకే యత్నించుచుందువుగాని (అర్థోక్తిలో)

మదన—(వారించి) అదిగో నామాట యెత్తిపొడువు మాటనుచున్నారు. ఎట్టి మాటైన నిందబద్ధ మేమున్నది?

చం॥ వనధిని నీటిబెట్టయును • బట్టుపసఖ్యమునందుఁ బెట్టయున్
దనుజులయందు శాంతమును • దాపసులందున గోపభావమున్
గణికలయందుఁ బ్రేమయును • గాంతలహృద్గతి నిశ్చితార్థమున్
బనివడికల్గినన్ నిమిష • మాత్రమునే యవియెల్ల వీడమన్.
కాని,

చం॥ ధరపదనైన యౌయదనుఁ • దవ్వకనాటిన విత్తనం బలెన్
బురుషుఁడు పూర్ణయౌవనముఁ • బొందిన యప్పుడు వానిమోహవుం
దెరువగుదృష్టుఁ దునొక • దివ్యపు జవ్వని కానిపించుచో
నరయగ నెంతకావలయు • నంతయుఁ గాకది రిత్తవోవునే?

మాన—(సుస్మితముగ) ఆహా ప్రేయసీ! నీయుపమానోపమేయముల కెంతయు నెప్పుడు సంతసమే కలుగుచుండుఁగాని,

ఉ॥ యౌవనుఁడైన, నెక్కుడు ధ • నాఢ్యుఁడునైన, మహాబలుఁడునై
నా, వరసద్వివేకమున • నారయ శోభిలుచుండు పూరుషుం
డేవిధినైన నెప్డయిన • నేకడుచక్కనిదాను నేమహా
యౌవనికానిపించినను • నాత్మదలంప డితఃపరంబుగన్.

అందుచే నీవావిషయమున నసంశయాత్మవై యుండుము. నేఁ బోయివచ్చెదను. (అనుచు లేచును)

మదన—ఏమో మీదయ కాని అప్పుడే పోయెదరా?

మాన—ఔను నాకావలతొందరపని యున్నది. అందుచే నిప్పుడే పోవలయు కాని ఆపత మెవ్వరిదో వారిది వారికి శీఘ్రముగా బంపి వేయుము.

మదన—మనపతము సైతము వారుకోరియున్నారేమో?

మాన—(నిష్క్రమించుచు) అదియుఁబంపుము. (అనుచునిష్క్రమించును)

మదన—(అతఁడు పోయెనా లేదాయని కొంచెమాతఁడు పోవుమార్గము బరికించి కవాటబంధధ్వనికాఁగా ధైర్యముగ నీవలకువచ్చి) చెలీ! ఏదెట్లున్నను బొంకు బొంకుటలో బలే మొనగత్తెతనమునే బొంకితివే.

చెలి—సత్యశీలవగు నీవు జంకి నేను జంకిన కార్యసాఫల్యమెట్లగు ?

మదన—శృంగారవతియని సమయస్ఫూర్తిగ చక్కని పేరిడితివి. నీకట్టి పేరెట్లుతోఁచినదే?

చెలి—మీసహవాస ఫలమే అట్లు తోఁపజేసినది.

మదన—మంచిది. కాని, నీవిప్పుడే యీభూగర్భమునుండి నిష్క్రమించి ప్రచ్ఛన్నముగ నాధుని వెన్నంటి యెప్పటిసమాచార మప్పుడు నాకు తెలియఁ జేయుచుండుము.

చెలి—చిత్తము.

మదన—మఱొకసంగతి.

చెలి—ఏమది?

మదన—ఈయుదంత మంతయు మదనవతికి సైతముఁజెప్పుము. పొమ్ము శీఘ్రముగఁ బొమ్ము.

చెలి—ఇదిగో యిప్పుడే పోవుచున్నాను. (అనుచు భూగర్భమునుండి నిష్క్రమించుచుండగా)

మదన—ఈద్వారమెంత రమణీయముగ నున్నది. (అనుచు భూగర్భద్వారము వంగిచూచుచుండగా)

(అవనికజారును.)

(వెలుపల)

మాన—(ప్రవేశించుచు) ఎవరిచట?

భటు—(ప్రవేశించి) ప్రభూ! ఏమి సెలవు?

మాన—నాయాజ్ఞయని మంత్రిశేఖరు నిచ్చట శీఘ్రముగఁ బిల్చుకరమ్ము.

భటు—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

మాన—(తనలో) మణిమంతు రత్నాపహరణ దినము మొదలుఁ బ్రచ్ఛన్నముగ నగరమునందు వర్తింపవలెనను బుద్ధియుదివరకే వాదమి

యున్నది. దానికి తగినట్లు మణిమంతుఁ బల్నియు మల్నిల్నియు రూపురేఖావిలాసాదుల భేద విరహితులౌట, మిగుల నాశ్చర్యము గ నున్నది. ఈ విషయమందుఁ బ్రత్యక్ష స్వరూపదర్శనమున సంశయ నివృత్తిఁ జేసుకో బుద్ధియు పొడముచున్నది.

(మంత్రి రాకడ జూచి) ఓహో! వచ్చితివా! మంచిదిరమ్ము.

మంత్రి — (ప్రవేశించి) నన్నిప్పు డిచ్చటకుఁ బిల్పించు టేల?

మాన — మంత్రిసత్తమా! ఏలయని ప్రశ్నించెద వేమి?

శా॥ రాజ్యం బేలు నరేంద్రుఁ డప్పుడు దా • బ్రచ్ఛన్నరూపంబుతో
రాజ్యంబందుఁ జరించుచుఁ జనులచ • ర్యల్జూచి యెవ్వారలో
పూజ్యుల్ దుష్టులు నెవ్వరో యనుచు స • ద్బుద్ధిన్విచారింపనౌ
"రాజ్యాంతే నరకం ధ్రువం" బనెడు సం • ప్రాచీనలోకోక్తిమై.

మంత్రి — కాఁగాక. మనసురక్షిత రాజ్యమం దట్టి విచారమనవసరము.

మాన — వాకడు మాట్లాడకుము. మొన్ననేకదా మణిమంతు రత్నాపహరణము జరిగినది. ఇక నేనావిషయమునందు ప్రసక్తుడనై యుండెద నేవచ్చుదనుక రాజ్యముఁజక్క జూచుచుండుము. పొమ్ము. ఇది నాయాజ్ఞగా భావింపుము.

మంత్రి — చిత్తము (అనుచునిష్క్రమించుచుండగా మానపాలుడు నొక వైపుగ నిష్క్రమించును.)

ఇది తృతీయాంకము.

శ్రీరస్తు.

సతీ శృంగారవ

చతుర్థాంకము

ప్రదేశము—బహిరంగము.

[మానపాలుఁడు ప్రచ్ఛన్న బ్రాహ్మణ వేషమున ప్రవేశము]

మాన—(ప్రవేశించుచు) (తనలో) ఇప్పుడు నేధరింపఁదగిన వేషమునే ధరించితి. కాని ప్రకృత మెచ్చటనుండి పరిశోధనమున కారంభింపఁదగు ?

సీ॥ సర్వవర్ణంబుల • జనులును స్వాకులవృ
త్తుల నుందురో లేదా! • తోల్తఁగనుదా?
అస్మదీయోద్యోగు • లందఱుం దమరిరీ
తుల నుందురో లేదా! • తోల్తఁగనుదా ?
జారచోర్యాది దు • శ్చరణులుఁ దత్కృతిఁ
దొలఁగియుందురో లేదా! • తోల్తఁగనుఁదా ?
సతిపతు లనురాగ • యుతులౌచు ధర్మరీ
తులనుందురో లేదా! • తోల్తఁగనుదా ?
గీ॥ ఏదియును గాక మఱేమంతు • నింటికేఁగి
దానినే తోల్తఁగాంచుదో? • దానికేమి ?
యెప్పుడో చూడనగు నిప్పు • డేను గోట
లోని ఘటుల జాగ్రతఁగవఁ • బూనువాఁడ.

ఇదియే నా ప్రకృతారంభోచితకృత్యము.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

(అవనిక లేవగా)

మదనమాలిని—(ఆసీనయై యేదో గ్రంథ మవలోకించుచుండును.)

మణి—(భూగర్భము నుండి ప్రవేశించుచు) సోదరీ !

మదనమాలిని—(త్రుళ్ళిపాటున వెనుకకు మఱలి) ఏమి విశేషము ?

మణి—గీ॥ నాయకుం డేలోకో మంత్రి • కీయమేయ
రాజ్యభరమెల్ల నిడి తా • స్వ • రాజ్యమందు
నెల్లెడలను రహస్యముఁ • తెలియఁగోరు
నిశ్చయముఁ జేసుకొనెనట • నేఁటిదినము.

మదనమాలిని—(ఆశ్చర్యముగ) అట్లనా ?

చెలి—(అంతలో భూగర్భమునుండి వెలువడలి ఆతురముగ) అమ్మగారూ !

మదనమాలిని— }
మణి— } (చెలివైపునకు మఱలుదురు)

చెలి—ఒక బ్రాహ్మణుఁ డిపుడు ప్రభువుగారి యంగుళీయక మానవాలుగఁ జూపుచు రాజాజ్ఞయని భటుల నందఱ నెట్లో తప్పించుకొనుచు (మణిమంతుని జూపుచు) ఈ భర్తృదారిక యుద్యానవనంబునఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు. నే నాతని దూరమునుండి పరీక్షించి చూడఁగాఁ దప్పక నా వ్యక్తి ముఖవిలాసాదు లేమి ? వాగ్వైఖరియేమి ? ఇది యది యననేమి సమస్తవిషయంబులును మన మహీపాలునకే పోలియున్నవి. మఱియు నట్టి యంతఃపురోద్యానంబులఁ బ్రవేశించు నంతటి సాహసము శ్రీవారికే తప్ప మఱెవరికుండు ?

మదనమాలిని—(శిరముఁ బంకించుచు) నిశ్చయము. సరే మనమందరము నిప్పుడే వెళ్ళి చూచెదమురండు. (అనుచు లేచి భూగర్భమున నిష్క్రమించుచుండఁగా వరుసగ వారు నట్లే నిష్క్రమించుచుందురు.) (అవనికజారును)

(అవనిక లేవఁగా)

[ఉద్యానవనమునఁ బ్రచ్ఛన్న వేషుఁడగు మానపాలుఁడు ప్రవేశించుచు]

మాన—(తనలో) ఆహా !

మ॥ ఇదె కాఁబోలును మంత్రిపుంగవుఁడు నాఁ • డేర్పాటుఁగావించి న
ట్టిదియౌ నా మణిమంతుఁజోటు? భళి! యే • తేవన్న బ్రకాశించుచు
న్నది? వాహ్వా! ఇది వానిదై నవనమై • నవ్యాకృతిన్నుండె సూ?
అదిరా! ఏమిర! నీఁదు చాతురి! భళీ! • అర్యం శివం శాగ్రణీ.

(దిక్కులు పరికించుచు సంతసముగ) ఆహాహా ! ఏమిరా మణి మంతా? వైశ్యుఁడవైనను నీవీ వనమునందు నేర్పాటుఁ గావించిన నవీనపద్ధతు లతి శ్లాఘ్యంబులు గదా? ఏదెట్లున్నను ఔరా? ఈ వేదికలఁగాంచుచో నాకు మిగుల ముచ్చటగుచున్నది.

గీ॥ స్వచ్ఛ నవరత్న ఖచిత సం • ఛన్నమౌచు
రమ్యమై నవ్యలీల స • రసులనెల్లఁ
జెయిద ముడిగించి యానంద • మయుఁజేయు
నిందుఁ గల యిట్టి వేదిక • లెందుఁగలవు ?

కొంచెమువడి కీ రమణీయమగు వేదికపై నుపవిష్టుండ నయ్యెదఁగాక. (అట నొక వేదికపై నుపవిష్టుఁడై దిక్కులు పరికించుచుఁ బశ్చిమదిశాకాశమువంకఁ జూచి) ఓహో! అప్పుడే ప్రొద్దుగ్రుంకుచున్నట్లున్న దేమి?

గీ॥ వరుసగా నిందు నుద్యాన • వనములెల్ల
వనములందలి కాపరు • లునికినెల్లఁ
జూచుచును వచ్చునంతనే • సూర్యుఁ డస్త
మించనుండె నేకతమునో • యెటుకపడను.

(సాలోచనముగ) ఎఱుకపడుట కేమున్నది? ప్రచ్ఛన్న వేషుఁడ నగు నాకిది యెంతయో యుపయుక్తము. ఇఁక నే నిచ్చటనుండి నగరంబుఁ బ్రవేశించి యెంత స్వేచ్ఛవహించి విహరించినను నా యునికి నెట్టివారైన గ్రహింపఁగలరా? కాని యింకను సూర్యుఁ డస్తంగతుఁడు కాలేదు.

సీ॥ రక్తవర్ణప్రభా • రాజితుండై యుప
రాద్రిఁ జేరెడు సూర్యుఁ • డచటెయుండెఁ
గిలకిలారావ సం • కలితమై గూండ్లఁజే
రెడు ఖేచరాళి పై • కెగయుచుండె

వికసిత సుమగంధ • వేద్యమై దిశలఁజే
రెడు గాలి యల్లన • నిచటయుండెఁ
గొనలఁ గెంజిగురులొం • దినవాచు మొగ్గలఁ
విప్పించు మల్లె లా • విధమునుండె
ఆ॥ వె॥ ఔర! యిట్టి తరుణ • మం దెట్టివారైన
నిచట నొక్కరైన • నింపఁగలరె!
సతికి పతియుఁ బతికి • సతి జోడుగాకున్న
మదనశరముబారిఁ • పడుట కాక.

ఆహా! యీసమయ మెంత యనుందానందమయమై చెలువొందు చుండె? (అనుచుఁ గనులు మూసుకొని సుఖస్పర్శ నభినయించుచుండును)

[చాటునఁ గొలఁది విశేషాలంకారముతో శృంగారవతి నే పథ్యంబున మదనమాలినియు నీచదాసీ నేపథ్యంబునఁ జెలియుఁ బ్రవేశించి యీ వ్యక్తిని నిరీక్షించుచుందురు]

మదనమాలిని—(చెలితో రహస్యముగ) ఇంక నెంతమాత్రము సంశయము లేదు. తప్పక యీవ్యక్తి మన ప్రభువే కాని (అనుచు దానిని యొద్దకు చేర్చుకొని దాని చెవిలో నేమో చెప్పి) ఇఁకఁ బొమ్ము! (అనుచు దానిని ముందునకు గెంటి తానావలకుఁ బోవును)

చెలి—(రంగమున ప్రవేశించుచు మానపాలుని జూచి కనుబొమలు ముడివైచి) ఈయనోరూ?

మాన—(కనులు తెఱచి దానిఁజూచి) ఎవరు నీవు?

చెలి—నీ వోరువయ్యా!

మాన—నేను బ్రాహ్మణునిగాఁ గన్పించుట లేదా?

చెలి—ఎల్లాకన్పించిన మాకేమి?

మాన—ఏమి లేనిదే యెవరని దేనికి ప్రశ్నించితివి?

చెలి—అవన్ని తర్వాతజూతాం ముందీవనందాటి బైటకు బదండి.

మాన—దేనికి?

చెలి—ఈ వనం వోరిదనుకున్నారు?

మాన—ఎవరిది?

చెలి—ఇది మా సుంగారవతీ - విగారి ఉద్యానవనం తెలిసిందా?

మాన—ఏమనేమి ?

చెలి—ఏమీలేదు ముందుబైటకు నడవండి ? నిన్నిచ్చటకెవ్వరు రమ్మన్నారు ? ఇల్లావచ్చుటకు నీ కోరు త్తర్వొచ్చిరి ?

(నే పథ్యంబున)
చెలీ !

చెలి—(ఉలుకుపాటున) ఓయి !

(నే పథ్యంబున)
ఎచ్చట ?

చెలి—చూడమ్మా ! ఈయనోర్రో బాంబఁడంట మన వనంలోకొచ్చి కూర్చున్నాఁడు.

(నే పథ్యంబున)
బాంబఁడెవరే ?

చెలి—ఏంవోనమ్మా ?

(నే పథ్యంబున)
ఇదిగో ? నే వచ్చి విచారించెదఁగాని నీవిటురా ?

చెలి—దేనికి ?

(నే పథ్యంబున)
ఈ మల్లెలు చక్కఁగా వికసించినవి కోయుదువుగాని రమ్మ ?

చెలి—అల్లాగా ?

(నే పథ్యంబున)
త్వరగా రమ్ము ?

చెలి—ఇదిగో ! వస్తున్నా (అనుచు నిష్క్రమించును)

మాన—(ఆశ్చర్యముగఁ దనలో) ఏమీ చిత్రము ?

గీ॥ వేషమువనొండ భాషించు • విధమునొండ
తప్ప రూపరేఖాదుల • నొప్పిదముగ
మదనమాలిని నెచ్చెలి • భంగినాచుఁ
గ్రాలుచుండ నీ చెలి యేమి • కారణంబొ ?

మఱియు దీనిభాషణ మొకవిధము గ నకటా వికటముగనున్నది. ఇట్లుండుటకుఁ గతంబేమో బొత్తిగనే స్ఫురించుటలేదు. కారా ?

గీ॥ నాడు దేవికి మణిమంత • నామధేయ
దేవియొక్కతే యొసయని • తెలియఁబడియెఁ
గాని దాని నెచ్చెలికి నొ • క్కర్తె ప్రతిగ
దీని నెచ్చెలి కలదంచుఁ • దెలియదయ్యె.

ఏదెట్లున్నను ఈ శృంగారవతిని మాత్రమిప్పుడె చూచుట తటస్థమగు నట్లున్నది. కానిమ్ము ? "పనిలో పని" యను సామ్యముగ మగుడ దీని దర్శించఁ బ్రయత్నము సేయకయే అప్రయత్నముగ నా తలఁచిన కార్య భాగమంతయు వరుసగ సఫలీకృతమగునను శుభసూచకంబుగ నా శృంగారవతియే ముందుఁగ దానే నన్నుదర్శించుటకు రా నున్నది. ఇదొకందుకు మంచిదే. అదిగో వచ్చుచున్నట్లలికిడి యగుచున్నది. (మిక్కిలి సంతస మభినయించి) ఆ హా హా ?

గీ॥ వెదకఁబోయిన తీవి యు • పదములందుఁ
జుట్టుకొనినట్లుగా మేలు • చొప్పడంగ
నేది మదినెంచి దేని వీ • క్షింపనుంటి
నదియె యప్రయత్నముగ • నస్గదియనుండె.

(సాలోచనముగఁ గనులు మూసి) ఏమనుచుంటి ? "అదియె యప్రయత్నముగ నస్గదియనుండె" అని యంటినా ? శివా శివా ? మాతృసమానభావ భావిత పరదారుండనగు నా యిట్టి భాషాజన్యదోషంబు శమించుఁగాత.

మదనమాలిని—(విశేష భూషణాద్యలంకార భూషితయై మానసపాలు సమీపించుచు సగర్వముగ) ఎవరునీవు ?

మానస—(ఉలుకుపాటున దానిఁ జూచుచుండును)

మదనమాలిని—అదేమట్లుచూచెదవు ?

మానస—(నిట్టూర్పున శిరఃకంపించి) ఏమియు లేదు నీ పేరేమి ? శృంగారవతియా ?

మదనమాలిని—(తనలో) నేను మదనమాలినీ యను నామధేయముఁ గలదాన నొటచేఁ గించిద్భేదంబుగఁ జెలువొందు సౌందర్యమాలినీ యను నామాంతరమునఁ బ్రవర్తిల నెంచితిఁగాని నా నెచ్చెలి నాకు శృంగారవతియను నామాంతరమిడినది. కానిమ్ము ? ఇది

యెల్లయు విధివిధాన వైచిత్ర్యము పదంపడి నిదియు నొక విశేష చాతుర్యాలంకృతిగ నేయొప్పారుచున్నది. అందుచే నింకనుండియు నిట్లే వ్యవహరింపఁ బడెదఁగాక.

మాన—ఏమి ! నీపేరుఁ జెప్పుటకింత దనుక సంశయమేల ?

మదనమాలిని—(తనలో) ఇప్పుడొకచిత్రముఁ గావించెద (ప్ర) స్వామీ ! మీకు నా పేరు శృంగారవతియని యెవరుచెప్పి యుందురా ? యని యోచించుచుంటి,

మాన—ఎవరుచెప్పిన నేమి ? నీ పేరదియే కఁదా ?

మదనమాలిని—కాదు.

మాన—మఱి యే పేరున వ్యవహరింపఁబడుచుంటివి ?

మదనమాలిని—(తనలో) మదనమాలిని యను దివ్యనామముఁగల నేను కుత్సితనామమున వ్యవహరింపఁబడ దలంచునపుడు నాయందిది యది యన నేమి ? యెన్ని నామములైనను వ్యవహరింపఁబడఁదగు.

మాన—ఏమా యాలోచనము ?

మదనమాలిని—ఏమియులేదు నాయందు సౌందర్యమాలిని యను పేరు చెందియుండగా రూపరేఖావయో విలాసాది సర్వవిధకళలయందు నన్నుఁబోలి పట్టమహిషి యగు మదనమాలినీదేవి యొప్పుచున్న దని యొక యంతఃపుర పరిచారిక నాకు నిశ్చయముగఁ జెప్పి నా నామధేయముఁ గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా నా నిజ నామధేయముఁ జెప్పుటకు సిగ్గిలియో విలాసార్థమో మఱిదేనికో శృంగారవతి నని చెప్పియుంటి. అంతమాత్రమునే నా నిజ నామధేయము కప్పఁబడి శృంగారవతియను నామమింత ప్రసిద్ధికెక్కుటకుఁ గత మేమా ? యని యోచించుచుంటి లేక మీకా పరిచారికయే చెప్పినదా ? (ప్రక్కకు మఱలి చిఱునగవున తనలో) దీనికేమి చెప్పునో ?

మాన—ఔను

మదనమాలిని—(తనలో) ఊఁ హూఁ (ప్ర) సరె ! ఎందుకుగా మీకది చెప్పవలసివచ్చినది.

మాన—(తనలో) ఇప్పుడేమి సమాధానముఁ జెపుదు? కానిమ్ము? సత్యమే వచించెద భయమేమి?

మదనమాలిని—ఏమి చెప్పరు?

మాన—అంత త్వరపడుదువేల? నాయభిలషించు మీఁదనే యదిచెప్పినది. కాని దానికేమి యవసరము?

మదనమాలిని—దానికవసరము లేకున్న పోనిండు? నాపేరునుగురించి అభిలషించునంత యవసరము మీకేల కలుఁగవలె?

మాన—(తనలో) ఇప్పుడేమి సమాధానమున్నది? ఇది మంచిచిక్కు పెట్టుచున్నదే? నిజము వచించుచో నాప్రచ్ఛన్నమునకు భంగము. మఱొకవిధముగా వచించుచో నాసత్యభాషాశీలత్వమునకు భంగము. ఔరా! ఇది నన్నింతలో నిరుత్తరుఁ జేయఁజాలినది? ఎంతజాణ! (దాని పరిశీలించి చూచి) ఆఁ

గీ॥ ఏమి యాచూడ్కి? చూడ్కిలో • నెంత సొగసు?
సొగసులో నెంతగర్వంబు? • చూడఁ జూడ
గౌరవం బెంతయుండు? శృం • గారభావ
సూచనంబందు నెంతగాఁ • జొప్పడౌర?

మదనమాలిని—(మందస్మితముగ) ఏమిస్వామీ?

గీ॥ అడుఁగుదాని ప్రత్యుత్తరం బిడరు పోని?
యేల నన్నిగాదిగ నిరీ • క్షించుచుంట?
విప్రులంచు నే మీముందు • వెలయునంత
వెఱ్ఱిబాపఁడా? యిదియేమి • వృత్తియయ్య.

మాన—(తనలో) ఆఁ ఏమీ దీని వాచాగాంభీర్యము? నిజముగా నారాజ్ఞకిది సర్వవిధముల నెనయౌ ననుట యొల్లయునది ప్రమాదభాషణము. రూపరేఖావయోవిలాసాదులందెనయైననౌను గాక. తక్కుంగల విషయంబులందెంతయో భేదంబుగలదు. కంఠస్వరంబుసైత మొక్కటైన కానిమ్ము. ఈయొయ్యారము నీతివి. యీనిర్లజ్జత యీనిర్భయ గంభీరభాషణము. మొదలగునవి యివి యంతయు నారాజ్ఞియందుఁ గలవా?

చం. చనువున నేన చేరినను • జాలఁగఁ గోపము నేనచూపినన్
ప్రణయమునందు నేదొరయిక • వద్ధతిచే జెలువొందు కోపమున్
దనుఁగని యల్గునప్పుడును • దానధిక ప్రమదంబుఁ గల్గియుం
డిన నెవుడేని యీలలిని • కీవిగ నాసతి సంచరించునే?

అందులో పరపురుషుండ నగు నాయెదుటనా ? యిట్టి నడవడిక?

మదనమాలిని—స్వామీ ? మీయాలోచనమేమో ! నాకర్థమగుట లేదు. ఆ ఇంకా విషయము బోనిందు ? ఇప్పటికే మీరిట కే తెంచి నిండు తడవైనది. ఇఁక మీరిట నుండరాదు. శీఘ్రముగఁ బొండు.

మాన—ఏమనుచుంటివి ?

మదనమాలిని—శీఘ్రముగఁ బొండనుచుంటి

మాన—నీయాజ్ఞకు నేను లోఁబడవలెనా ?

మదనమాలిని—ఏల లోఁబడరాదు?

మాన—నీకట్టి యధికారమున్నదా ?

మదనమాలిని—ఉన్నది. ఈవనము నాదౌటచే నాకట్టి యధికారము న్నది.

మాన—ప్రభువుగారి యావరణమందుండు వనము నీదగుటెట్లు ?

మదనమాలిని—ఇది మాదంపతులకై విభజింపఁబడుటచే?

మాన—అట్లయిన నీకీ వనమునందే కదా యధికారము !

మదనమాలిని—నాకింతవరకే చాలును.

మాన—చాలకున్నను నీకింతవరకే. తెలియునా?

మదనమాలిని—బాగాఁక. నాతో మీకీ వివాదమేల ?

మాన—నన్ను శీఘ్రముగఁ బొమ్మని యాజ్ఞాపించుటచే.

మదనమాలిని—నాయధికారమును నేఁజెల్లించుకొనఁగూడదా !

మాన—నాయందుమాత్రము కూడదు.

మదనమాలిని—ఎందుచే.

మాన—నాకీసమస్తమునకును సర్వాధికారమున్నది.

మదనమాలిని—మీరు ప్రభువులా ?

మాన—ప్రభువే నాకిట్టి యధికారము స్వయముగ నొసంగినాఁడు. అందుననే నేనీ వనపాలకుల నందఱ నొప్పించి రాఁగల్గితి.

మదనమాలిని—అందుకు గుఱుతేమి ?

మాన—మానపాల మహీపాలుని నామాంకితమగు సంగుళీయకమే గుఱుతు.

మదనమాలిని—అదేది.

మాన—ఇదిగో ! (అనుచుఁ దన వ్రేలు జూపును)

మదనమాలిని—(దాని పరిశీలించిచూచుచు మోకాళ్ళపైఁ గూర్చుని వినయముగ) ఆహాహా ! స్వామీ ! ఈ దీనురాలిమనవి నొక్కటి జిత్తగించుదురా ?

మాన—(దానిచర్యనెల్లఁ జూచుచు సంతసముగఁ దనలో) ఆహా !

గీ॥ దీని యందెంత సాహసో • ధీశక్తిక లదో
అంత సరసత్వ భావంబు • నలరియుండె
ఆరె యేమిరా ! దీని ధైర్యంబువినయ
సంపదయును సౌందర్యంబుఁ • జతురతయును.

మదనమాలిని—స్వామీ! యేమోయోచన నభినయించి నామనవిని బాత్రిగ చిత్తగించుటలేదు.

మాన—నీమన వేమి ?

మదనమాలిని—

శా॥ స్వామీ ! మిమ్ములఁజూడ నాహృదికిదో • సంతోషముఁ సంశయం
బేమో విభ్రమమేమొ యజ్ఞమఱియిం • కేమో మహాభక్తి యిం
కేమో మీరొనరించు కార్యమును దర్శింపంగ గోపంబునుం
బ్రేమయుఁ గారణమేమొ? మీరలు నిజ • బ్రహ్మాంశసంభూతులే?

మాన—శా॥ ఏమీ ? నీహృదినిట్టి సంశయభవం • బేహేతు చేఁగల్గెడిన్?

మదనమాలిని. స్వామీ? యాప్రభునంగుళీయకమదేసంహేతుభూతంబునై యీమీవ్రేల సమస్థలంగులఁ బ్రకాశింపఁ దోడంగెఁ గనఁ

మాన. భామా ? యాప్రభుద త్తమయ్యెనని చెప్పన్లేదనేఁదొల్తనే.

మదనమాలిని.—

ఉ॥ ఐనను వారియంగుళము • నందిదియొప్పిదమాట సిద్ధమే

కాని తదన్యమానవని • కాయమునం దిదియేరికైననుఁ
మానుగ నిట్టు లొప్పెడిన • మానవనాధుఁడ వీవె కాక యా
మానవనాథు సత్కళలె • బాగుగ మీయెడ నొప్పుచుండెడిన్.
ఇంకను సంశయం బేల? ప్రభూ!

ఉ॥ ఏలభవాదృశుల్ యిటుల • నెంతయు ధర్మవు వేళ ధారులై
యీ లలినేగుదెంచు టొకో! • యేర్పడఁ జెప్పుడు దీననుఁ భవ
ల్లాలితమిత్రుఁ బత్నిని వి • లాసమనస్క భవద్విలాసముఁ
లాలసఁ గల్గిచూడమది • లాగెడు దాన నిజంబు భూవరా!

మాన—(ఆశ్చర్యముగ దనలో) ఏమీ చిత్రము?

గీ॥ ఎట్లు గ్రహియించె నన్ను ము • న్నే మెఱుంగు
నెంత ప్రౌఢరా యీకాంత • బంతి జగతి
నంతియేగాక నాయందు • నధిక మోహ
చిత్తయైనట్లు చూపెట్టు • చేష్టనొప్పు.

మదనమాలిని—స్వామీ!

గీ॥ చల్ల కేతెంచి ముంత దాఁ • చంగ నేల
యనెడు లోకోక్తి నెపుడైన, వినరొ పోని
యిపుడు ప్రచ్ఛన్నులై మీర • లిచటకిట్టు
లేగుదెంచిన కారణం • బేమి చెపుడు.

మాన—(తనలో) ఆహాహా! ఏమీ! దీని సంభాషణమంతయు నొకవిపరీ
తార్థము నే సూచించుచున్నది.

మదనమాలిని—(దిగ్గున లేచి దిక్కులు తిలకించి) ఇదేమి యింత మంద
మతినైతి. స్వామీ!

చ॥ సరసులటంచు మీయెడల • సద్గుఁ దలంపక నందు మీఁ దమి
మ్మరయుఁగ నామనోధవుని • యాత్మహితాధికులంచు డోఁచగా
జరపితి నింతకాలమిక • సాగదు వేగమె పొందు నేను మీ
సరసని దే విధంబు నెక • సక్కెములాడగ బాడిగాదికన్.
లెండు? లేవరేమి?

మాన—(కించిత్కోపముతో బరిహాసముగ) ఎట్లు?

మదనమాలిని — నిండు తడవగుచున్నది. శీఘ్రముగ లేచి పొండు.

మాన — నేనేల లేచిపోవలె.

మదనమాలిని — (మెల్లగ) స్వామీ! ఎవరైన చూచుచో దురూహల కవకాశముండు.

మాన — (సాక్షేపముగ) ఆహాహా! ఎంతబాగున్నది. నీకట్టిభయ మేయున్న నీవే నీయింటికి చనుము.

మదనమాలిని — మీరిచటనుండగ నే వెళ్లుటకు నాకు కాళ్ళాడుటలేదు. పోయెదరా లేదా?

మాన — భళి యీనుసుపింకను సాగనుగనున్నది. ఇదిగో

మ॥ తరుణీ! యెంతటి టక్కులాడి తనము ♦ బాల్యోన్న నాకేమి నీ
పరువం బెంత భవిష్యమెంత నను నీ ♦ వా యాజ్ఞలో బర్చుకో
తెరువుం జూచెను చాలు చాలికను నీ ♦ దివ్యోపలబ్ధి న్మహా
సరసత్వంబె కనంగనయ్యె నిదెకా ♦ సాధ్వీమణీవృత్తిలన్

మదనమాలిని — ఏమీ! నా సాధ్వీత్వము నే యాక్షేపించెదరా?

మాన — లేకున్న నాతో నీకీ వివాద మేల?

మదనమాలిని — ఔనౌను. నిజముగా నాది యేబుద్ధిలోపము.

చం॥ పరిమళమాత్రహృద్యతను ♦ బాల్యోను చూతఫలంబుమాడ్కినుం
దరతరరూపమాత్రమున ♦ దార్కొను తావకపై విలాసముల్
బొరపడి సద్విలాసమని ♦ పొంగుచు నంతకు నంతమిమ్ములన్
సరసులటంచు నెంచితిని ♦ సార్థకశూన్యులటంచు నెంచకే.

మాన — (తనలో) ఇది నిజముగ నన్ను మోహించినదా! లేనిచో నీ వైఖరేమి? కానిమ్ము. దీని స్పష్టార్థ మొకవిధంబుగ విస్పష్టపరచుకొందుంగాక. (ప్ర)

మ॥ రమణీ! సన్నికనాడ బోకిటుల నీ ♦ ప్రస్తావమందొప్పు న
ర్థము నాకేమియు బోధగాకిటుల మం ♦ దప్రజ్ఞనై యుంటి నిం
కమదీ స్థైర్యము నొందియుందు సిట బా ♦ గానీవు నాసీనవై
స్థిమితంబొప్పగ దేని నేనడుగు సం ♦ దేహింప కేమాత్రమున్.

రమ్ము కూర్చొనుము.

(అనుచు దా గూర్చున్న వేదికపై స్థలముజూపును.)

మదనమాల—(ఈర్ష్యాసూచిక మందస్మిత వదనముతో) ఏమీ నన్ను
సైతము మీసరసన నాసీనగమ్మనెదరా! ఎంతబాగు.

చం॥ లలిధరణీరుహాంబుగని • లాలనుడయ్యెడి పాంథుకై వశీ
లలి దమరట్లె నాయెడను • లాలసులైన విధంబుదోఁచెడిఁ
బలువిషవహ్నిజాలములఁ • బక్కున గ్రక్కుచు దాన సర్పముం
బలె బహు జాగ్రత న్గలిగి • మత్పతి నన్నును బొంచియుండడే.

మాన—(సాక్షేపముగ) ఆహాహా! నీకు నిజముగ నీపతిభయమున్నదా?
మదనమాలిని—పతిభయము మెండుగనే యున్నది.
మాన—ఇంకేమైన నున్నదా?
మదనమాలిని—ఉన్నది.
మాన—అదేమి?
మదనమాలిని—లోకభయము.
మాన—నాయందలి కామమో?
మదనమాలిని—దాని మీరే గ్రహించుకొనుడు?
మాన—(నిట్టూర్పు నిగుడ్చి) సరే ఇపుడేమి నిశ్చయించుకొంటివి?
మదనమాలిని—మీరిటనెంత శ్రీఘ్రముగ నిష్క్రమించిన యంత మేలని.
మాన—నీకిపుడిదియే మేలనితోచినదా?
మదనమాలిని—ఔను.
మాన—ఐనచో నెట్లు?
మదనమాలిని—ఏమి?
మాన—నాయందు నీకును మిక్కిలి కామమున్నట్లు విస్పష్టమగుచుండ
నిట్టి నీకామమేమి చేసుకుందువు?
మదనమాలిని—ఇంకనుండి బంధించుకొనుడు?
మాన—అదినీకుశక్యమే?
మదనమాలిని—కాకున్న చేయునదేమి?
మాన—(తనలో) ఇంకను దీనిహృద్గతి బరీక్షించియే పోయెదఁగాక.
(ప్ర) పిచ్చిదానా! పుట్టినబుద్ధి మంచిగాని చెడుగాని దాని నను
వర్తించుటయే మానవధర్మరహస్యము. అదియే నీతి. దాని మీ
ఱుచో లేశమైన సుఖమున్నదా?

గీ॥ ఆత్మబుద్ధిస్సుఖంబను • నర్థమొకటి
యుండవో యేమొ • నేఁజెప్పుచుంటి వినుము
యెదిమనంబున కిష్టమై • యొసఁగఁబడునో
యదియె సర్వసౌఖ్యప్రద • మై రహించు.

మదనమాలిని—ఆహాహా! ఇట్టి యధర్మకార్యాచరణంబునకును నీతి శాస్త్రమే కారికయా? ఎంత బాగున్నది స్వామీ?

మాన—పిచ్చిదానా! సర్వధర్మములకును నీతిశాస్త్రమే కారికయై విరాజిల్లుచున్నది. అందులోనిది ముఖ్యముగు గ్రామ్యధర్మము. ఈగ్రామ్యధర్మము పిపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతము నత్యాదరణీయమను విషయమెఱుంగవా?

మదనమాలిని—ఏమేమి? గ్రామ్యధర్మమంతటి గొప్పధర్మమా?

శా॥ ఓ బాపండ? యిదేమిధర్మమిదియే • యొప్పైన కార్యంబు పో!
యీబుద్ధి న్నరియింప వీలెటులు? నూ! • యేనొక్కయిల్లాలుగా
నే! బంధింపఁడె యట్టిచీల్చఁడె! • ప్రియుండే దీనిఁగన్నట్టు చో
"స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతకం" బనుట యే • సిద్ధించదే నాయెడన్.

మాన—ప్రియుండనఁగా భర్తయని యానీయర్థము?

మదనమాలిని—ఔను.

మాన—నేనో?

మదనమాలిని—ఇపుడు మీరును ప్రియులే

మాన—అట్టిచో నాప్రియుఁడెఱుఁగకుండ నీనూతన ప్రియునందుఁగల యీ ప్రియమును ప్రదర్శించుకొను వీలు లేదా?

మదనమాలిని—ఉన్ననూ ఆస్వేచ్ఛకలుఁగదు.

మాన—ఆస్వేచ్ఛయేమి?

మదనమాలిని—అది నిర్భయప్రియప్రదర్శనము.

మాన—అటులైన నాయందునుండదా?

మదనమాలిని—దేనికి?

మాన—అట్లైన నీప్రియమును నిర్భయముగఁ బ్రదర్శించుకొన నిచ్చెద.

మదనమాలిని. మీకట్టిసామర్థ్యముండిన నుండుఁగాక. నేనుమాత్రమగ్ని సాక్షికముగ వివాహమాడినవాని నన్యాయము సేయఁజాల.

మాన—ఐనచో నీజనించిన ప్రియమేమి కావలె?
మదనమాలిని—దీనిని యెట్లో సమర్థించుకొనవలె.
మాన—ఎట్లు సమర్థించుకుందువు?
మదనమాలిని—నేఁ జెప్పునది లోకవిషయము.
మాన—నీకా సామర్థ్యము లేదా?
మదనమాలిని—లోకమునం దే స్త్రీ తన ప్రియమును బ్రదర్శించుకొను సామర్థ్యము లేక యుండు?
మాన—నాకు లోకవిషయమనవసరము.
మదనమాలిని—లోకవిరుద్ధముగ నెవ్వరు జనింపరు.
మాన—నీవిషయమేమి?
మదనమాలిని—నేను పట్టిదాననే.
మాన—ఐనచో మాయిర్వురను సమర్థించుకోఁగలవా?
మదనమాలిని—(జనాంతికముగ, మందస్మిత వదనయై) నీవు నిజముగ వెఱ్ఱిబాపనివలె నున్నావు.

చం. వెలఁదులకెల్ల వేదములు • వేదములోకకటాక్షశాస్త్రముల్
కలసిసతిత్వమంచునొక • కట్టడిఁ జేసెనుగాని లేనిచో
వెలఁదులు రోజురోజుఁబడి • వేలకుమించిన పూరుషావళుల్
కలసిరమింపఁజూచినను • గాదనియందు రె! కామ్యధామలై.

మాన—(శిరముఁ బంకించి) ఐనచో నిప్పుడేమి నిశ్చయించుకుంటివి?
మదనమాలిని—ఏమి నిశ్చయించుకొనుటకును సతీధర్మమే బాధించుచున్నది.
మాన—(సంతసముతో లేచుచు) మంచిది. నీవింతకుమున్నేరీతి వర్తించినను, నిన్నా సతీధర్మమావహించుట నాకిప్పుడెను మిక్కిలి సంతోషమైనది. కాని, దేనికో సతీధర్మము బాధించుచున్నదను విచారమును సూచించితివి. ఆవిచారముకూడదు. ఆసతిధర్మము నిన్ను బాధించునది కాదు.

గీ॥ స్త్రీలకెల్లప్పుడున్ను నూ? స • తీత్వమునఁగ
నేమిగానెంచితో! దాన • నిముడు సర్వ

పుణ్యఫలములఁ బడపడి • ముక్తిపథము
భవ్యమారోగ్యసద్యశః • ప్రాభవములు.

అందుచే నీక దే శ్రేయఃప్రదమని భావింపుము? దానినే యను వర్తించి సద్వర్తనవగుము! ఇంతకంటె నేఁజెప్పదగు విశేషములేదు. నేనిదే పోవుచుంటి. (అనుచు నిష్క్రమింపఁబోఁగా)

మదనమాలిని—అదిగో యేమో శ్రీరంగసీతులాడి పోఁబోవుచున్నారు.

నా సంపూర్ణ మనోహరుఁడవగు నన్నిటులఁబోనిచ్చి నేనిట మనఁగలనా? అదిగో! పోనేపోవుచున్నారు. కాని యెంతమాత్రముఁ బోనీయను.

(అనుచు నాకస్మికము నాతనిపైఁబడి కౌఁగిలించునంతలో అవని కదిగును.)

(అవనిక లేవగా. శయ్యాగృహము)

(మానపాలుఁడు బ్రాహ్మణవేషమునే ఆశయ్యయం దాసీనుఁడై యుండును)

మాన—(సంతోషాశ్చర్యములతో తనలో) ఓరా! ఏమిరా చిత్రము?

ఉ. పౌరులమంచిచెడ్డలను • వారనిబాళిరపించు బుద్ధిమై
యూరయఁబూనిరానిచట • నారె? యిదేమిటి నోద్యమీవశి
క్షారసపత్రనే త నను • గాంగిలిఁ జేర్చినయంత నిచ్చటే
తారసిలంగనయ్యెనహా! • దైవమనోగతి నెన్నశక్యమే?

మదనమాలిని—(అంతలో వెనుకగాఁ బ్రవేశించి యాతనికనులుమూయును)

మాన—(ఉలుకుపాటునదాని హస్తములు స్పృశించి తనలో) ఇదిగో కామాంధకారమను వస్తువు ప్రత్యక్షా కారనిర్దిష్టమై చివుకుకన నాకనులఁ గప్పుచున్నది. (రెండు చేతులతో దవుడుకొనుచు) ఓహో! ఒక్కటేకాదు. ఇవిరెండు. ఈరెంటఁ గరములా? మోహనాకార నవపల్లవా కరములా? ఇందేమున్నది? అగమ్యగోచరమై వెనుక నేమో స్పర్శమాత్ర విషయానందము విరాజిల్లు చున్నది. అదేదో నిర్ణయించి వర్ణించుకొనుటకు నోరాడుట లేదు.

(పరిహాసముగ) దేవీ! ఇంకనేనీ శృంగారము భరింపలేను. వదలు
ము. ముందీ కనులపైఁ గరములు వదలుము.

గీ॥ స్పర్శమాత్రంబునే యొడల్ • జలదరింపఁ
చేష్టలుడిఁగి నీసేవయుఁ • జేయనుంటి.
నట్టి నన్నేలనింకఁగా • మాంధకార
మందుమునుఁగంగ నిబ్బంగి • నొందుదీవు.

వదలుము. వదలుము. (అనుచుఁ దానెతీయఁబోఁగా)

మదనమాలిని—(ఇంకను అదిమిపెట్టి) నేనెవరనో తెలుసుకొనఁజాలినఁ
గాని వదలను.

మాన—ఓసి పిచ్చిదానా!

గీ॥ గంధవహుని స్పర్శను భుజం • గంబదెట్లు
తెలుసుకొనఁజాలునో యట్లె • దివ్యపుష్ప
గంధవహవైన నిన్ను నేఁ • గరము నీ భు
జంగునై యేల తెలుసుకోఁ • జాలఁజెప్పుము ?

(అంతలో నేపథ్యంబున మణిమంతుఁడు)

ఏమే ?

మదనమాలిని—(త్రుళ్ళిపడి చేతులు విడఁదీయును)

మాన—(విస్మయమున మెల్లగ) ఎవరాపిల్చునది ?

మదనమాలిని—(మెల్లఁగ) నా పాణిగృహీత.

మాన—వ్యాపారస్థలమువీడి యిపుడు దేనికివచ్చెను ?

మదనమాలిని—ఏమో ?

(నేపథ్యంబున)

ఏమే! ఏమిచేయుచున్నావు తలుపుఁదీయుము ?

మాన—(భీభత్సముతో సంజ్ఞాసూచకముగ) ఇపుడెట్లు ?

మదనమాలిని—(మానపాలుని బట్టుకొని మంచముక్రిందఁ బ్రవేశపెట్టి
గోశినఁ గప్పుచుండును)

(మరల నేపథ్యంబున నెలుగెత్తి)

ఏమే తలుపుఁ దీయవేమి ?

మదనమాలిని—ఇదిగో ? వచ్చుచున్నాను. (అనుచుఁ జెప్పిన నావలకుఁ బోయి మణిమంతునితోఁ బ్రవేశించుచు నాతని ముఖము నిరీక్షించి) నేఁడేలకో విచారముగ నున్నారు గతంబేమి ?

మణి—(దాని బుజముపై చేయివైచి) ప్రేయసీ యేమి చేయుదును ?

చం॥ జనకునియొద్దనుండి కడుఁ • జయ్యన నిన్నుననన్నుఁ గూడ ర
క్ష్మని యొక యుత్తరంబిపుడు • మార్గణతుల్యత వచ్చెనే కతం
బునో తెలియంగరా దదటు • పోనియుమిప్పుడె పైనమౌదు మై
నను నిపుడొక్క సంగతిఁగ • నంగను మిక్కిలి చింతకల్గెడుఁన్.

మదనమాలిని—ఉత్తరముకంటే యంతచింత్యమగు నాసంగతి యేమై యుండు.

మణి—ఏమై యుండిన లాభమేమి ?

గీ॥ సర్వవిధములఁ దన ప్రాపు • సంఘటించి
చెల్మిరొనరించి నా దగుఁ • గల్మిఁ బ్రోఁచు
మానపాల మహీపాలు • నానతిఁగొన
కెటులఁబోవుదు ననుచుఁ జిం • తించుచుంటి.

మదనమాలిని—శ్రీవారి యానతిఁ గొని పోవుట కభ్యంతరమేమి ?

మాన—శ్రీవారు ప్రచ్ఛన్నులై యీ నగరమున నెచ్చటనో వర్తించుచుండిరఁట. ఇప్పటికి పదిదినములైనను జాడతెలియుట లేదు. ఇంక నందుకై విచారించి ఫలము లేదు. జనకాజ్ఞమీఱరాదు. ఇప్పుడే ప్రయాణము కావలె.

మదనమాలిని—(నాశ్చర్యముగ) ఇప్పుడే.

మాన—ఔను.

మదనమాలిని—మఱి ప్రొద్దేది ?

మణి—లేకున్నను బ్రయాణము కావలసినదే.

మదనమాలిని—ఈ రాత్రమంతయుఁ బ్రయాణముఁ జేయుటకే నిశ్చయించుకుంటిరా ?

మణి—లేదు. ఈ రాత్రమంతయు నీ నగరబాహ్యారామమునఁ గడపి రేపకడ బయలువెడలి పోవుదము ?

మదనమాలిని—సరే మీయిష్టము.

మణి—యింక నాలస్యముకూడదు నేనిప్పుడే పోయి సర్వసిద్ధమై వచ్చెద నీవును జాగొనర్పక సంసిద్ధవై యుండుము ? (అనుచు నిష్క్రమించును)

మదనమాలిని—(వెంటనంటి తలుపు బిగించివచ్చి మంచముగాశిని నెత్తి మానపాలునితో) మనోహరా ?

మాన—మెల్లఁగ నీ భర్తను బంపితివా ?

మదనమాలిని—పంపి మఱలఁ దల్పుఁ బిగించివచ్చితి.

మాన—(నిట్టూర్పున బైటకుఁ జేరుచుఁ దనలో) ఔరౌరా !

ఉ॥ దేన మహాసుఖంబు జగ • తిన్ రహిఁజెందునో సర్వభంగులన్
దానఁజెలంగుఁ గష్టము ను • దద్విధి నింకను సంశయంబె ? యె
ద్దానిని రత్నపుంగనుల • తావని యెన్నికసేయుచుందుమో
దానినె నత్తగుల్లలకుఁ • దావని చెప్పకెటైనఁ దప్పునే ?

శా॥ ఔరా ! యన్యకులాంగనారతిని యొ • ప్పానందమెప్డు న్సుధా
వారాశింబసి యోలలాడుటయె వా • హ్వారే ? యటంచెందఱో
దూరాలోచనచేయ మిన్నుడెదరీ • దుస్సాధ్య దుర్మార్గ దు
ర్వార ప్రాభవహీనమాన్యతలనే • భామారతిన్ గాంచనో.

ఉ॥ ఛీ యెవఁడైనఁ గాముకతఁ • జెందిన స్వీయధనంబు సర్వమున్
బాయని రోగముందవిలి • పక్కనఁజావని స్వేచ్ఛకల్గు వే
శ్యాయత భోగమే యతని • కారయభోగ్యముకాని యన్య గృ
హ్యాయత్తమైన దాని రతి • యంతటి నింద్యముదేన నున్నదే

సీ॥ ఈమూల నెవరు లే • రామూల నెవరు లే
రని నిశ్చయించి ము • ద్దాడ భయము
వీరు విన్నను నేమి • వారు విన్నను నేమి
యని స్థైర్యమున ముచ్చ • టాడభయము
నెవరు పొంచుండిన • నెవరెట్ట యెదురైన
నేమని బిగికౌంగి • లిడఁగభయము
ధైర్యంబుకలదని • దర్పంబుకలదని
యెబ్భంగి స్వేచ్ఛ వ • ర్తింపభయము

గీ॥ నన్ని విధముల గడగడ • లాడుచుండి
భయముఁ జెందంగవలె నన్య • భామరతిని
దైవమా! యిందు సుఖమెంత • దనుకనున్న
వలదు పగవానికిఁ బర • భామపొందు.

మ॥ అదిగో! మత్పతివచ్చుచుండె నన న • త్యంతాను కంపంబుతో
యెదిరోయాములను ముండగాఁ జటుకుమం • చే సౌఖ్య వారాశిలో
మది యోలాడెనుఁ బట్టునైన నది త • ప్పన్వేసి డాఁగన్వలెన్
హృదయావేదన కల్గుఁగా నెవఁడుఁ గా • నేత్కార్యవరుండై నఁగాన్.

ఛీ ఛీ యీ పరభామారతియంతటి నింద్యవృత్తి యెందునుం గన్పించదు.

మదనమాలిని—(వినయముగ) స్వామీ! మీరేమో విచారము నూచించుచున్నారు. మీవిచారవిషయము నాకు గ్రాహ్యమైనదికాని యేమిచేయుదు? క్షమించుఁడు?

మాన—ఐనదో నేఁడే మీప్రయాణము నిశ్చయమా?

మదనమాలిని—మీరును వినుచునే యుంటిరికఁదా? ఏమిచేయుదు?

గీ॥ జారుఁడెపుడు స్వామి • సముఁడనియెఱుఁగుదు
జారుపొందు సౌఖ్య • సాగరంబ
టంచు నెఱుఁగుదైన • నవనిలో మగనాంగ్ర
నస్వతంత్రలట్లు • నల్వ్రవ్రాసె

మాన—రమణి! నీవు నాకు విశేషించి చెప్పనక్కరలేదు. నీవిషయము నేను బాగుగ నెఱుంగుదు.

ఉ॥ ముద్దవుకావునీవు కడు • ముద్దుగఁ గేళినిఁ దార్చుప్రౌఢవున్
బద్ధుగ నుండుదానవు ని • బద్ధిగ సుద్దవు సుద్దులాడివై
యొద్దన యుండుదానవు స • ముద్గతిఁ జేరిన దానవట్టి నీ
యొద్దను నేనుపొందు సుఖ • మొమ్మక దుర్విధి దవ్వుఁజేసెడిన్.

అందుకు నీవేమి చేయుదువు. కాని నీయందొకందుకు నాకు మిక్కిలి యాశ్చర్యము కల్గుచున్నది.

మదనమాలిని—అదేమి?

మానస—నీవు నీ నిజపతియందెంత భక్తినొప్పుచుంటివో ఉపపతినగు నా
యందంతరక్తిఁ గుప్పుచుంటివి ? ఇట్టి చమత్కృతి నీకుగాక మఱి
యేయన్యస్త్రీ కలదు ?

గీ॥ కాంత పతిభక్తి నెంతగాఁ • గ్రాలుచున్న
యంత చాదస్తతనమున • నమరుచుండుఁ
గాని నీవలెఁ జారుశృం • గారలీల
జారునందెట్లు కనఁజాలు • సతిగనుండి.

అందుచే నిన్ను సౌందర్యమూర్తి ని యనుటకన్న సతీశృంగారవతివన్న
బాగుండునని తోఁచుచున్నది.

మదనమాలిని—(దుఃఖాతిరేకసంతోషమును సూచించుచు) ఆహాహా !
ఇంతటి రసికవరేణ్యుల విడనాడి యెట్లు మనుదు ? ఇంక నొక్క
గడియయైనను మనఁగలనా? హా! విధీ! యెంతలో నెంత విరహం
బుఁ గూర్చితివి ! హా ! హా ! (అనుచు నాతనిపైఁ బడును)

మానస—(దానిశిరముఁ బట్టి దీనస్వరంబున)

ఉ॥ అన్నుఁమిన్న నిన్ననిన • దాది సదా దెస నుండు వంచునే
నన్ను ననెంచి యుంటి నబ • లా ? యుబలాటము మీఱ నట్టినే
విన్నఁబడంగ నన్నిచట • వీడెదు వీడుదుమారమత్తిన
ట్లెన్నఁగ నాకు నోనిఁక ని • కేలొకో ? కేలొకముద్దుకియ్యవే.

మదనమాలిని—(దీనస్వరంబున) మహాప్రభూ ? మగుడ నానాథుఁడు
వచ్చు సమయమాసన్న మగుచున్నది.

మానస—మనోహరీ ? నేనిప్పుడే పోవుచుంటిఁ గాని నన్నప్పుడప్పుడు మ
హాప్రభూ యని సంబోధించెద వేల ?

మదనమాలిని—మనోహరా ! మానపాల మహీపాలురను శ్రీవారిముఖ
విలాసాదులుఁ దమవిలాసాదులు భేదవిరహితములై యుండుటను
పదంపడి నాసర్వమనోహరులగుటను హావభావాదులఁబట్టి ప్ర
భ్వంశనిర్ణీతమగుటను ఒక్కొకప్పుడు తోఁకియు నొక్కొకప్పుడు
డట్లు ముచ్చటవడియు, నొక్కొకప్పుడు నిశ్చయార్థముగను అట్లు
సంబోధించుచుందు. నింతకు శ్రీవారే మీరను సంశయమే ముఖ్య
కారణము.

మాన—ఇంక నీవాసంశయము వీడుము ?

మదనమాలిని—ఎట్లు!

మాన—నేనే ఆమానపాల మహీపాలుఁడ.

మదనమాలిని—(ఆశ్చర్య మభినయించి) ఆఁ ఆఁ నిశ్చయముగ ?

మాన—అంతగా నాశ్చర్యపడ నవసరము లేదు. నిశ్చయముగ నేనే మానపాలుఁడ.

మదనమాలిని—ఐనచో మీయంగుళీయకమునందు మీకు సర్వాధికారమేకఁదా?

మాన—ఔను.

మదనమాలిని—అది నాకొసంగఁగలరా?

మాన—అదిగో యెవరో వచ్చునట్లలికిడి యగుచున్నది. యింక నేనిచట నాలస్యము సేయరాదు. ఇదిగో యంగుళీయకము! (అనుచు దానివ్రేల నలంకరించుచు) మగుడ నెప్పటికో నీరాక. ఒక్కముద్దిడుము? (అనుచు దానిముద్దుఁగొనఁ బోఁగా)

మదనమాలిని—(వెనుకంజవైచి) సాధ్యమగునంత శీఘ్రముగ నే వచ్చుటకు బ్రయత్నించెదఁగాని యిప్పుడిది ముద్దులపట్టుగాదు. మీరిపుడెంత శీఘ్రముగ నిష్క్రమించిన అంత మేలు.

మాన—నాకీమధ్యలో నెదురైనచో నెట్లు ?

మదనమాలిని—(వానిచేయిబట్టుకొని) ఇటురండు ! మీరీ పెరటివాకిట నేపొండు ! (అనుచు నొకవైపుగ నిష్క్రమింపఁజేయుచుండగా నవనిక జారును)

ఇది

చతుర్థాంకము.

సతీ శృంగారవతి.

పంచమాంకము.

(ప్రదేశము మదనమాలిని యంతఃపురము)

మాన—(ప్రవేసించుచు) ఆహా! ఆసౌందర్యమాలిని యొనర్చు శృంగార మేమి శృంగారము! నిజముగా దాసి శృంగార దేవియనియే తలంప వలయు, ఔరా!

సీ॥ మఱచెదమన్నను • మఱువశక్యంబౌనె?
దేన నాశృంగార • దేవినెపుడు
దాని సౌందర్యంబు • దానిచాతుర్యంబు
దాని యొయ్యారంబు • దాని హాయలు
దాని నవ్యవిధాన • గాన మాధుర్యంబు
దాని లేనగుమోము • దాని యుక్తి
దాని జాణతనంబు • దాని వాఙ్మధురత
దాని సంగమజని • తానురక్తి
గీ॥ ప్రతిఫలించుచు హృదయద • ర్పణమునందుఁ
గనులు మూసిన దెరచినఁ • గానిపించు
మగుడ నేనాటికోగదా • మగువరాక
యంతదనుక నెట్టులప్రైచి • యలరువాడ?
(సాలోచనముగ) ఛీ ఛీ యెంతపొరబడుచుంటి?

గీ॥ వహ్ని సాక్షిగ గైకొనఁ • బడిన దేదొ
యదియె సుస్థిరంబుగఁ జెంత • నలరుఁగాని
యొకని పాణిగృహీతి వే • రొకని చెంత
నెటుల సుస్థిరంబుగనుండు • తెసగు భువిని.

ఉ॥ ఎంతటి జాణయేని మఱి • యెంతటి చక్కని చుక్కయేని యిం
కెంతటి వశ్యయై వయసు • నేర్పడు సర్వమనోప్సితంబు లిం
తింతనరాక దీర్చెడు న • దేని యు ఘోషితభర్తయైన యా
కాంతరతంబు సుస్థిరతఁ • గాంచుట యెట్లగు నన్య పూరుషుల్.

(కొంచె మూరకుండి) అరరె! యెంతపొరబడితి! పరదారాసంగమంబు మహాపాతకమనికదా వేదశాస్త్రములు ఘోషిల్లుట? అట్టియర్థము నెఱింగియు నిట్టిదుష్కృత్యమునకే పాలుబడితిగదా? ఛీ ఛీ ఇంక నేందుకీజన్మంబుఁగాల్పనా? అయ్యయ్యో! నాసర్వార్థగ్రాహ్యతయంతయు నేమట్టిపాలయ్యె. నానిష్కల్మషప్రకాశిత మహాసుస్థిరత్వచిత్తమే ఘోరాటవీ మధ్య దగ్ధమయ్యె. అయ్యో! నానీతి యే యేటఁగలసె. నా జ్ఞానప్రదీపిక యే మూల నాఱె. ఛీ ఛీ ఛీ నాచదివిన చదువులన్నియు వ్యర్థములైనవి. క్షుద్రమును బాపమును నరకప్రాప్యమునగు బరదారాసంగమం బొనరించిన కలుషాత్మున కెచ్చట ప్రాయశ్చిత్తవిధి శాసింపబడియుండె. లేదు లేదు. ఈ పరదారాసాంగత్యమంతటను దుఃసాధ్యమైనదే. దీనికి ప్రాయశ్చిత్తమెందును లేదు. ఇట్టి దుష్కృత్యాచరణపిశాచమే వాని కావేశించుచున్నదో ఆవాని ఆ యావేశితపిశాచకృత మహాపాపము కటకటా! వానిని సప్రాణునిగఁ దైలభాండమున నునిచి భగభగమండు గార్చిచ్చుచే జ్వలింపబడు గాఢాంధకారబంధుర మహారణ్యమధ్యంబునందుఁ దుకతుక నుడికించినను శమించునా. దైవమా! ఇట్టి మహాపాపభూయిష్ఠంబగు వృత్తియందే సమస్తజనంబులకు నింత లాలసగూర్చు దేల? నీచేసృజింపఁబడినీచే బోషింపఁబడుచునీచే లయింపఁబడబోవు నీసర్వమానవులు నీబిడ్డలుగారా? పాపమనియుఁ బుణ్యమనియుఁ బ్రతివిషయంబు నందును ద్వంద్వము గూర్చి, జనులందరఁగలిమి లేములఁదేల్చి కష్టసుఖముల మున్చి ముప్పతిప్పలువెట్టుట లోకపాడియేయని భావించితివా? అసలు నీమతమే భేదభావము దెల్పెడు ద్వైతము. అట్టి నీసంబంధమగు

ద్వైతమతమెంతమాత్రము నాకు నచ్చుటలేదు. ఆహాహా! అయద్వైత మెంత యన్వితీయానందసంధాయకము? దాని యందంతయు నొకకటే, ఫలము నొకకటే, పాపపుణ్యము లనలే లేవు. కష్టసుఖము లంతకు మున్నే లేవు. అయ్యో! లేకపోవు టేమి! కృత్యములందు పాపపుణ్యనిర్ణయము లేకున్నను అనుభవమునందు కష్టసుఖములు ప్రపంచంబునకు గన్పట్టక పోవు. అందువనే ప్రకృతికంతకును ద్వైతమతమే సిద్ధమగుమతము. దీనికి కృత్యమును అనుభవమును ప్రమాణము. ఔరా! నిజముగ.

గీ॥ పాపమునునది యెందునం • భవము దాని
యందుఁ బ్రతిపని కానంద • మతిశయిల్లు
దేనియందు స్వనాశమో • దానియందు
సంభమనివార్యముగ నొందు • కలభముగతి.

ఇది ప్రకృతిసిద్ధమగు ప్రవృత్తి. ఇట్టి జ్ఞానము:ండియు నాహా!

ఉ॥ ఎప్పగిదేవిరాగమున • నెందున నొప్పితిఁ దొల్తతొల్తలో
నప్పగిదంతరాగమున • నందున నిప్పుడు నింద్యునౌచునే
నొప్పగనయ్యొ "లోకమను • నుత్థితనర్తనశాలలోన హా!
యెప్పటి కేదిసంభవము • యెవ్వఁడెఱుంగుసమర్థుఁడిమ్మహిఁ

ఛీ! ఇంకనీవిషయమున చింతించుటయేతప్పు

గీ॥ స్ఫటిక ఖచితమైనట్టి ద • ర్పణమునందు
బ్రకృతి సర్వంబు నెబ్భంగి • ప్రతిఫలించు
నటుల నిర్మలంబగు హృద • యంబునందు
సర్వకర్మఫలంబులు సంఘటించు.

నా హృదయము స్ఫటికమట్టిదాటచే నేమైనదో యైనది. ఇంక నే నావిషయంబు లన్నిటిమఱచి నా దేవియగు మదనమాలిని యేమి చేయు చున్నదో యారసెదగాక. (అనుచు నాలుగడుగులువైచి యాగి) నాకెంత కును లోనికేతెంచుటకు గాళులాడుట లేదే.

మ॥ అపరాధం బొనరించినట్టి మనుజుం • డత్యంత భీతిఁ ధరా
ధిపు సాన్నిధ్యముఁ జేర సంశయిలు రీ • తిఁ నాకిదేమోయిలో
విపరీతంబుగ జంకునొందనయె నా • వేరొందు సాంగత్య దో

వపు మాహాత్మ్యమొ యేమొ కాక మఱియా • సంకోచమింకేటికా?
నిజముఁగ నేనెంతదుష్టుఁడ?

(మత్తకోకిల.)

పాపమీరమణీమణిన్స్పృహా • బంధఁ జేసితిఁ గట్టు? యే
పాపమెఱుఁగని బేల యీసతి • భర్తృమాన సవర్తియా
నీపరోజవిశాలనేత్రఁ బ • రేంగితాంగన సంగతిన్
పాపమంచు దలంప కేదరిఁ • బాసితిన్ దశరాత్రముల్.
ఔరార!

ఉ॥ ఏదినముం బదేపదిఁగ • నెన్నియొ సారులు వచ్చి దీని ప్రే
మాదరణామధుద్రవము • లానక యున్న తపించుచుండు నే
యీదశరాత్రమంతనెటు • లీదెనొ మద్విరహాంబుధిన్ గటా!
యీదినమైన దీనియెడ • నెంతయొ ప్రేమరసంబుఁ గుప్పెదన్.

(అనుచులోనఁ బ్రవేశించి మదనమాలిని యెందును లేకుండుట మహా శ్చర్యమున) ఏదీ? ఈయంతఃపురమున నెందును గన్పించదే? ప్రేయసీ! (కొంచెము నిదానించి) ఏమీనిశ్శబ్దము? (మఱలకొంచెము నిదానించి) ఆఁ ఏమీ చిత్రము? (చక్కఁగఁ బరిశీలించుచు) ప్రేయసీ? ప్రేయసీ? (మరల కొంచెము నిదానించి) ఏమీయద్భుతము? ఇదేమైనదియు బోధపడుటలేదే?

చం॥ పదిదివసంబులో దనుక • మద్వరదర్శనమందకుండమిన్
మదివిసిఁగంత నేయుసుఱుఁ • బాసెనొ? పాయక యున్న నన్ను తాఁ
బెదఱిలఁ జేయ డాఁగెనో? ని • మేషమునన్నెడఁ బాయలేని యీ
సదమల మానసింక మది • స్థైర్యతఁ జెందుచు డాఁగఁగల్గునే?

డాఁగిన నింకెచ్చోటడాఁగు ? (సాలోచనముగ) ఏమీమాయ? అరె! యీచెలికత్తెయు నేమయ్యె? ఇదేమైన నెట్టి పన్నుగడయోయై యుండునా? (కనులుమూసుకొనుచు) ఏమి పన్నుగడయై యుండు? హృదయమా! వృధాతర్కములఁ బొల్కనక యీ మహాసమస్యార్థమేమో చక్కఁగఁ ద్వరగా గ్రహింపుము? (అనుచు నట్లే దీర్ఘాలోచనమున గ్రిందఁబడునట్లుండును.)

మదనమాలిని—(భూగర్భమునుండి ప్రవేశించి మానపాలుని జూచుచు) ఓహో! ఇప్పుడు మహావిభ్రమ మనస్సముద్రంబున మునుంగుచున్నాఁడు? అదిగో! యేమో దీర్ఘాలోచనముపై, కైమఱచి సోలుచున్నాఁడు. అక్టే క్రిందఁబడునాయేమి? (చేతులు పిసుకుకొనుచు) ఎట్లు? ఇపుడేమిచేయుదు? (అనుచుఁ జప్పున శయ్యాదాపున కేగు చుండును)

మాన—(దీనస్వరంబున) హృదయమా? ఏమియు స్ఫురించుట లేదా? లేదా? ఏక మాత్రమును స్ఫురించుట లేదా? హా! (అనుచుఁ గ్రిందఁ పడఁబోవునంతలో)

మదనమాలిని—(సప్పునశయ్యాపైని తల్పమును గైకొనివచ్చి యాతఁడు పడఁబోవు స్థలమునందుఁ బఱచుచుండును)

మాన—(అంతలో నాతల్పముపైఁ బడును)

మదనమాలిని—(బెదఱున యీవలకువచ్చి, మఱల నాతనిదఱిఁ జేరుచు దనలో) ఔరా? నిజముగనే నిప్పుడీ పనినే చేయకున్నచో నా మూలముగ, నాయీనాథునకెంత మాపన వాటిల్లెడిది? (అతని పరికించి చూచుచు) నాథా?

ఉ. నీనిజమైననాయెడలి • నిక్కపుఁబ్రేమరసార్ద్రిమానసం
జేనిమిషంబునందయిన • నెట్టివ్యర్థ గృశియించ నట్టియో
మానవనాథ? నీయమల • మానసమందున నాయకార్యసం
ధానరహస్యవంచనము • తాఁగ్రొనిదార్ఢ్యతఁ గోలుపుచ్చెఁగా?

(జనాంతికముగ) నిజముగ నానాథునకింతవంతఁ జెందించినది నా వంచకత్వమే? ఛీ! ఛీ! యెంత దుష్పథను? (అతనిమోముఁగాంచి యులుకుపాటున) అయ్యో యిదేమి? నామనోహరుని దేహమందంతటను స్వేదబిందు ప్రవాహంబు పొంగిపొరలుచున్నదే, నాథా? నీహృదయంబునకెంత విచార వ్యాయామంబుఁగూర్చితినో కదా? (కన్నులుమూసుకొనుచు) దైవమా! నా పాపమును శమింపఁజేసెదవుగాక, (మఱలకనులుమూయుచు) నాథా? నీకెంత విచారము గల్పించితి? (అనుచుదనపైట చెఱఁగుతో వానికి మెల్లఁగ విసరుచు మహావిచారముగ)

శా॥ ఏమో యిక్కథలోకులందఱికి సం • ఖ్యేయార్థమై సత్యని
త్యామోదాయతమైననీతి కడుల • భ్యంబౌనటంచెంచితే.
ఛీ! మచ్చారిత్రమిాగతిం బరిణమిం • చెఁగాదె యిప్పట్టు. సం
కేమో! ముందెటులుండఁ బోనొ! విధిరా • లెట్లుండెనో! నాయెడన్.

(అంతలో మానపాలుఁడు నిట్టూర్పునిడఁగా నులికిపడి యీవలకు వచ్చివానిఁ జూచుచు) ఇఁకతొందఱలేదు, అదిగో మొదటమొదటఁ దాండవంబాడిన స్వేదబిందుకదంబంబంతయు శమించినది. మైమఱపు వదలుచున్నది. ముఖము సూక్ష్మవికాస జనితంబగుచున్నది. నారచించు నీ కపటనాటకమందు నాయకీనాయక పాత్రత్వరసంబు భంగంబగు ననుకొంటిఁగాని, మఱియు నిందునిది శ్రేయంకు మెఱుఁగునే యిడినది. అదిగో! కనులు మూయుచుఁ దెఱచుచున్నాఁడు. ఇంక నాయుద్యమంబున నే నుండెదఁగాక, (చాటునకేగి ప్రకాశముగ)

శ్లో॥ భర్తాయద్యపికామశాస్త్ర నిపుణోవిద్యాన్వితోనో యువా
దాతాకర్ణసమగ్ర ప్రసిద్ధవిభవ శ్శృంగారదీక్షాగురుః.
స్వప్రాణాధిక కల్పితా ప్రియతమాస్నేహేన సంవర్ధితా
తంకాంతం పశువద్విధాయతరుణీ జారంపతిం వాంఛతి,

మాన—(ఆలకించుట నభినయించి లేచుచు విస్మితముగ) ఆఁ, ఎచ్చటనో నా దేవికంఠస్వరము వినవచ్చుచున్నదే? (దిగువనున్న పఱుపు జూచి) ఇదేమి? ఈతల్పమిచ్చటిది? దీనినిట నెవరుంచిరి? ఇస్సీ! ఎంతమంద ప్రజ్ఞుఁడ? నారాజ్ఞి యీయంతఃపురముననే యెచ్చటనోడాఁగి యీ చిత్రము సేయుచున్నది. అది తెలుసుకొనలేక యెంతలో దానికాస్పదుఁడనైతి. (దిక్కులు పరికించుచు) మఱల నెచ్చటనోడాఁగినది. ఇంక నేఁ దెలుసుకొనలే కుందునా? తెలుసుకొనెదఁగాక. (అనుచు నొకవైపు నన్వేషించుచుండఁగా)

మదనమాలిని—(వెనుకఁగ ప్రవేశించి) ఇఁక నిచ్చట నీతల్పముండరాదు. (అనుచు దాని నెత్తుకొని జాగ్రతగ శయ్యాతలమందుఁ బఱచి మఱొకవైపున డాఁగును)

మాన—(అంతట నన్వేషించుచు నచట తల్పము లేకుండుటజూచి మఱింత విస్మితుఁడై) అరె? ఇంతలో నీతల్పమేమయ్యె? (శయ్యవంక

దృష్టిమఱల్చి) అప్పుడే ఆశయ్యాయుండె వరమర్చిరి! ఇదంతచూడఁగ నాకేమో మతి విభ్రమము వాటిల్లినట్లున్నది. ఇంతకుమున్న విననైన శబ్దస్వరమెవరికంఠ స్వరమో అదియును విస్పష్టముగ స్ఫురించుటలేదు. ఆస్వరము. నారాజ్ఞిదేయగునా కాదా? యని మఱల సందేహము గల్గుచున్నది. దృష్టిదృష్టమైన యిచటి తల్పమే మహామాయము కాఁగా. శ్రవణదృష్టమైన శబ్దమేమని నిర్ణయింపనగు? కాని ఆశబ్దార్థముమాత్ర మిపుడు కొంచెము కొంచెముగ స్ఫురణకు వచ్చుచున్నది. ఏమని? "జారంపతింవాంఛతి" అనఁగా? జారుఁడగుఁ బతిని గోరుచున్నది ఎవరు? "తరుణీ" ఓహో! సరె! ఎప్పుడు? ఎందుచే? అందుకు సమాధానములేదు. కాని, దీనికి పూర్వపదము "తంకాంతం పశువద్విధాయ" అని విననయ్యె. అనఁగా? "తంకాంతం" ఆమగని, ఏమగని; ఆప్రశ్న మనవసరము. ఇంతకుఁ దరుణముగలయాడుఁది యెట్టి నిపుణుఁడైనను, తనమగఁడగువానిఁబశుప్రాయునిఁ జేసిఱంకుమగని కోరుచున్నదని ముఖ్యమగు భావము. ఇట్టి వాక్యంబులు పురుషులెడ స్త్రీల కిల్లింబులు. అట్టిచో నివి నా రాజ్ఞినోట నెటులు వెలువడు? అది యసంబద్ధము. చూడంజూడ నిది యంతయు నా మనోగతియే. ఇది నిశ్చితార్థమే కాని వ్యర్థమనోగతికాదు. వణిక్పత్నీ సమావేశమునకుఁ బూర్వ మా యుద్యానవనంబున నీచవాగ్లంభితయగుచు నన్ను సమీపించిన వ్యక్తియే నా దేవి నెచ్చెలి. ఆవణిక్పత్నియని భావింపఁబడునదే మత్పత్ని. ఇఁక నిందు సంశయములేదు. (కనులు మూసుకొనుచు) పాపము శమించుఁగాక. (కనులు తెఱచి) మహా పతివ్రతా రత్నమగు నాదేవియం దపోహ మారోపించుకొనుచుంటి (సాలోచనముగ) ఏమీ! అపోహమా! ఎట్లు? ఔను. ఏలకాదు ?

సీ॥ ఆనాఁడు నాముందు • నంతసిగ్గునువీడి
యట్టె యంత్యమున వా • దాడు టొకటి
మగువ యెంచిన యెట్టి • మగనైన వంచించు
నరనిముసంబులో • ననుట యొకటి

యన్నివిధంబులన్ • దన్నుఁ గొలిచిన యొండు
సతియుండెనను భ్రమ • సలుపు టొకటి
యేదొ కార్యార్థినై • యేగ నా వనమున
దమి వృద్ధిఁజేసి నన్ • దార్చు టొకటి
గీ॥ యిప్పు డది యా గృహముఁబాసి • యేగుదినమె
యిటుల బంధింపఁబడిన యీ • యింటియందు
నిదియు లేకుండు టొకటి యి • ట్లిన్ని మదికి
దీని పన్నుగడనియె తా • ర్కాణమయెడు.

ఇంకను ఇందు సంశయమా? నిజముగ.

చ॥ అగునగు నీ గవాక్షముల • కట్టి నిబంధన లేమిచేయమిన్
దగవగు సేవకాళి నటు • దార్చుచు వారల కట్టి యాశరో
వగపునఁగూర్చి వార్లఁ దన • వశ్యులఁజేసుక బైట కేగఁగా
నగు విధమేదొ పన్నుకొని • యవ్వణిజున్ రమియించుచుండెనే.

లేనిచో సర్వవిధముల నొకరికొక రెనయగు టెట్లు? అది పోని అది లేనిదిసమే యిది లేకుంటు టేమి? నిస్సంశయముగ నదియే యిది. ఇదియే యగు. కాని యెంత సాహసురాలు! నాస్థైర్యత్వ మంతయు నణగార్చి, నాకనులకు కామాంధకార మనెడు కారముఁగొట్టి, నిజనాధుండనగు నన్నే జారున కుపజారునిగఁ జేసుకొని, సర్వోపభోగముల ననుభవించుచు నన్ననుభవింపఁజేసి, నేఁ జూచుచుండఁగనే వణిజుండగు మణిమంతుని స్వాంతసామ్యముగ నాతని వెంబడించి పోఁజాలినది. అందు కెంత మెచ్చవచ్చు? ఛీ! అందు కింక సిగ్గులేక మెచ్చుకొనవలె.

గీ॥ బాహ్యమందొండు నడవడి • మనసునందు
నొండు నడవడిఁగల్గి జా • రోపజార
సంగతి రహించునట్టి స్త్రీ • జాతియందు
దేని మెచ్చంగఁగూడ దహీనబుద్ధి.

నిజముగఁ జూడ,

చ॥ సతి యననొప్పు స్త్రీ యొకటి • క్ష్మాస్థలినుండునో లేదొ? యందఱున్
సతత పరాభిలాషహృది • సంగత ఠింగితవర్జ్యచేతసల్

వితత వివాదతత్పరలు • వేధవచస్కలుఁ జిత్తచంచలల్
సుతహిత భర్తృబంధు భయ • శూన్యల పూజ్య లనూయమానసల్.

ఇదియెల్ల నిక్కము. అట్టిచో నిట్టి స్త్రీ లుండు నేమి? మన్నుఁగల యునేమి? ఏమంటి? ఛీఛీ! దీ నొక్కదాని గుఱించి స్త్రీలనందఱ నిందించుట నాకొంట్ల కట్టిపాడి? పాడియో బాడియో నాపీడ వదలినది నాకదియే పదివేలు చాలు. ఆఁ మఱల నేమనుచుంటి? అట్లని మిన్నకుందునా?

ఉ॥ నాధు ననాధుగాఁదలఁచి • నైచ్యతఁగాంచి స్వవిద్యకంతకున్
సాధక మన్యనాధురతి • సంభ్రమసంగతి యుంచు మించి వై
శ్యాధము వెంటనంటి చను • నాకులట వ్యధియింపకే యెటుల్
సాధువుగాఁ జెంగుదును! • సత్వరమే నిదె వెంటనంటుదున్.

(అనుచుఁ బండ్లు పట పట లాడించుచు నిష్క్రమించును)

మదనమాలిని—[ప్రవేశించుచు]

మ॥ పతి యెంతో మది నన్ను మాయ సతిగా • భావించి రౌద్రార్భటిన్
సలియా నన్ను వధింపఁబూని చనియెన్ • సందేహ మింకేల? యీ
గతిగాఁ బోవుట యింక మంచిదెసుమీ? • కానిమ్మదే యేను నీ
గతిగాఁబోయి మఱొంకు చిత్రమును దాఁగాంచగఁజేయన్వలెన్.

(అనుచు భూగర్భమునుండి నిష్క్రమించుచుండఁగ నవనిక జాఱును)

(అవనిక లేవఁగా)

ప్రదేశము—నగరబాహ్యారామము.

[మదనవతి మణిమంత నే పథ్యంబువీడి స్వస్వరూపమున శయ్యపై
విచార మభినయించి కూర్చొనియుండును]

మదనమాలిని—(భూగర్భద్వారమునుండి బైల్వెడలి మదనవతిని జూచి విస్మితయై దాని ప్రక్కఁజేరుచు) మదనవతీ యిదేమి?

మదనవతి—(మదనమాలినిఁ జూచి (త్రుళ్ళిపడి) నీ విటకువచ్చి యెంత సేపైనది ?

మదనమాలిని—ఇప్పుడే కాని నీవెందుకు విచారమున నుంటివి ?

మదనవతి—అచట విశేషమేమి ?

మదనమాలిని—మన మనుకున్నదానికి భంగమేమియు లేదు. కాని నీ విచారమేమి?

మదనవతి—మన మనుకున్న విషయంబులన్నియు నిర్విఘ్నముగ సాగునా యనియే.

మదనమాలిని—(మందస్మితముగ) ఓసి వెలా!

గీ॥ నారచించు నీ కపటంపు • నాటకంబు
దైవకృప సమస్తంబుఁ బ్ర • దర్శనంబు

మదనవతి—(వారించి)
కాఁగలదు గాని దైవసం • కల్ప మన్య
మైనచో నిష్టనాధుచే • హానియొదవు.

మదనమాలిని—ఏమిహాని యొదవు?

మదనవతి—ప్రాణహాని.

మదనమాలిని—మన యదృష్టవశంబున నదియే యొదవుచో నింకఁ గావ లసిన దేమి? కాని యట్లు జఱుఁగదు. ఒకవేళ నట్లుజఱిఁగిననేమి?

గీ॥ పతియె తన సతిప్రాణంబుఁ • బాపఁదలఁప
నంతకన్నను సతికేమి • యవసరంబు?
సర్వపాప విముక్తయై • శాశ్వతముగఁ
బరమపదమందు సుఖయింపఁ • బడునుగాదె?

మదనవతి—ఔఁగాక. ఐన నిది సాంతమగులోపల నెన్నియో యనృతములాడవలెఁగదా?

మదనమాలిని—

గీ॥ అనృతంబొండెయేమి? ప • త్యనుసరణము
నందు జారత్వ మొండె చౌ • ర్యంబునొండె
యాత్మహత్యయు బ్రహ్మహ • త్యాది వివిధ
హత్య లొండె జూదంబొండె • యఘము లేదు.

మదనవతి—అదిసరె! ఇది యట్లేదేలయగు!

మదనమాలిని—నీయభిప్రాయమెట్టిదసి?

మదనవతి—ఈకృత్యంబుచేఁ బతిస్వాంత మిప్పు డెట్లులరుచున్నది?

మదనమాలిని—ఎట్లులరుచున్నది?

మదనవతి — పటుతరంబగుఁ గష్టమున నలరుచున్నదనినా యభిప్రాయము.

మదనమాలిని — ఔననుకో ?

కం॥ ఎంతగ మనచేనాధుని,
స్వాంతంబున గల్గుచుండెఁ • బటుతరకష్టం
బంతయు నింకఁబదంతిలు,
సంతోషమె పలికిచెందు • సత్యము మనచే.

మదనవతి — ఎప్పటికది సంభవము ?

మదనమాలిని — ఎప్పటికో యననేల ?

కం॥ ఎప్పుడు మనకథసర్వము,
జెప్పుచు బతిపాదయుగళిఁ • జేరుచువినయం
బొప్ప క్షమార్పణ గోరుదు,
మప్పుడె యీ కపట నాట • కాంతము శుభముగ.

మదనవతి — సోదరీ ! యీకృత్య మొనర్చుట కాలస్యమేల ?

మదనమాలిని — ఇప్పుడేమైన నపాయము రానున్నచో నీకృత్యమిప్పుడే చేయక తప్పదు. లేనిచో నీకృత్య మప్పుడే చేయుట లెస్స.

మదనవతి — (సంతసముతో) ఔనౌను. నిజముగా నావట్టునందే లెస్సగ నుండు.

సోదరీ? గీ॥ ప్రసన్నమనముప్డి • కర్పూర హారతుల్
మనదు కపటనటన • మునకు స్వస్తి
జెప్పుభంగిఁ గొనుచు • జప్పునఁ బతిఁజేరి
యతని దయను పొంది • యలరవచ్చు.

మదనమాలిని — మఱి నేనదేకదా చెప్పునది ? కాని వారు వచ్చు సమయమగుచున్నదిఁక పరుండుము ? (అనుచు లేచును)

మదనవతి — (దీనస్వరంబున) నీ విచ్చట కేగెదవో నాకిపుడేమో భయముగనున్నది.

మదనమాలిని — ఏమాత్రము భయపడకుము ? నిన్ను కాచుకొని యీ సమీపముననే యుందును. కాని నేజెప్పిన విషయంబు లేమఱక మిక్కిలి జాగరూకతను మాత్రము మెలంగుచుండుము ? పరుండుము ? (అనుచు నిష్క్రమించును)

మదనవతి —(శయనించును)

మాన—(చౌర్యనేపథ్యంబునఁ బ్రవేశించుచు దనలో)

గీ॥ కాలమనుగోఁచి తనయంధ • కారగర్భ
మానను లోకంబులను పిల్ల • లను విరతుల
సలుపుకై దాఁచుకోఁగ వై • చమ్యామొంది
గుద్దుకొని యవెల్లయుఁ జావఁ • గూడునదియె.

మ॥ అటులే యన్యకులాంగనారతిని యొ • ప్పావైశ్య వంశాధముఁ
బటురోషంబునఁ బట్టి చీల్పఁగ బలే • పట్టయ్యో నీరేయి, న
ప్పటికి న్లాఁ బగవానిఁ ద్రుంచుకొఱకై • పాల్పడ్డచో భూస్థలిఁ
దిటవా కీర్తిఁ గలాని కెప్పు డిదియే • దివ్యంపు మార్గంబగుఁ.

గీ॥ కాని యీ వణిజుండు నా • కాంతఁ ద్రుచ్చి,
లించినటులతోఁ పదు ద్రుచ్చి • లించియున్న
యింకనెట్టి స్థైర్యంబొంది • యీమదీయ,
నగరబాహ్య వనంబు నే • నెగడఁగలఁడు ?

శా॥ ఏమో లే యితఁడెట్టి పన్నుగడతో • నిచ్చోటనే యున్నచో
నేమంబంచుఁ దలంచెనో ? యెఱుఁగమే ! • జిత్తుల్ సమస్తంబునీ
భూమిఁ జంబుక రాశికిఁ మఱివణి • కూర్భాతాళికిఁ సొమ్మగుఁ
వేమారుల్ తరువంగ నేల నిదియే • విస్పష్టమిప్పట్టునఁ.

కాని యితఁడింత నిర్భయంబుగ నిచ్చటనే యుండుటకుగాఁ బన్నిన జిత్తేమియుండు ? (యోచన నభినయించి) ఓసి. యింతేనా?

గీ॥ ఈవనంబునందె • యీరేయి నుండుచో
ద్రోహి కాడితఁడు • సిద్ధోపియనుచు
దోషియగుఁడువల్లె • దూఱుమేగఁ జేయుంచు
నెంచిరానటంచు • నిచట నిలచె.

ఇదియే వీఁడు పన్నినజిత్తు. ఈజిత్తు నేగ్రహింపలేని నాబుద్ధి నత్తు వేల? (పండ్లు పటపట లాడించుచు) వీనినింతమాత్రమునే విడతునా? ఇంక వీనిపడ కెక్కడో యరసెదఁగాక (అరయుచుమదనవతిపరున్నశయ్యఁజూచి)

మ॥ అదిగో! టక్కులఱంకులాఁడి బలెగుఱ్ఱుంచన్ల్లి నిద్రించుచు
న్నది (చక్కఁగఁజూచిమొగము చిట్లించుచు) యేమీయిదియొక్క తే
విధవచె • య్యంబొప్పివండెక! (సంతసముగ) బలే
యిదియుంగీడున మేలెయయ్యెను సుమా • యీకండ్లతో నాదుయా
డుదివేఱొక్కని ప్రక్కఁగాంచనగు భ్రష్టునేయలేదెంతయుక్.

ఇందుకు మాత్రము సంతసమే యగుచున్నది, కాని

శా॥ వాఁడేడీయిట ! నాకు భీతిలి యిదే • బాగంచటోపారెనో?
(మదనమాలినుద్దేశించి పండ్లుపటపడలాడించుచు) ఓసీదుష్ప్రవర్తని?
నేఁడీవెంతయొకూర్చు నిర్భయరతిక్ దృప్తుండునై ప్రుక్కినీ
తోడున్నవ్యాముగాక యొక్క రుఁడె సం • తోషాత్త చిత్తంబుతో
నేడన్గాని పరుండెనో ? చెవు కటా? యేమే కులధ్వంసినీ?

ఛీ ఛీ ! పాంసులా ? నీస్మరణ శ్రవణదర్శనాదుల మాత్రము నే బ్రహ్మానందముం బొందు నాడెందంబున కెట్టి మంటఁ గూర్చుచుంటివే! కులటా ? నిన్ను జూచునంతనే యిపుడు నాయొడలు కంపించుచున్నది కదే! ఇంకనిన్నిప్పుడే వధింపకున్న నామంటచల్లాఱునా ? (సమీపించుచు)

ఉ॥ ఓసి దురాత్మురాల ? యిఁక • నోర్వఁగజాల నిదేమదీయ ఘో
రాసికి నీదుప్రాణముల • నర్పణ సేయు దినంబువచ్చె రా
కాసి! మహాసతీత్వమునఁ • గ్రాలినదానవటంచు నెంచితే
గాసిలఁజేయుదోపతిని • కడ్పున భగ్నగమంటఁ గూర్చెదో ?

(అనుచు నొడినుండి ఖడ్గముఁదీసి పొడువఁబోవును)

మదనమాలిని—(అంతలో వెనుకగవచ్చి వారించుటకు సిద్ధముగనుండును)

మదనవతి—(అంతలో నిట్టూర్పుని గుడ్చుచుఁ దనముఖవిలాస మాతని కగుపడునట్లు లోకవైపున కొత్తిగిలుచుండును)

సూన—(అంతలో దానిఁజూచి ముగ్ధుడై తనయత్నము మాని తనలో)
ఆహా ! ఇట్టి సౌందర్య లలామ నెట్లువధించుదు ? ఛీ మఱల
దీని సౌందర్యాదులకు ముగ్ధునగుటకన్న మూర్ఖత్వముగలదా ?
(మఱలఖడ్గము నెత్తుచు సాలోచనముగ) అసలిది స్త్రీహత్యకదా

)ఖడ్గము దింపుచు)ఇపుడేమియుఁ దోఁచుటలేదు. అవశ్యముగ దీని నిప్పుడే వధింపకున్నచో నామానమునకు భంగము. వధించుచో నాజ్ఞానమునకు భంగము. అసలదే యిదగునో కాదో ? ఇదేమి ? మఱల నగునా ? కాదా ? యను సంశయము కలుగుచున్నది ? ఎట్లు సిద్ధాంతీకరించుటకును వీలులేదు. అదే యిదగుచో నీవిధముగాఁ బోవునది. యెప్పుడో యీప్రదేశము సర్వము విడచి పాఱిపోవక నింక నింతవఱ కింత నిర్భయుంబుగ నిచ్చటనుండుట కిచ్చగించునా ? నాకట్టడి పట్టుదల యిదెటులుండగనిదియా ? ఇదంతయు నేమో యాశ్చర్యముగనే యున్నది. ఐనను లేపిచూచెద. (దానిచెవియొద్ద ముఖముఁజేర్చి మెల్లగ) మనోహారీ ! మనోహారీ ! (అనిపిలిచి యది లేవక పోఁగా దానిఁదట్టుచు)మదనమాలినీ మదనమాలినీ ! (అప్పటికి లేవకుండఁగా జనాంతికముగ) ఊఁ హూఁ ? (మఱల) శృంగారవతీ ! శృంగారవతీ ! —ఇట్లునుగాదు. సౌందర్యమాలినీ ! సౌందర్యమాలినీ ? — మఱొకవిధముగఁ జూచెద-ప్రేయసీ ! ప్రేయసీ !—ఇఁక పిల్పులతో లాభములేదు. (అనుచు దాని చెక్కిళులు దువ్వి యొడలుఁదవిడి)—ఇది నిజముగ గాఢమగునిద్రనే చెందియున్నది. ఇంత గాఢనిద్రఁ జెందుటకుఁ గతంబేమైయుండు ? ఏముండు ?

గీ॥ అదియె యిదియైనఁ గాకున్నఁ • బదిదినంబు
లుండి రేయుంబవల్లు నా • నుండి నేఁడు
వీని నుండియు రతిసుఖం • బొనియాని
యుండుకతమునఁ గడు స్రుక్కి • పండెనిటుల.

ఇంక నే నిచ్చట నేనిటుల తడవుసేయుచో నీసడి నెవ్వరైనఁ గన్పట్టఁ గలరు. కన్పట్టుచో నది నా సర్వమానంబులకును భంగకరంబు ఎటులైన నిచట నే నెవ్వరికంటఁ బడకయే దీనినిటనుండి తప్పించుట నాకిపుడు ముఖ్యకర్తవ్యము.

మ॥ చిటిపాపఁ భుజమందుఁ జేర్చి నిదురం • జెన్నారఁగావింపమే ?
యటులే దీనిని యిప్పుడున్న యతి ని • ద్రావస్థపోకుండనే

యిటనుంచెత్తుకవోయి నా గృహములో • నిష్టానుసారంబుగా
విటనారీమణియైన దీని నిజమా • వృత్తిన్ విచారించుదున్.
(అనుచు నెమ్మదిగ దాని భుజముపై నిడుకొని నిష్క్రమించుచు)

మ॥ ఇఁక నెవ్వండును నడ్డురాని యొకఁడే • యేమీ జగంబంత చ
క్కక నేతెంచి రణోన్ముఖుంబుగ నగున్ • గానీ! భయంబేమి? యి
ష్టాకనిన్ లక్ష్యము సేయుదో? చటుల ద • ర్పోద్దీప్తనామున్ భయా
వక రూపంబునఁ జిక్కఁ జేచనియుదున్ • దార్క్ష్యోరగన్యాయతన్.

(అనుచు నిష్క్రమించును)

మదనమాలిని.—(సంతసముగఁ బ్రవేశించుచు) ఆహా! నా కపటనాటకం బున నన్నిరంగంబు లమర్చుచుంటినో అన్ని రంగంబులును నే ననుకున్న దానికంటె వేయిరెట్టులు రసవంతములై సమగ్రముగ నే రమణీయంబుగఁ బ్రదర్శింపఁబడుచున్నవి, గాని యొక్కటియు వ్యర్థమగుట లేదు. నామనోహరుండిపు డిట కేతెంచి తానెవ్వరినెత్తుక పోవుచుండెనో తానెఱుంగఁడు. ఆ యెత్తుకొని పోఁబడు వ్యక్తి నేనేనని యాతని యభిప్రాయము. ఇదియే నా కపటనాటక మర్మ శృంగారము. ఇప్పుడిచట నేమి చిత్రము జఱిగెనో ఇంకముందేమి చిత్రము జఱుగఁబోనో నాకుతప్ప నా నాథునకే మెఱుక? మొదట మణిమంతాభిధమువనుండి యిపుడు నామాఱుగా భావింపఁ బడి నా నాథుచే ముచ్చిలింపఁబడిపోవు నా చెల్లెలగు మదనవతి యిఁక మీఁద చేయఁబోవు శృంగారమే పరమ నర్మశృంగారము యింక నేనును సత్వరముగనే పోవలయును. (భూమిపై దృష్టినిల్పి) ఆహా! తగునంత ధనమున్నచోఁ దలఁచునంతపని యేల పొసఁగదు? నగరాభ్యంతరవనమునుండి యీ నగరబాహ్య వనంబునకు సైతము నొక్క వేయిరత్నంబులు మనవి కాదనుకున్నంతనే యెంతో చమత్కృతి నొప్పి యీ భూగర్భరహస్య ద్వారమేర్పడినది. ఈమార్గంబున నొక నిముసంబులో నచ్చటకు చేరఁగలను. ఇంక దేనికాలస్యము? (అనుచు నచటిభూగర్భద్వారమునుండి నిష్క్రమించుచుండఁగా నవనిక జాఱును).

(మదనమాలినీ కేళీగృహము.)

(మానపాలుడు తాదొంగిలించి తెచ్చిన మదనవతిని శయ్యపై నునిచి)

మాన—(దానిని బరికించుచుఁ దనలో) ఇదేమి! ఇది శృంగారవతీదేవియు మదనమాలినీదేవియుఁగాక మఱొకవింత రామణీయకంబున జెలువొందుచున్నదే! ఏమీ యాశ్చర్యము. (ఆలోచన నభినయించి)ఇందుకై యాశ్చర్యపడ నవసరము లేదు. యౌవనమునందు ప్రతి స్త్రీయు నిట్లొక్కొక్కతఱి మార్పుగా గన్పించుట సహజసిద్ధము.

గీ॥ ఒక్కతఱి జగన్మోహిని • యొక్కొ! యనఁగ
నొక్కతఱి బరిచారిక • యొక్కొ! యనఁగ
నొక్కతఱి వారకామిని • యొక్కొ! యనఁగ
నొక్కతఱి గులకాంతన • నొప్పు యువతి.

అందుచే నిది ఆయిర్వురిలో నేదో యొక్కతె కాకపోదు. లేక మదనమాలిని శృంగారదేవీయభిఖ్యలగు కులటవ్యక్తులుగాక వేఱుగానిది మణిమంతుని నిజధర్మపత్నియైయుండునా! (చక్కగా దాని బరికించుచు) అట్లనుకున్నను భేదమంతయెక్కుడుగా గన్పించుటలేదు. అదుగో కొంచముగాఁ గదలుచున్నది, ఈసమయమున నే దీని బాగుగా మేల్కొల్పి డాఁగినచో దీని కలవరింపు టాలాపంబులచే నిజానిజములు బయల్పడగలవు. అట్లే చేసెదఁగాక. (అనుచు దానిని బాగుగా గదలించుచుండును.)

మదనవతి—(వినుగునభినయించి) అబ్బా! ఏమిటండీ? మీకెప్పు డొకటే పిచ్చి.

మాన—(తనలో) ఆహా! (ఇపుడు బాగుగా మెలకువునకు వచ్చుచున్నది ఇంకను గదలించి డాఁగెదగాక. (మఱల దానిని బాగుగా గదలించి డాఁగును.)

మదనవతి—(వెనుకకు చేయిత్రోసిచ్చి) అబ్బా! చాలు లెండు. ప్రయాణము సమయములో సైతము నిదేపిచ్చియా! ఇపుడేకదా నేఁగనులుమూసినది. ఇంతలోనే మఱల లేపెదరేమి. (చిఱునగవున వెనుకకు మఱలుచు) మీకు నిదురపట్టుటలేదా! (తనప్రక్కనెవరుఁగనిపించకుండుటచే విస్మితమభినయించి) సరె సరె! ఇంతలోనే నామీద కోపమా? (లేచి కూర్చుని నలుదిక్కులు బరికించుచు

మాన—ఇదుగో! దేని కిట్లు భయపడెదవు ?

శా॥ ఈభంగిన్ భయమొందెదా తగునటే? • యీవైపుగాఁజూఁడు! నీ
వే భూపాలు మనంబు దొంగిలితివో! • యే భోగములొ్వందితో
ఆ భూపాలుఁడ నిన్ను దొంగిలి తదీ • యంబైన భోగంబులన్
నే భోగింపఁగ నున్నవాఁడ మగుడన్ • నీయందె నిక్కంబుగన్.
ఇఁక నెంతమాత్ర మనుమానింపకుము. (అనుచు దాని నోదార్పు
టకు దాని పైఁపైపై, జేయివేయఁబోవును)

మదనవతి—(వానిని నెట్టుచుఁ గోపంబుగ)

ఉ॥ ఓలఘుబుద్ధి! తాళుమటు? • యూరకచూచుకొలంది నింక పై
వ్రాలఁగఁ జూచుదో ఖలుఁడ? • పైగ రవంతయు లజ్జలేక భూ
పాలునటంచు వచ్చెదవు • పాపియు దొంగయుఁగాక యెట్లు భూ
పాలుఁడు దొంగిలించుఁ బర • భామల నెంతటి మోహముండినన్.

మాన—ఓహో! నే నీప్రచ్ఛన్నమున నుండుటచే గుర్తింపఁజాలకుంటివి.
కాని నిజముగా నీ మనోపాలుఁ డగు మానపాలుఁ డను.
మహీపాలు నగుదునో కాదో యిపుడే చూడఁగలవు. (అనుచు
నిష్క్రమించును)

మదనవతి—(చిఱునగవున పెదవి గొఱుకుకొనుచుఁ దనలో) సరే
రానిమ్ము.

మాన—(చౌర్య నేపథ్యముఁ దీసివైచి స్వస్వరూపమునఁ బ్రవేశించుచు)
ఇదుగో! ఇప్పుడైనను నే నెవ్వరనో గుర్తించుము?

మదనవతి—(ఆశ్చర్యముతో జూచుచుండును)

మాన—ఇఁక నెంతమాత్రమును జాగొనరింపక శీఘ్రముగ నీ బిగికౌఁగి
టిం జేర్పుము. (అనుచు దాని చేయిఁ బట్టుకొని) రమ్ము.

మదనవతి— (చేయివిదల్చుకొనుచు)

ఉ॥ చాలునుచాలులెండిఁకను • క్ష్మావరులన్న ఘనంబదేమి పో!
స్త్రీ లతిచంచలాత్మలని • చెప్పుటలగ్గగుఁగాని యిట్టి భూ
పాలురు నిశ్చలంపుహృదిఁ • బాయుచు నన్యసతిన్ దలంచుచో
నేలికొనఁ దర్పారే బుధులు • కీర్తి తొలంగదె! ముప్పుఁగల్గదే.

ఏదెట్లున్నను అయ్యో! ఇంకేమున్నది? అనగర బాహ్యారామమున నా నాథుండీరేయియే యెట్లయినను నేనిట్లు ముచ్చిలింపఁబడుట గుర్తించు. వెంటనే సేవకుల నలుదెసలకు నన్వేషింపఁ బంపు. అప్పుడితరఁబుగ నెట్టి జాడలుఁ జిక్కకుండుటచే అసలు నాభర్త దొడ్డ యనుమాన పురుషుఁడు. పదంపడి మిగులనేవలమారివాఁడు. అట్టిఁడీ నాజాడ నెట్లయిన గుర్తించకుండునా? గుర్తించి యే రాజన్యుల సహాయము నన్నో మగుడ వచ్చి నీ మీఁదికి దండెత్తకుండునా? పిదప జయాపజయము లెవ్వరివైనను నాకళంకము దేశదేశముల వ్యాపించదా? అయ్యో! అయ్యో! రత్నవర్తకమణిమంతుఁడనియు మహా పండిత మణిమంతుఁడనియు దాన కర్ణమణిమంతుఁడనియుఁ బలువిధంబులుగాఁ బేర్కొనఁబడి దిగ్దేశములతన యశశ్చంద్రికల వ్యాపింపఁజేసిన యంతవాని భార్యయగు శృంగారసౌందర్య మాలినియనునది యొక భూపాలునితో నున్నదన యెంత యప్రతిష్ట? రహస్యముగా నెట్టిదుష్పథమున వర్తించుచున్నను శృంగారవతి సతీశృంగారవతియనియీ చేబిరుదువహించి పితృభర్తృవంశంబులకంతకును ప్రఖ్యాతిఁ దెచ్చిన నేను నిజముగా నింక జీవింపఁగలనా? భూవరా! ఇదేమి ఘన కార్యమని యెంచితివి? మఱల కొలఁది దినములలోనే వచ్చి యిరుల కెంతమాత్రమును దెలియకుండునట్లు తమ ప్రేమసుధారసంబును దృష్టికరంబుగఁ గ్రోలుదునను నడియాసతో నుంటిని గాని యింతలోనే నీవింత కట్టడితనంబున కొడిందగట్టుదువని కలనైన దలంచలేదుకఁదా? ఇంతలోనే యేమి మునిగిపోయినదని యిట్లొనర్చితివి రాజా! నీకును నన్నుమించు సౌందర్యవతియగు భార్యయేకలదు కఁదా! ఇదేమింత నీచకృత్యమునకుఁ బాలుపడితివి? రాజా! రాజా! నీవు నిజమగు రాజువే? నీవేమిరాజువో నాకు బోధపడుటలేదు. ఛీ ఛీ! (కనులుమూసి క్రిందఁ బడఁబోవును)

మాన—(వారించి పట్టుకొని తనలో) దీని దీనాలాపంబులు వినుచో నా గుండె జలదరించుచున్నది. ఏమిచేయుదు? నే ననుకున్నదొకటి యైనదొకటి (దానిని బుజ్జగించుచు)

మ॥ అబలా! బాలవిధంబుగా నిటుల న • న్నాడంగ నాయంబె నీ
సొబగున్ముద్దుల మాటలొల్కు మొగము•న్సొంపైన వాక్యామృతం

బుబలాటంబుగ వెల్లడించినను మోహోద్దీపితుఁజేసినం
త, బలప్రౌఢవు నీవకావ! కనవా తప్పేమి చూపెట్టుమీ.

మదనవతి—(కనులు తెఱచి యాతని చెక్కిళులుదువ్వుచు) మనోహరా! నిజముగా నీ తప్పేమియులేదు. కాని ఇఁక భావి కర్తవ్యమేమో నిర్ణయింపుము.

మదనమాల—(భూగర్భమునుండి చప్పుడు గాకుండ ప్రవేశించి రెయొక మూలదాఁగును)

మాన—మనోరంజనీ! (అనుచు దాని గడ్డముఁబట్టి)

ఉ॥ ఆర్యకులావతంసుఁడగు నాత్మ సమానుని భార్యవైన నీ
చర్య సువాగ్మనోనుతము సర్వజగైక విభాసితాంగ సౌం
దర్యముఁ బ్రేమపుంబదము నైజము నీకల నట్టి నిన్ను దు
ష్కార్యము చేసి ఖేదమున గాసిలఁజేసితి నెంత దుష్టుడన్.

రమణీ! ఇంక గతించినదానికి చింతించిన ఫలమేమి? కొంచెము తడవాశయ్యపై విశ్రమించుదము రమ్మ? (అనుచుఁదాబట్టుకొనియే శయ్యాతలము సమీపించుచుందురు)

మదనమాలిని—(ప్రవేశించుచు) (తనలో) నారచించి ప్రదర్శించెడు నీక పటనాటకమునందు కథానాయక పాత్రము నెంతగాఁ దనకు తెలియకుండా తనకిడినను మిక్కిలి రసవంతముగనే రంగమును శోభించుచున్నాఁడు నిజముగ నానాథుఁ డెంతటిసరసగుణాన్వితుఁడు? కానిమ్ము? ఇంక నాకృత్యమునసే (బ్రవేశించెద) ప్ర॥ అఁఅఁ మదనమాలి నీ కేళీసౌధ మందెంత పని జరుఁగుచున్నది?
(శృంగారదేవి మానపాలురు త్రుళ్ళిపాటున నభిముఖులై విభ్రాంతమునఁ జూఁచుచుందురు)

మదనమాల—

గీ॥ ఎవఁడు తన మనోహరు డౌఁచు నెసగుచుండు
నతఁడు మఱియొక్క-దాని సంగతినిఁజేర
నోర్వజాలునె? యేమంచియు విదయైనఁ
బుంశ్చలీవృత్తిఁ జరియించుఁ బొలఁతియైన.

(క్రమముగాఁ గోపము నభినయించుచు) అట్టిచోఁ హీనకులజాత యగుదీనిని. ఈవగలాఁడిని మహారాణినగు నాయంతఃపురమునఁ జేర్చి నాశయ్యపై నానాథుఁడే స్వయముగా నలంకరించుచుండగాఁ నేనెట్లు సహింపఁగల్గుదు?

గీ॥ అగ్నిఁగాలిన ఛేదితంబైన నొఱపు
వలన బాధితంబైనను స్వర్ణమెపుడు
దుఃఖమొందదు గురిగింజతో సమముగఁ
దూఁగుటను నదిఘటియింప దుఃఖమొందు.

ఆగతియేనాకు సంభవించినది. ఇంక నేనీ యవమాన జనితదుఃఖ మెట్లు భరింతు? నాకిఁక గతియెయ్యది? విధీ! నాకింక నన్యశరణ్యమేమి? సర్వవిధంబులను నానాథునిచేతనే నేనవమానితనైతి. ఎట్టి యసూయఁ గూర్చకనే పరదారా సంగమాభిలాషుండగుఁ బతిఁ గలదాననైతి అట్టి పతిహృదయమునకే యసతిగా భావింపఁబడితి. తుదకీ సతీయంతఃపురమే యసతీ విలాసపురమయ్యె. ఛీ! ఇంక నేనీ ప్రపంచమున దేనికుండవలయు. మహారాజ్ఞినగు నేనేయిట్టి కట్టడితనంబుఁ గనులారఁ గాంచుచు నోర్వఁ గలనా? హా విధీ? ఇంకనాకుగతియెయ్యది?

మ॥ మనసారన్వరియించి యేనిసతినై వహార్ఘ్యంబు వోనాఁడియె
వ్వని ప్రాంతంబునఁ బ్రౌఢవోలె నెపుడు • న్వర్తించియుంటిన్. మఱె
వ్వనిపాదద్వయిసేవయే స్వతరణోపాయంబుగా నెంచితా
ఘనుఁడే, నాకుఖలుండుగాగ గతి, యీ • త్మ్యాతప్ప వేఱున్నదే?

(నేలపైపునకు దృష్టిమఱల్చియొంగి చేతులుఁలొగ్గుచు) హేత్మ్యాజననీ.

చం॥ సకలచరాచరంబులకు స్థానమువై స్థితి కారణంబవై
వికలతలేకస్థాయియగుఁ బెంపుడు తల్లిగ సర్వజీవకో
టికిఁ గతిగూర్చునిన్నుకను • డెందమునందు స్మరించితమ్మరో
యిఁకమదిసంశయింపకఁ ద్వ • దీయసదోదరమందుఁ జేర్చుకో?

తల్లీ! జగజ్జననీ! నీవేనాకుగతి. ఇదే నీగర్భమున జొచ్చుటకు నిశ్చయించితి. మార్గమిమ్ము? భర్త్రనాదరణ జనితదుఃఖశీనగు నన్ను

నీగర్భమున దాఁచుకొనుము? ఆహా హా మార్గమొసంగితివా? ఇదేవచ్చు
చున్నాను. ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి. (అనుచు భూగర్భమునఁ జొచ్చును.)

మాన—(విభ్రాంతితో మదనవతినిజూచి) ఏమీ చిత్రము ?

మదనవతి—(నిట్టూర్పు నిగుడ్చుచు) చిత్రమేమున్నది ? అప్రతిష్ఠాసూచకమగు నాభావి జీవనమున కుత్కృష్ట మార్గమిదియని చూపిపోవచ్చిన ప్రతిష్ఠా దేవతయోయన నొక మహాద్భుత ప్రదర్శనముఁ జూడఁ గల్గితి. నాకు నిదియేమార్గము. (మదనమాలినివలె) హే త్న్మమాతా ? ఇదేనేసైతము. నీగర్భమున జొచ్చుచున్నాను. మదనమాలినీ దేవిని దాఁచుకొనినచోటనే నన్నుగూడా దాఁచుకొనుము ? ఇదే నీగర్భమున జొచ్చుచున్నాను (అనుచు నల్లే భూగర్భమున నంతర్ధానమగును)

మాన—(నిట్టూర్పు నిగుడ్చుచు క్రిందనుండియే కొంతవరకు శయ్యాపైన వ్రాలి తనలో) ఏమిది ? ఇదంతయు నింద్రజాలమువలె నున్నదే! (కనులుమూసుకొని మఱల తెఱచి ఏకదృష్టితో) ఆనందా? నీవాక్యములన్నియు వేదవాక్యములు గదోయి ? స్వరూప మాత్రాబలలగు మాత్రముననే స్త్రీలను నిర్లక్ష్యముగాఁ జూడఁదగదు. స్త్రీయనఁగా సర్వసమర్థయగు ప్రకృతి స్వరూపయని యెఱుంగుము? మానుచో నెంత దిట్ట నట్టిట్టు చేయఁగల శక్తిగలట్టిదాఁడుది, ప్రేమించుచో నట్టి విరాగు ననురాగు నొనర్చి సరాగములాఁడఁగలట్టి దాఁడుది. ఇపుడైననీమదనమాలిని యీవిధంబుగా బేలవై ప్రార్థించునప్పుడే యీమె ప్రార్థన మంగీకరించి జాలివహింపుము? ఈమె యిష్టాను వర్తిత్వమే నీకు శ్రేయఃప్రదము, లేనిచోఁ జెడిదవు, అనుచు నింకేమో నాకు తొల్తనే బోధించితివి. ఆత్మసమానుఁడవగు నీయట్టివాక్యములన్నియు నప్పుడే త్రోసిపుచ్చితిని అదే మొదలు నీక్షణమువరకు నేఁగాంచుచున్నవన్నియు విచిత్రప్రదర్శనములె. అన్నియు నాశ్చర్యాంశములే. నేనేవిషయమున నాదినము నామదనమాలినిని గృహంబున నునిచి, కవాటబంధనమొనర్చి లాక్షాముద్రనమర్చుచు నీక్షణమువరకట్టి పనినే శ్రద్ధవహించి చేయుచుంటినో ఆవిషయముననే నేనట్టి పరిశీలనములో

నున్నట్లుఁ గన్పించదు. చూడంజూడ నిదేమో అయోమయ
ముగానున్నది. నాగుండె బండపారినది. నాహృత్పథంబున నీవు
తప్ప మతేమియుఁ గన్పించుటలేదు. ఆనందా? పరమార్థ తత్వ
ప్రకాశకానందా ? నీనిశ్చల మనోతత్వోప దేశార్థమంతయు,
నిప్పుడు బాగుగా స్ఫురణకు వచ్చుచున్నదోయి ? యానందా ?
(మఱల కనులుమూయుచు) ఆనందా ? ఇప్పుడొక్కసారి నాయొ
ద్దకు రాఁగలవా ? ఆనందా, ఆనంధా ?

ఆనం—(అకస్మికముగఁ బ్రవేశించి) సచివాగ్రగణ్యా ? ఏమిది ! యిట్లుం
టివి !

మాన—(త్రుళ్లిపాటున లేచి) ఎవరునీవు.

ఆనం—ఆనందుఁడను.

మాన—(విభ్రమమున నలుదిక్కులుఁ బరికించుచు) ఈయంతఃపురము
న కెట్లు రాగల్గితివి ?

ఆనం—(ఆశ్చర్యమున తనలో) నిజముగా నేనిచ్చట కెట్లురాగల్గితి ?

మాన—చెప్పవేమోయి ?

ఆనం—ఏమని చెప్పుదును ? నాకిది స్వప్నమాయని యోచించుకొను
చుంటి.

మాన—(నిట్టూర్పుతో జనాంతికముగా) ఇదొకచిత్రమా!

ఆనం—ఏమీా? యిదివరకొక చిత్రమును గంటివా?

మాన—ఒకరేయునవేల నేగాంచుచున్నవన్నియు జిత్రములే!

ఆనం—ఏమేమి చిత్రములో చెప్పగలవా?

మాన—ఇంక నీయొద్ద రహస్యము దేనికి చెప్పెద వినుము.

ఆనం—చెప్పుము ?

మాన—(తల విసరుచు) ఊఁ హు! చెప్పజాలను.

ఆనం—అదేమి?

మాన—సంగ్రహముగా నైనను జెప్ప దలంచితిగానీ, సంగ్రహముగా
గాదు సరికదా! యేమాత్రమును జెప్పజాలను.

ఆనంద—ఎందుచే?

మాన— అవి నాసంసారసంబంధములగుటచే జెప్పజాలను. నన్ను క్షమించి కొంచె మూరకున్నచో నాహృదయమునకు విశ్రాంతి దెచ్చుకొనెద. ఇక నన్ను పల్కరించకుము. (అనుచు మొదటివలెన యొత్తిగిలును.)

అనం— (జనాంతికముగా దనలో) ఈతనికి నిజముగా దన సంసారమునందు మహాద్భుత చిత్రనాటక మొండు జరుగుచున్నట్లు సూచింపబడుచున్నది. ఈమహాద్భుతంబున మునింగి తెరువేమియు గానంచక చింతిలుచున్నాడు. నిజముగా నీతడు సరసుఁడే యైనచో నీ సంసారమందలి సుఖదుఃఖంబుల నేల లక్ష్యపెట్టు?

చం॥ సరసుడు చూడ నెన్నడును • సంసృతియందు లభించు దుఃఖముం
బొరయక సౌఖ్యముం గనక • బొల్పుగనే నొకసాక్షి భూతుడై
బరువడి నాకు సంసృతికి • బంధము లేదది తన్ను బొందుచో
గురుదృఢబంధమై మగిలి • గూలుచునంచు దలంచి ముక్తుడౌ.

అట్టి మార్గమితడవలంబింపలేదు. కాని అంతసులభముగు మార్గము మాత్ర మీతనికి లభించినది. ఈతని కీసంసారమందలి చిక్కుల వలననే యీతని హృదయ మిప్పు డీవిధముగా స్థిరపడియున్నది. ఇదియే నిశ్చలమనము, ఈ నిశ్చల మనోదృష్టిచేతనే నన్నుస్మరించిచూచి యుండవచ్చును. లేనిచో నేనిప్పు డిచ్చట కెట్లు రాగలను. నా యీరాక కుగల కారణమీతని నిశ్చలమనోదృష్టిప్రభావమే. ఆహా! ఏమీ నిశ్చల మనోదృష్టి ప్రభావము. దీనియందెంత మహాద్భుతపు నాకర్షణశక్తియున్నది. ఓరా! దీనినేకదా యార్యులు బండగుండయనికూడా చెప్పుదురు. ఇది కలవాడు దేని తలంచిన సఫలీకృతుడు కానేరడు? ఈతత్వమునే నాదికాలమునందే గ్రహించితి. గ్రహించి యొకరికి బోధించుటేకాని నేను మాత్రమవలంబింపలేదు. ఛీ నాదియు నొకజన్మమే. ఒకరితో నాకు పనేమి? నామార్గమునే జూచుకొనవలయు. నైనను నాజన్మము పరోపకారచింతనమునే ముక్తినొందవలయు. నాపరోపకారచింతన మీవిధంబుగ జేసెదగాక.

ఉ॥ ధారుణి మూఢమానవుఁడు • తత్త్వమెఱుంగక భార్యనాది సం
సారము నాది నాది పశు • జాలము బిడ్డలు నాఁడు బిడ్డలా

నారయఁగష్టముగ సుఖము • నంతయుగొందెను వాఁడనేనటం
చారయఁజాఁడు ముక్తిపథ • మట్టి జడాత్ముఁడు జ్ఞానికావుకగ.

ఇదియే నా పరోపకారచింతనము. ఇఁక నాయాత్మ చింతనమిది.

చం॥ నిజమగు నాత్మచింతనమె • నెట్టనఁజేసెడు వాఁడనేని నే
నిజముగ సర్వమానవుల • నెమ్మెనె యెంచెడువాడనేని నే
నిజముగ నెప్పుడెట్టి చెడు • నే స్తత దుష్కృతన్నైనఁగాని నా
నిజపథమెల్ల నాకిపుడె • నింకుగఁ బాల్కొని ముక్తికల్గుతగ.

ఈ చింతనమునే నిశ్చలమనముచేఁ జేయుచో నాకేల ముక్తికలుగదు? కలిగినది. ఇప్పుడే నాకు ముక్తికలిగినది నాకిచ్చట నేమియులేదు. ఇచ్చటనే యేమి? ఎచ్చటను నేమియును లేదు. (కనులు మూసుకొని) అంతయు శూన్యము గాఢాంధకారబంధురంబగు నీ మహాప్రకృతియందు అదుగో సర్వవ్యాప్తమగు నొక మహాద్భుత తేజము వెడలి తాండవం బాడుచున్నది. ఆహా? సమస్తమును దేజోమయమే? ఈ తేజముతప్ప మఱేమియులేదు. అదుగో లేదనునంతలో నది మాఱుచున్నది. ఉన్నది, ఉన్నది. ఆ సర్వవ్యాపక తేజము మహోద్దీప్తమై విరాజిల్లుచున్నది. ఆహా హా అదియే నిత్యముగుఁ బరమాత్మ యందేలీనముకావలయు. కావలయు అగుచున్నాను. ఇదే స్వస్వరూపమున లీనమగుచుంటి. (అనుచు నొక మహాతేజమున నదృశ్యుఁడు కాఁగా నా తేజము శమించును).

మాన—(కనులు తెఱచుచు, అనందా? ఆనందా? (అనిపిలచి కన్పడకుండుటచే తనలో) ఏఁడీ యానందుఁడు? (లేచి నలుదిక్కులుఁ బరికించి) ఈతఁడసలు రానేలేదు. ఇదొకచిత్రము? చూడంజూడ నాకిదేమో యొక మహాద్భుతపు స్వప్నావస్థవలె నున్నది. లేనిచో మహా పతివ్రతారత్నములందుఁ జేరిన నా మదనమాలిని భూగర్భమునఁ జొచ్చుటయనది పూర్వీయులఁ జరిత్రలఁబట్టి నమ్మఁదగిన నమ్మఁదగుఁగాక. పుంశ్చలీ శిరోమణియనఁదగు నీ వణిక్పత్ని భూగర్భమునఁ జొచ్చఁగల్గుటెట్లు? ఛీ! మదనమాలిని సైతము మహాపతివ్రతలలోఁ జేరుటెట్లు? పతియొనర్చు కృత్యంబు సహింపలేని దొక సతియా? కాకపోవుఁగాక. ప్రకృతమున మాత్రము

దానిఁ దలంచుచో నా హృదయమునకు మిక్కిలావేదనమే కలుఁగుచున్నది. ఏల కలుఁగరాదు ?

ఉ॥ ఎన్ని విధాలకున్ దనకు • నెంతయు నెంజిలిఁ గూర్చునట్టి వి
చ్ఛిన్నపు బంధితక్రియకుఁ • జెయ్యముడుంగక సర్వకాల సం
ఛన్న మహాముదప్రథిత • సంభృతయై ప్రతియోగమూనకే
యున్న మహాపతివ్రతక • యూరటఁ గూర్చితి స్వల్పబుద్ధినై.

ఒక్క దీనికేయేమి? ఛీ ఛీ ఛీ !

ఉ॥ ఛీ! యినుమంతలజ్జయును • జెందక నీచ పథానువర్తినై
నేయమునన్ రహిన్ జెలఁగు • నీతివిశారదుఁడైన యావణి
గ్జాయను బ్రముచ్చిలించి కడుఁ • గష్టము లాతని పాలొనర్చి
బాయని మిత్రఘాతుకపుఁ • బాపముకే యొడిఁగట్టి తక్కటా ?

ఔ రౌరా! యీ మిత్రఘాతుక మహాపాతకంబెట్లు పాయుదు ? ఇంకఁ బ్రజల మొగమే నెట్లు కాంచుదు ?

గీ॥ పుడమి నెట్టి పాపములైన • ముక్తి కలదు
గాని యెప్పట్టు నెవ్విధి • నైన మిత్రు
నెడల నపకారమొనరించు • జడునిపాప
మెప్పు డెవ్విధినైన క్ష • మింపఁగలదె?

ఆ క్షమించు టెటులున్నను బాల్యమునుండియు నా వర్తించిన వర్తనమెట్టిది ? ఇప్పుడీ పరిణమించిన పరిణామమెట్టిది ?

ఆ. గీ. తొలుతతొలుత నెంత • దుర్మార్గుఁడై యున్న
మీఁదమీఁద నొందు • మిగులమంచి
కార్యమందుఁ జెలఁగ • ఘనవంతుఁడతఁడంచు
సర్వజనులు వాని • సంస్మరింత్రు.

అటులే

ఆ. గీ. తొలుతతొలుత నెంత • తోరంపు సత్కీర్తిఁ
గ్రాలియున్న నొందు • కలుషకృత్య
మాచరించునేని • యతిదుష్టుఁడని వాని
నిలను సర్వజనులు • నేవగింత్రు.

అట్టి యేవగింపుఁ బ్రతుకుబ్రతుకుఁగంటె జీవములఁ బాయుచో మేలుగఁదా? (యొకసినుండిఖడ్గముఁదరాసి) ఖడ్గమా? (అనుచుదానిసాలోచనముగ దువ్వుచున్నంతలో)

(భూగర్భమున)

మ॥ పతియేదైవమటంచు నెంచుసతి స • ద్భావంబు సర్వంబునుం
బతినేమోసముచేయఁగాఁదగిన దు • ర్భావంబుగామార్చి యా
పతినెంతోకడు విభ్రమత్వమునముం • పంజేయుబ్రాలా? యిదే
సతియానన్నటఁజేర్చి శీఘ్రముగ ను • స్వాంతుఁ బతిఁ జేయుమా?

(ఆలకించి) ఎచ్చట దీధ్వని? యీధ్వని మదనమాలినీ కంఠధ్వనియే హృదయమా? ఏమిట్లు విభ్రమపడుచుంటివి? ఈధ్వని యీభూగర్భము నుండియే వచ్చుచున్నది. నిజముగ నీయువిద లిక్కారను ఈ భూదేవియే తనగర్భమునఁ దాఁచుకొనినదగుచో, నాప్రార్థనముసైత మంగీకరించి మగఁడవారల నాకనుల కేలచూపదు? అదియంతయు నిజమేయగుచో నిది యు నిజమేయగు. (మోకాళ్లపైఁ గూర్చొని భూమిపై కేల్దోయిమోడ్చి) జననీ? (అనునంతలో భూగర్భద్వారము దెలుపఁబడఁగవిస్మితుఁడై) ఇదేమి? ఇచ్చట నప్పుడే ద్వారమేర్పడినదేమి? ఇచ్చటనేఁడే లోకోభూదేవి పిలువ కనే పలుకుచున్నది. పిలచినంతనే నోటు తెఱచుచున్నది. ఆఁ అనునంతలోఁ నిర్వరమింగినది. ఇఁక నన్నుసైతము (అంతలోఁ గర్పూరహారతులఁగొని భూగర్భమునుండి మదనమాలినీ మదనవతులు ప్రవేశించుచుందురు.)

మాన—(మదనమాలినీ మదనవతులఁజూచి చివుక్కున నీవలకువచ్చి విస్మయమునహించి తనలో) ఇదేమి?

మదనమాలిని —నాథా! ఏమట్లు విస్మయపడిచూచెదరు? (చిఱునగవున) నే నెవ్వరని తలంచితిరి ? (మదనవతిని దగ్గరకుఁ జేర్చుకొనుచు ఈ వ్యక్తి యెవరో యెఱుంగుదురా? ఆబాలవిదితంబుగ నీ నగర మందు మణిమంతుఁ డను పేరుతో రత్నవర్తక మొనరించుచు సకల దిగ్దంతరాళముల ననేకవిధంబులగు యశశ్చంద్రికలఁ గాంచిన వ్యక్తి యీవ్యక్తి. పదంపడి తమ యనుగ్రహమువడసి యీకోట యందే గృహము నిర్మించుకొనిన వ్యక్తి యీవ్యక్తి. తా నిర్మించుకొనిన గృహమునుండి యీ నా యంతఃపురమున కీ విధిగా

విస్మయజనకమగు నీ భూగర్భ రహస్యద్వార మేర్పఱచిన వ్యక్తి యీవ్యక్తి. మణిమంతుఁడను నామధేయమువనున్న యీవ్యక్తికి భార్యగా సంచరించి శృంగారవతియనియు, శృంగార దేవియనియు సౌందర్యమాలిని యనియు నామములఁ జెలఁవొంది మీ మెప్పు వడసి సతీశృంగారవతి యను బిరుదువహించిన వ్యక్తి మీధర్మ పత్ని నగు నేను, నా సోదరి యగు మదనవతియే యీ వ్యక్తి. మీచే నేనుగా భావింపఁబడి, మీచే ప్రేమించఁబడి, మిమ్ముల నీ కపటనటన జన్యాంశంబుల నిస్సంశయుఁ జేయునంత చాతుర్యము నెట్టి యనుభవములేకయు, రసవంతముగ నీరేయి యింతకు ముందు మీయెడఁ బ్రదర్శించిన వ్యక్తి యీవ్యక్తి. ఈ వ్యక్తి సర్వావస్థలయందును మీప్రేమ సుధారసంబును నాతో సమముగ ననుభవింప నిశ్చయముఁ జేసుకొనియు, సోదరీ వాత్సల్యముఁ జూపఁదలఁచియు, నిట్టి కపటవర్తనమునకుఁ గడంగినది. ఈకపట వర్తనమంతయు నా మనోనువర్తిత్వమున జరుఁగుచున్నది. నా మనస్సు కపటము ననువర్తించుటకుఁ గల కారణము మీరే యూహింపఁగలరు. తెలిసియో తెలియకనో చేసిన మా యీ స్వల్పమగు నేరము సహించి మమ్ముల ననుగ్రహించుటకు కోరుచున్నాము. నా సోదరియగు నీ కన్యకామణి త్రికరణశుద్ధిగ మిమ్ములనే వరించియున్నది. అందుకై నేనే మిమ్ములఁ ద్రికరణాశుద్ధిగఁ బ్రార్థించుచుంటి. మేము మీయందొనగూర్చిన కృత్యమునందలి దోషాదోషములు పాటింపక మా భావ మెఱింగి మమ్ముల క్షమించుఁడు. మీదయకు పాత్రలము. (అనుచు నిర్వురు నాతని పదములపై (వ్రాలుదురు)

మాన—(తనలో) నిజముగ నీ కథయంతయు సత్యమేయైయుండునా? ఐనను గాకున్నను వీరల నిర్వుర నింక నింతటితో విడువరాదు.

(నే పథ్యంబున గంటమ్రోగును)

అదిగో తొలిజాము గంటమ్రోగుచున్నది. ఈ తెల్లవాఱులోపల నింక నెన్ని చిత్రములు జఱుఁగనున్నవో? ఎన్ని జఱుఁగనున్నను వీరల నింక విడువకుండు ప్రయత్నము నేయుదును. ఉన్నను వీరల నింక నమ్మ

టెట్లు? నన్నింక నట్టిమోసముచేసి యదృశ్యులగుదురో? ఐన కానిమ్ము? కాకయున్నచో తేపుదయము స్వస్థచిత్తుఁడనై వీరియందలి నిజానిజములు విమర్శించి యుక్తాయుక్తముల నిర్ణయించుకొందు. (ప్ర) రాజ్ఞీ! యిఁక లెమ్ము? (అనుచు మదనమాలినిని స్పృశించి లేవనెత్తి మదనవతిని స్పృశింపఁబోయి సంశయించి యని విరమించుకొనును)

మదనమాలిని — నాథా! ఏల సంశయించెదరు?

మాన — (చెవునగవున) నీ యాజ్ఞకొఱకు.

మదనమాలిని — (చిఱునగవున) మీ రొనరించు కృత్యంబులన్నియు నా యాజ్ఞానుసారముగనే జఱుగుచున్నవా? లేకున్నను మీరు దయను కోరిన మమ్ము మీ పదము లందు వ్రాలనిచ్చుటయే మదాజ్ఞ.

మాన — ఔరా! అంతకు నంతకు నెంత జాణవైతివే? ఈ నీ సోదరి పేరేమి? మదనవతియా?

మదనమాలిని — ఔను.

మాన — మదనవతీ లెమ్ము? (అనుచు దాని స్పృశించి లేవనెత్తి యిర్వుర బుజములపై చేయివైచి మదనమాలినితో) రాజ్ఞీ! ఈ రాత్రమంతయు నిదురలేకుండుటచే నాహృదయ మస్వస్థముగనున్నది. కొంచెము నీవు వవ్వాలించినగాని నా హృదయము స్థిరపడదు.

మదనమాలిని — (చిఱునగవున) చిత్తము.

మాన — (మదనవతితోఁ జిఱునగవున) ఏమి మదనవతీ?

మదనవతి — (సిగ్గిలి తలవంచును.)

మాన — (మదనమాలినితో) దీని కిపుడు సిగ్గిలుచున్నది?

మదనమాలిని — నాథా! అవివాహిత యగుఁ జిన్నదానికి సిగ్గు కాదా?

మాన — (సాక్షేపముగ) అహాహా! మీ స్త్రీలలో సిగ్గునకుఁ జిన్న పెద్ద తారతమ్యంబులున్నవా? మీ కెప్పుడు నిట్టి సిగ్గే భూషణము. ఈ సిగ్గవ రెఱుంగని సిగ్గు? నాకు తెలియకున్నను మీసిగ్గు స్వరూపమెట్టిదియో సంపూర్ణముగ మీరే నాకు చూపెట్టితిరిగదా? ఇంక నెందుకు రమ్ము. (మదనవతితో) మదనవతీ! రమ్ము (అనుచు నిర్వురతో శయ్యాదాపున కేగుచు మదనమాలినితో) ఐనచో నిజ

ముగా మీచే నిర్మింపఁబడి యొక రహస్యద్వార మీ స్థలమం దున్నదా ?

మదనమాలిని—నాథా ! ఆమర్మము లన్నియుఁ బ్రత్యేకముగనే చూపుదు రండు.

మాన— సరే పద.

మదనమాలిని—(భూగర్భద్వారము సమీపించి) ఇటుచూచితిరా ? ఇది యే ద్వారము. ఈ గదియెల్లయు నెట్లు స్ఫటిక శిలాఖచితమై యున్నదో ఈ ద్వారములు సైతమట్లే భేదవిరహితంబుగ స్ఫటిక శిలాఖచితమై యొరులెఱుంగలేని పనితనంబున నిర్మింపఁబడినవి. పదంపడి లోన ప్రవేశించునంతనే వానికై యవి మూసుకపోవు కీలుయంత్రము సైతము నిందు లోభాగమున నమర్పఁబడి యున్నది. చూచెదరు రండు. (అనుచు నారహస్యద్వారమున నిష్క్రమించు చుండఁగా మదనవతితో మానపాలుఁడు నాశ్చర్యమభినయించుచు నట్లే నిష్క్రమించుచుండగా నవనిక జారును)

(అవనిక లేవఁగా)

(ఉ ద్యా న వ న ము)

[మానపాలుఁడు మదనవతీ మదనమాలినులతో బ్రవేశించుచు]

మాన—ఆహా ! మదనమాలినీ! నిజముగా నీ నెంతయుఁ జాతుర్యసీమవు ఈ మదనవతి సైతము నీకంటెఁ బదిరెట్లు మిన్నయని చెప్ప వచ్చును. కాని, ఇంత నిపుణత్వ వంచకలగు మిమ్ము మఱలఁ బ్రేమించుచో (అనుచు సందేహ మభినయించును)

మదనమాలిని—(అర్థోక్తిలో) నాథా ! ఇంకను మీసందేహము నివృత్తి కాలేదా ? నాఁడా తోలినగరబాహ్యారామ సమావేశకాలమందు మీ చిరకాలమిత్రులగు నానంద పండిత వేదాంతి బోధించిన సాంసారిక తత్వమైనను జ్ఞప్తికి వచ్చుటలేదా ?

మాన—(ఆలోచించి) మనోహరీ! నిజము. ఆ యానందపండితుని వాక్యం బులన్నియుఁ బరమానంద ప్రదంబులు. సకలానుభవ వేద్యంబులు లేనిచో

కం॥ స్త్రీయే సుఖముం గూర్చును,
స్త్రీయే దుఃఖంబుఁగూర్చు • స్త్రీయే యధిక
శ్రేయః శ్రేయంబుల నిడు
స్త్రీయే సంసృతినిముస్చు • స్త్రీయే తేల్చున్.

అని చెప్పియుండెను. అది యెల్లయు వరుసగా జఱిఁగియేతీరినది. అందుచే

గీ॥ ధర్మపత్నిం గ్రహించి సం • తతినిపడసి
యజ్ఞయాగాది కృత్యంబు • లాచరించి
సర్వఋణ ముక్తుఁడై ముము • క్షుంబుఁగోర
నగును లేకున్న భ్రష్టుఁడెం • డైన నరుఁడు.

అని యాతఁడు నుడివిన వాక్యంబులన్నియు నవశ్యాచరణీయం బులు. కాని మదనవతిని సైతము.

మదనమాలిని—(అర్ధోక్తిలో) నాథా ! మఱల మదనవతియనియు మదన మాలినియనియు వృథాసందేహములకు పాల్గొనక నిష్కళంక మగుఁ బ్రేమతో మా యిర్వుర నేలుటయే మీ కఖిలార్థదాయ కము. మా జననీజనకులకు జనించిన కుమారికలము మే మిర్వు రము. అట్టి మమ్మిర్వురను విధ్యుక్త వివాహితలఁజేయు నోము నోచకపోయితిమే యను విచారమున మున్ను మా జననీజనకుల నెట్లో సమాధానపఱచి యింత కార్యక్రమమునకు గడంగుట యెల్లయు లోకోపకారమునకై గాని మా తెలివితేటలఁ బ్రదర్శిం చుటకై కాదు. దయచేసి మమ్మిర్వుర ననుగ్రహించి నిష్ప్రయో జక చింతావివర్జితులై నిష్కళంకిత ప్రేమార్ద్ర స్వాంతులై సక లార్థంబుల ననుభవించుట కిదే ప్రార్థించుచున్నాను. (అనుచు నాతని పదములపైఁ బడును)

మాన—(గ్రుచ్చియెత్తి) ప్రేయసీ! మీ చరిత్ర మంతయు నిష్కళంకమని మీ యీ కపటనాటకమే చెప్పక చెప్పుచున్నది. ఐనను సర్వ స్త్రీజనంబులు నిట్లే భర్తృమానసవర్తినులై, సకల విద్యాచతు రిణులై, సౌందర్యపుంగనులై యున్నచో పురుషుల కిదే స్వర్గము. కాని నిజముగ పురుషుఁడగువాఁడు లేనిపోని పరీక్షలకుఁబూని

భార్యను చెఱఁబెట్టుటయు, పరస్త్రీ ధర్శనా కుతూహలుఁడగుటయు, నిరంతర దుఃఖభాజనంబని యిందు నా చరిత్రము చెప్పుచున్నది. నిజముగ పురుషుం డిట్టి విషయంబులం జేరుచో నెంత పరిశుద్ధాత్ముండైనను సర్వభ్రష్టుండగుటలో సంశయమున్నదా? (మదనవతినిజూచి) మదనవతీ! నీవెవరవో తెలియకమున్న నిన్ను నా భుజములపై నలంకరించుకొంటి. ఇంకనుండి గంగావరమేశ్వర న్యాయంబున నిన్ను పాలించుదు. (మదనమాలినిజూచి) రాజ్ఞీ! మున్మూరులకు నీకిది యంగీకారమేనా?

మదనమాలిని—నా యంగీకారము లేనిదే మీ రంగీకరించుట కవకాశముకలుగ లేదని గ్రహింపుడు.

మాన—(చిఱునగవున) మదనవతీ! నీ సోదరియగు నీ మదనమాలినికి నాయం దెట్టి పదవియున్నదో నీకు నట్టి పదవి నిప్పుడే యొసంగితి. కాని ఇప్పుడు నాయొక యభిప్రాయంబునకు మీ రిర్వురుఁ గలసి శ్రేయోభివృద్ధిని గోరవలె.

మదనవతి—చిత్తము. (అనుచుఁ దలవంచును)

మాన—(మదనమాలినితో) ప్రేయసీ!

గీ॥ అఖిల పురుషులు నిష్కళం • కాత్మలౌచు
ధర్మబద్ధులై నిగమోక్త • కర్మఠులయి
చెలఁగుచుందురు గావుత • స్త్రీజనంబుఁ
గరమునన్లైయె విఖ్యాతిఁ • గాంచుగాత.

మదనమాలిని—
మదనవతి— } (శిరములు వంచుచు) శుభం. శుభం. శుభం.

(అవనిక జారును)

శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు.

సర్వము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

తప్పొప్పుల పట్టిక

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	29	గూడునే	కూడునే
4	23	మానగు	మానుగ
5	12	పర్తి	పరి
6	12	వడయు	వరలుఁ
,,	17	సఫలతొందలేదు	సఫలుఁడెందుఁగాఁడు
8	15	న్రిష్క	నిష్క్ర
,,	21	అనుచున్రిష్క	అనుచుఁ గిరీటము సింహాసనముపైనుంచి నిష్క్ర
13	5	అనుచు.	(అనుచు,
,,	21	చెంగ	చెలంగ
15	14	యతి	వతి
,,	21	కోట	కోనుట
16	1	ఐనచో	ముందు
17	23	రించదేనికి!	రింపనేటికి
18	21	వ్యక్తైవ	వ్యక్తియెవ
		ఈవిషయంబున నంతట నిట్లే గ్రహించునది.	
21	11	మనోసార	మనోనుసార
22	5	విజయ-మంచిది	విజయ-(ఆలోచించి) మంచిది.
27	10	(ఉ, "వ"కు విరతి "న"గా సరిచేయునది.)	
29	18	పంబుకంత	పంబునంత
,,	14	ముగుదుల	ముఁగుదల

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
28	3	పించెదవా!	పించుచున్నావు.
32	8	హారముల	ఈహారముల
33	8	తనమెడలో	(తనమెడలో
36	3	మాత్రముచేయున దేమున్నది.	చేయునదిమాత్ర మేమున్నది.
,,	5	వాఁడైనను	వాఁడైన
40	25	శ్రీల	స్త్రీల
45	9	మనభర్తన్గా	మునభర్తన్గా
46	21	వయోః	వమొన్వి
47	2	భర్త్య	భర్త్రి
,,	3	కూడనా!	కూడునా!
48	11	బట్టు	బట్టఁ
51	21	ఃవృద్ధగా	ఃఫురబద్ధగా
54	9	గులుకుతో (మాఁగ్సు,)	జెలువుతో
54	27	సర్వాశృతి	సర్వాశృతి
56	8	ముగుదుగా	ముగుదగా
58	2	డేమిం	డేం
59	7	పోతే	ఐతే
63	13	మణిమణి	మణి
70	16	నిశ్చయము.	నిశ్చయము!
71	5	నేవరి	నెవరి
75	22	ైనవి	ైనది
76	4	అనుచు	(అనుచు
,,	18	వగునెమద	వగు, నేమద
,,	19	దానినే మహా	దాని? నే మహా
,,	,,	యిష్టంబు	యిష్టంబగు
78	7	తనలో	(తనలో)

పుట	పం_క్తి	తప్పు	ఒప్పు
,,	13	యెవ్వతో	యెవ్వతో
,,	14	మద్ధ	ముగ్ధ
,,	25	నావతము	నాకీవతము
,,	28	రాఞ	రాజ్ఞి
79	14	వేరు	వేఱు
,,	26	దత్కృతి	దుష్కృతిఁ
84	13	చోర్యాది	చోరాది
85	5	గర్భమ	గర్భము
86	5	వానిదైనవన	వానిదైన, వన
89	11	సంతన	సంతస
,,	12	వద	పద
91	12	అఁ	ఆఁ
92	7	ఆయింక	ఇంకా
97	27	ప్రవదర్శించు	ప్రదర్శించు
98	16	సతిత్వ	సతీత్వ
,,	19	ఒనచో	ఐనచో
99	7	వన్నిటుల	నిన్నటుల
,,	20	వ్యా	వ్యా
104	26	తోనకి	తోణఁకి
114	17	గాంచగ	గాంచంగ
118	13	గూరు	గూర్పు
119	23	నేనిటుల	నే ఇటుల
122	3	విభ్రమేమి	విభ్రమమేమి
126	1	డించినను	డించి; నను
128	18	నూనుచో	పంతమూనుచో
,,	23	చెకి	చెడ
131	6	దుష్కృత	దుష్కృతు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
131	16	యండె	అండె
132	10	లోనర్చి	లోనర్చినేఁ
47	24	యుంటిరా?	యుంటిరా! లేదా!
49	16	వైచినను	వైచి, నను
50	5	చివా=ముగ	(చివా=ముగ)
51	14	వంకద్వా	వంకఁ ద్వా

ఇంక నిట్లే యనేకములుగాఁ బొరపాటులున్నవని సంశయమున్నది. అవి చదువరులే గ్రహింపఁ బ్రార్థితులు. మఱియు నచ్చునట్టుఁ బ్రమాదంబుగ సంధిదోషంబులుఁ గూడియున్నవి. వాని సమర్థించుకొనుట కాధారములున్నను ద్వితీయముద్రణమున సవరింపఁబడును.

14893